

AARBOG 1946

D. S. K. Aarbog 1946

Udgivet af

Foreningen af
danskisindede sønderjydske Krigsdeltagere 1914-18

ved

Johs. Clausen H. Hunger A. P. Møller

Eftertryk kun med D. S. K.s Tilladelse

Trykt i Hejmdals Bogtrykkeri, Aabenraa
1946

INDHOLD

Hvad fik vi ud af det?	7
Den danske Prinsesse glemte ikke sine sønderjydske Landsmænd i Fangenskab	9
Oplevelser paa Østfronten	11
Blandt Venner	20
I Kaffekøkkenet	21
Cochon-chien. (Svin-Hund)	23
Modersmaalets Magt	24
Skidt mæ æ Æ'r	25
Da Revolutionen kom til Rendsborg	26
Dagligt Liv i Feltham-Lejren	30
Skraatobaks-Hymne	32
Bataillonskommandør for en Dag	33
»Spion« i London	35
Trofast	37
Prædikestolen som Natteleje	40
Et Syn, jeg aldrig glemmer	41
Da der Pinselørdag 1915 var Krig i Harreby ved Fole	41
Ved Krigens Udbrud 1914	43
Da Banegaardskommandanten forærede mig en Kasse Cigarer	44
Hvad der skal ske, det sker	46
Under Revolutionen i Namur	47
Den gode Nabo	51
En Komave til »Dørrgemyse«	51
Mindet vil leve - tusinde Aar	51
Efterlysning af gamle Kammerater	54
Begyndelsen af Krigen 1914-18	55
Excellensen reddede Situationen	58
Smaa Hændelser	59

»Das Graberigespenst«	60
Det var tilstrækkeligt	63
Aflusning med en »bedre« Middag til	63
Hilsen hjem fra Skyttegraven	66
Kammerat fortæl	67
»En Kaffepuns, de vil æ sej dæ«	72
Den kære Søvn	72
Jeg blev Vagtmand over Krigsfanger	76
En Baderejse under Krig	77
Haarde Dage	79
Ikke tysk nok til at blive Postbud	81
To Mand kom ikke tilbage	82
Ligrøvere	83
Forskellen mellem Dansk og Tysk	84
En Friser finder hjem	87
En tyk Streg under	88
To smaa Situationer	90
Fra min Garnisonstid	91
Orlov for 25 Penning	95
Naar Landsmænd mødes	95
Sønderjydske Krigsdeltagere i Fangenskab	96
Ære være deres Minde	97

Nu kommer Kongen

Saa lange blev de Aar, de mørke onde,
hvor Folket stod og stirred imod Nord
og bange Sjæle sukked som i Vaande:
Naar kommer Kongen?

Det grønnedes langs Sønderjyllands Veje,
og Blomster myldred frem fra Grøft og Gærde
og Kilden spurgte fra sit Blomsterleje:
Naar kommer Kongen?

Du kom herved i lyse Sommerdage,
naar Gøgen goel og Lærken slog sin Trille.
Nu lytted vi mod Hjertets stumme Klage:
Naar kommer Kongen?

Frit gav vi dig i vore Hjerter Lejde,
men vi fik lært at bie og at bede.
og vi fik lært med Haab mod Haab at spejde:
Naar kommer Kongen?

Nu er der atter Vaar i Danmarks Rige
og Folket jubler. Dannebrog vajer.
og der er Fryd og Fest foruden Lige:
Nu kommer Kongen!

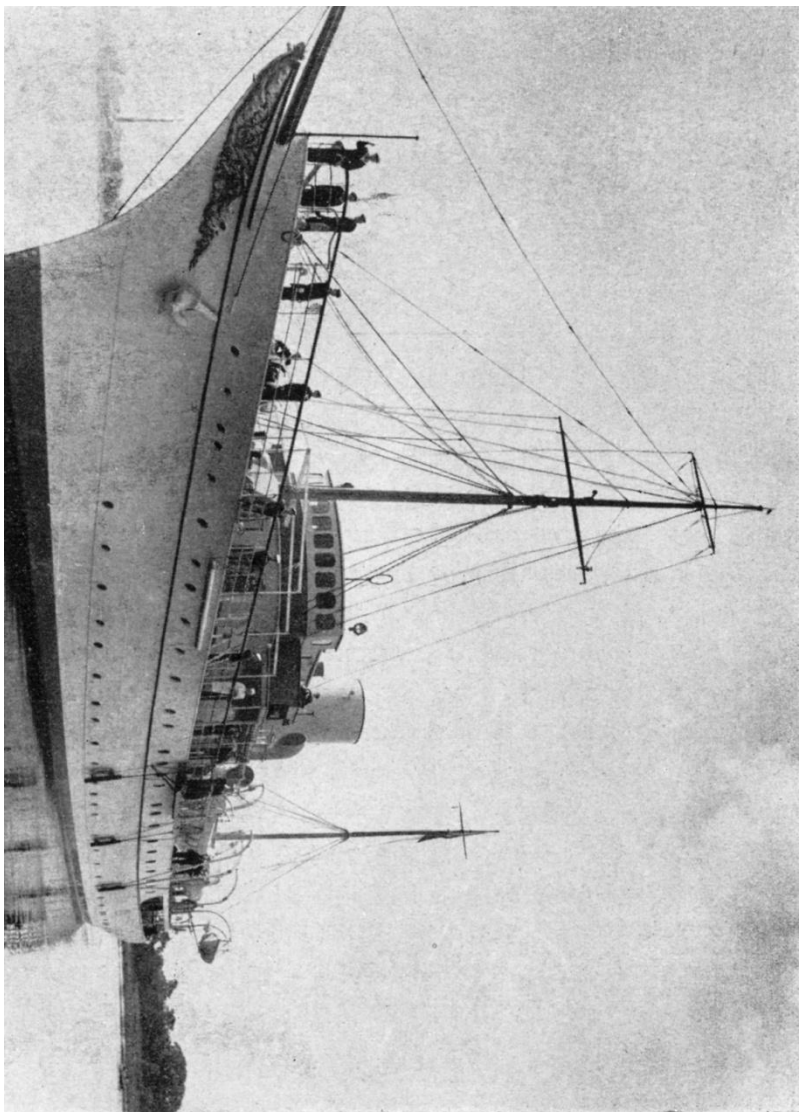
Hansigne Lorenzen,

10 Aar er gaaet.

Saa udsendes D.S.K.-Aarbog 1946. Den er i endnu højere Grad end dens Forgænger i 1945 præget af, at vi nu kan skrive og fortælle om alt det, vi oplevede i Verdenskrigen 1914-18, hvad vi jo ikke kunde i Besættelsens onde Aar. Derved bidrager Bogen til at give et endnu fyldigere Billede af det, den sønderjydske Befolkning maatte opleve i Aarene 1914-18. Vi takker Kammeraterne for deres Bidrag til Aarbogen og beder om, at der fortsat maa blive nedskrevet Minder fra og Oplevelser i den store Verdenskrig, som vi maatte gøre med.

I Aar er der gaaet 10 Aar siden den første D.S.K.-Forening blev stiftet. I disse 10 Aar har Foreningen vokset sig stor og stærk, den har altid holdt Skjoldet rent og Fanen højt, og det vil D.S.K.'erne blive ved med.

Aarbogsudvalget.

Kongeskip med Kongepar
stævner Fløden ind.
Kongeord og Kongefærd
glædet vore Sind.

Hvad fik vi ud af det?

(1) JEG har tit maattet sige til mig selv: "Hvad mon der var gaaet af dig, hvis du ikke var blevet Præst?" Den stadige Omgang med Guds Ord er min Redning. Det er det eneste, der magter mig og kan faa mig omkring. Hvad var jeg ellers blevet til? Det er umuligt at svare paa. Det er jo knapt nok, man forstaar sig selv nu; det kan være vanskeligt nok at blive klar over, hvad man egentlig er for en Person; hvem kender sig selv til Bunds? Hvordan skulde man saa kunne vide, hvad man var blevet til under andre Omstændigheder?

Er det en overdreven Hang til Refleksion, at saadanne Spørgsmaal melder sig? Der er jo da vist ingen af os, som var med i Krigen, der ikke godt kunde lide at have vidst, hvordan vi var blevet, hvis vor Livsudvikling var forløbet normalt. Havde vi mon saa været de samme, som nu, i Tanker, Følelser og hele Livsindstillingen?

Næppe; sikkert ikke. Men Forskellen lader sig ikke nøjagtigt konstatere. Et Menneske lever kun eet Liv, og andet end det, vi har levet, kender vi ikke. Men naar andre saa har spurgt, hvilken Indflydelse den Tid har haft paa hele ens Livssyn og Livsholdning, har det været mig næsten lige saa vanskeligt at give et klart Svar. De Aar har selvfølgelig præget os; alt, hvad vi oplever, efterlader et Præg i vort Sind. ~en hvem kan i Enkeltheder udrede for sig selv, hvorvidt det Præg, man nu har, har sin Aarsag i Krigstidens Oplevelser, eller det er af anden Oprindelse og vilde have været der alligevel.

Vi, der var helt unge dengang, udvikledes jo i disse Aar til Mænd. Da vi kom hjem, var vi fuldvoksne. Det kneb for os sønderjydske Studenter at føle os rigtig (2) hjemme i Københavns Studenterforening. De andre var jo kommet lige fra Skolerne, og vi syntes, at de sommetider opførte sig som Børn. Men hvad var det sundeste og naturligste? Var det os, der var blevet for tidligt "satte"? Var Væksten og Udviklingen gaaet for hurtigt? Havde vi mistet noget af det ungdomsfriske i vort Sind? Der laa jo ikke mange Solstrejf over den Vej, vi kom i vor egentlige Ungdomstid, den, der skulde have været fyldt med Skønhed og Glæde og Livslyst. Vore bedste Ungdomsaar gik vi Glip af; men saa indvandt vi vel noget andet.

Vi fik jo da det ud af det, at vi kom ud af det med Livet i Behold. Husker du endnu, hvordan det var at være indfanget af Krigen? Det Liv, vi havde levet før, var som en Drøm, en skøn Drøm, det var utroligt længe siden, saa underlig uvirkeligt. Kun Krig var virkelig. Det var aabenbart blevet vort Lod her i Livet. Vi kunde efterhaanden godt forestille os, at Krigen skulde vare altid. Vi kunde i alt Fald ikke rigtigt tænke os, at den skulde holde op, og hvordan den skulde holde op, og at vi endnu en Gang i dette Liv skulde komme hjem og alt være som før, og der slet ikke var Krig mere. Vi vovede næsten ikke at hengive os til saadanne Tanker, for saa kunde man blive blød om Hjertet, og det var Tiden ikke til. Nu forekommer den Tid os tit som en Drøm, nærmest en ond Drøm, og dog virkelig; vi har jo faktisk været igennem det. "Tænk, af hvad Nød denne din Herre saa sød dig ved sin Almagt uddrager!". Vort Liv blev afbrudt, det gik i to Dele; men lidt efter lidt fik vi jo knyttet til igen, hvor det brast, og efterhaanden er det jo igen vokset sammen til et Hele, selvom vi nok mere, end vi selv ved af, bærer Mærker af Bruddet. Men et Gode har vi da beholdt: En dyb Taknemmelighed for Livet - og for Livets Goder. Tænk, hver Nat nu at kunne ligge i en Seng - en Seng! Og at kunne spise sig mæt. Som Dreng var det værste, (3) jeg vidste, at vaage alene om Natten ved en Griseso. Derude stod Fars Svinesti for mig som et helt Para-

dis. Ja, Far og Mor, vort Hjem. Vi ved, hvad et godt Hjem er værd. Naar vi paa ensomme Nattevagter blev syge af Hjemlængsel og ikke kunde finde andet, der mindede om Hjemmet end den kolde Maane - den stod jo da ogsaa paa Himlen derhjemme - saa havde vi dog altid Hjemmet hos os; vi bar det i vort Hjerte. En "Urlauber" betroede mig, at han intet Hjem havde. Hvad skulde han hjem til? Hvor skulde han gøre af sig selv? Stakkels Mand! Saa fattig og saa værneløs. Hjemmet bevarede os i Fristelseris Stund. Hvor skulde jeg gøre denne skammelige Gerning og synde imod Himlen og imod mit Hjem. Hjemmets Forbøn satte Englevagt omkring os. Vi ved, at den rigeste Arver Mindet om et Barndomshjem med Kærlighed og Varme og med Guds frygt. Det er det bedste, vi nu kan give vore Børn med ud i Livet. Det giver Ballast i Skuden. Hjemmet var jo ogsaa den hjemlige Jord, Marker og Enge, Diger, Grøfter, de hjemlige Høje, hele vor Hjemstavn. Husker du endnu, hvordan vi var til Mode, naar vi kom fra det fremmede til Flensborg, og Toget langsomt satte sig i Bevægelse nordpaa? Her havde vi hjemme. Nu vidste vi det da, om ikke vi havde vidst det før. Udlændighedsaarene har knyttet os med underligt stærke Baand til det danske Nordslesvig. Her vil vi leve. Her vil vi øve en Gerning, for her bor vi midt iblandt vort Folk. At vi var et Fremmedelement i den tyske Arme, blev jeg eftertrykkelig mindet om engang, da min Kompagnifører i Fortrolighed spurgte mig øm, hvad det var for et Sprog, jeg skrev hjem. Om det var Engelsk? Nej, det var Dansk. Dansk? Keine Ahnung. Men det var nu mit Modersmaal. Man fik det kært som aldrig før. Hvor lifligt klang det dog ikke i ens Øren, naar man hørte det tørste Dansk i Toget hjemefter. At man saa ikke kunde faa et (4)eneste Ord frem, naar man steg ud paa Stationen, kom vel af bare Bevægelse; eller var det kun Tungen, der ikke vilde makke ret?

Til det positive vil jeg ogsaa regne en øget Menneskekundskab. Store Ord har vi faaet nok af. Det pralende har vist sig at være forløjet og forlorent, den mindreværdiges Forsøg paa Selvhævdelse. Vi bedømmer ikke mere et Menneske efter hans Ord alene, men især efter hans Gerninger - forhaabentlig er vi kommet ligesaa vidt i Bedømmelsen af os selv -, heller ikke efter den Stilling, han indtager i Samfundet, men efter, hvad han er i sig selv. Den lille Mand kan være et større Menneske end han, der er noget. Der kan være mere godt ved nogen, end man havde troet før, men der er ogsaa mere ondt og fordærvet, end man dengang vidste af. I den Forbindelse har jeg ofte tænkt: Hvis alle Kristne var ligesaa ivrige for at faa andre med paa den Vej, som mange er for at faa de flest mulige med paa Syndens Veje - vel nærmest for at berolige deres egen Samvittighed - saa vilde meget se anderledes ud.

Men det første mærkede jeg i alt Fald ikke meget til. Jeg ved, sandt at sige, kun af at have mødt een bekendende Kristen blandt de lutherske; blandt Katolikkerne var der flere. Men det hændte jo da, at en Mand for en Gangs Skyld tog sin Bibel frem og læste i den, og der saa han et andet ungt Menneske og lagde sig ved Siden af ham og spurgte om Vejen til Fred. Nogle har fundet Troen i Felten; andre kan vidne om dens Bærekraft i Prøvens Stund; og der er dem, der mistede Troen, - for bestandig? For mit Vedkommende var det en aandelig sløj Tid. Det er mig ikke bevidst, at jeg tabte noget, men jeg kom heller ikke Gud nærmere. Gud var saa langt borte, syntes jeg. Ligesom Elias kunde jeg heller ikke blive Gud var i det stærke Vejr, i Jordskælvet og i Ilden, men han mødte mig siden i den stille sagte Susen. Og dog vidste jeg mig (5) ogsaa den Gang i Guds Haand, tryk i Guds Haand. Jeg har aldrig troet, at jeg skulde blive derude, jeg var jo ikke rede; saadan vilde Gud ikke lade mig dø. Fars og Mors Gud var med. Fædrenes Tro bar mig, da jeg endnu selv var for svag i Troen. Troende Forældres Velsignelse naar langt og varer længe. Den Erfaring har vi gjort.

Vi gemmer den som noget dyrebart; og nu er det vor Bøn, at vi selv maa blive til Velsignelse for vore Børn og hele vor Slægt.

Ja, jeg kan jo da ikke faa andet ud af det, end at naar vi er kommet hjem, saa maa vort Livs Gud have en Mening, en bestemt Plan med vort Liv, at faa vor Sjæl og vort Liv frelst fra Fortabelse og gøre os til en Velsignelse for andre; jeg siger med Vilje og Overlæg: En Velsignelse.

*Christian Lassen,
Toftlund.*

Den danske Prinsesse glemte ikke sine sønderjydske Landsmænd i Fangenskab.

Da de tyske Tropper i 1914 overskred den belgisk-tyske Grænse, mærkede de, der var med, straks, at vi havde betraadt et fjendtligt Land. Befolkningens Holdning over for os var fra første Færd fjendtlig og kunde ikke være anderledes, vi kom jo ikke som Venner. Da vi overskred den belgisk-franske Grænse, havde jeg Indtryk af, at Civilbefolkningen blev mere imødekommende overfor de tyske Tropper, de var ligesom mere villige. Churchill har jo engang sagt om Tyskerne, at de enten fløj en i Struben eller ogsaa krøb for en. Denne Karakteristik passer træffende paa Tyskerne, men jeg fristes til at tro, at Franskmandene lider lidt af samme Onde. Den franske Civilbefolknings Indstilling over for de (6) tyske Tropper kom først rigtig frem, da vi som Krigsfanger marcherede til Banegaarden i Set. Simeon for at tiltræde Rejsen til England. Skønt det var meget varmt, og Marchen var lang, ca. 40 km, var det næsten ikke muligt for det engelske Bevogtningsmandskab at formaa den franske Civilbefolkning til at overlade os Vand at drikke. Vi drak mest af Vandløb, hvori der altid flød baade døde Dyr og Mennesker. Hellere vilde de haane os. Nu, da vi ikke længere var farlige for dem, var det forbi med Venligheden. Det engelske Bevogtningsmandskab derimod var meget venligt overfor os. Sportsmanden stikker saa dybt i enhver Engländer, at han altid vil være venligt indstillet overfor en overvunden Modstander. Vi forstod dem ikke, lige saa lidt som vi forstod de engelske Kvinder, der græd af Medlidenhed med os, da vi nogle Dage senere gik i Land i Southampton. Hertil maa dog tilføjes, at Frankrig paa dette Tidspunkt var oversvømmet af tyske Tropper, medens England kun kendte Krigen fra Pressen. Jeg tror nærmest, at de paa dette Tidspunkt betragtede os som Souvenirs, som en behagelig Erindring om Krigen, om den Krig, som det mægtige England vel var indblandet i, men som aldrig vilde kunne true Imperiet.

Vi blev til at begynde med anbragt i en Teltlejr ved Navn "Frith Hill" i Surrey. Her kom der ofte engelske Civilister paa Besøg, og de faa af disse, der kunde tale Tysk, fik vi os en "Hold Snak med". Medens vi troede, at Krigen snart vilde være forbi, mente Englænderne, at den vilde vare meget længe endnu, ja, en ung engelsk Officer betroede os endda, at England først om to Aar vilde være rede til at begynde Krigen. Vi forstod ikke dette, men Tiden

viste, at han havde Ret. Først i Efteraaret 1916 begyndte England for Alvor at sende Tropper m. m. til Frankrig. Vi forstod dengang ikke, at det tog Tid at faa dette mægtige Rige lagt om fra Fred til Krig.

Da Vinteren nærmede sig, blev Teltlejren opløst, og (7) Fangerne spredt for alle Vinde. Vi havde Indtryk af, at denne Spredning blev større, end strengt paakrævet. Nogle sendtes helt op til Skotland, andre til Irland og atter andre blev anbragt i oplagte Handelsskibe. Jeg tror nok, at vi blev brugt som Reklame for Hvervningen, maaske var det lettere at faa de unge Mænd til at melde sig til Fanerne, naar de saa lidt af de Heltegerninger, som deres Soldater i Frankrig havde Del i. De fleste af de i "Frith Hill" værende Sønderjyder blev overførte til Grevskabet Tipperary i Irland, for derfra efter godt 3 Maaneders Forløb at blive ført tilbage til England til en ny, større Lejr i Nærheden af Manchester.

I Danmark havde man allerede i 1914, da de første Sønderjyder kom i Fangenskab, dannet en Komite, der skulde se at komme i Forbindelse med de engelske Militærmyndigheder for gennem disse at forbedre vore Kaar. Det gik meget trægt i Begyndelsen. Først efter at man var kommet i Forbindelse med den danske Sømandspræst i Newcastle, Troensegaard Hansen, kom der Fart i Arbejdet.

Imperiet dannede en stor Enhed, og Englænderne kendte ikke nationale Mindretal, selv General Smuts, der havde kæmpet imod England under Boerkrigen, kæmpede jo nu frivilligt sammen med dem i Frankrig. Præsten travede fra Indenrigsministeriet op til Krigsministeriet i en Uendelighed, men kom ingen Vegne, han stod jo fuldstændig ene, den danske Regering tillige med dens Gesandt i London kunde jo intet udrette. Danmark var jo neutralt. Først efter at Præsten havde faaet Dronning Alexandra interesseret i Planen, kom der Gang i Arbejdet. Særlejren for alle "Musspreussere" blev oprettet i Feltham, en af Londons Forstæder, og efterhaanden samledes her alle dansksindede Sønderjyder, Polakker, franksindede Elsass-Lotringer, Rutenesere, Czecho-Slovakere, Italienerne osv. Den Omstændighed, at Dronning Alexandra (8) blev interesseret i Arbejdet, bevirkede, at Pastor Tr. H., som eneste Udlænding, fik uhindret Adgang til Krigsministeriet og dermed til Krigsfangelisterne. Disse skulde gennemgaas for at finde frem til alle Sønderjyder. Efterhaanden, som Krigen skred frem, blev Præstens Arbejde mere og mere omfattende. Han maatte opgive sin Stilling som Sømandspræst i Newcastle for helt at hellige sig Krigsfangearbejdet. Selvfølgelig krævede denne Ordning ogsaa større Midler, men ogsaa de blev ved Enkedronningens Hjælp skaffet til Veje, selv ofrede hun mange £ paa dette Arbejde, og naar først hendes Navn stod paa Listen, var det ikke vanskeligt at faa andre i England boende, velhavende Danske til ogsaa at yde deres Bidrag, og de var ikke smaa. Præsten fik ogsaa uhindret Adgang i Dronning Alexandras Slot, "Marlborough-House". Han kunde faa Foretræde til alle Døgnet Timer, hendes danske Afstamning fornægtede sig aldrig. Efterhaanden lykkedes det ogsaa at faa Befolkningen i og omkring Feltham gjort forstaaeligt, at der var Forskel mellem os og andre tyske Krigsfanger, men særligt langt ud over Pigtraaden tror jeg ikke, at denne Forstaaelse rakte, for den menige engelske Soldat var Danmark en By et eller andet Sted i Tyskland. England med alle dets forskellige Dominions og Kolonier kendte han alle af Selvsyn, men derudover rakte hans geografiske Kundskaber ikke. Dronning Alexandra derimod vidste ikke alt det gode hun skulde gøre os. Da Krigen var forbi, og Hjemrejsen stod for Døren, kneb det meget med at faa overladt et Skib til Hjemsendelsen. Hun havde saa faaet udvirket, at vi skulde sendes til København om Bord i et engelsk Krigsskib, men pludselig hed det sig i Lejren, at der var "something wrong with the ship", medens den virkelige Aarsag var den, at den engelske Regering ikke turde sende tyske

Krigsfanger hjem i den kongelige Marines Skibe. Da vor Hjemrejse stod for Døren, var det hendes Mening (9) at overrække hver af os et Cigaretetui med Monogram, men dette blev forhindret af Hofmarskalatet; en engelsk Dronning kunde ikke sende Gaver til tyske Krigsfanger. Endelig kan nævnes, at en Dag kort før vor Hjemrejse, medens nogle af os var med Præsten en Tur i London, tog denne os med hen paa Marlborough-House, men sikken en Omgang han fik af Hofmarskallen. Det var ganske uforsvarligt at slæbe tyske Krigsfanger med ind paa et engelsk Kongeslot.

Jeg er tilbøjelig til at tro, at Lejrens Kommandant, Oberst Johnson, nærmest var den eneste Englænder, der fuldtud forstod os og vort Forhold til Tyskland. Jeg tror, at de øvrige engelske Soldater, saavel som den engelske Civilbefolkning, nærmest betragtede os som en overvunden Modstander i en Sportskamp, hvem man var venlig og imødekommende overfor, men ellers intet havde tilfælles med. Og jeg tror ogsaa, at samme Tankegang gør sig gældende i de engelske Troppers Indstilling over for Sydslesvig i Dag.

P. Bernsen, Gram.

Oplevelser paa Østfronten.

Første Gang gennem Polen.

Om igen! er Soldatermaner. – frem og tilbage ligesaa. Medens det første hørte hjemme under Kasernelivet og var forholdsvis smertefrit, gjaldt det andet særligt under Krigen; men her fulgte Smerte, Blod og Taarer med. Frem og tilbage kostede jo her Menneskeliv. – En By erobret, tilbage i vild Flugt; hvem af os har ikke været med til alle tre Dele og set, at det kostede. Og naar Meddelelsen om Tabet af faldne Kammerater saa efterhaanden naaede hjem, var det, at det kostede Taarer hos vore Kære derhjemme. – Der blev grædt meget, og der blev bedt (10) meget i vor Hjemstavn i disse onde Aar; mon ikke mange af os, der fik den Lykke at naa hjem og fik Lov at pløje vor Hjemstavns Jord igen, somme Tider har Fornemmelsen af, at vi af Far og Mor blev bedt hjem. Vi tror det.

Som den tyske Militarisme var os forhadet, dengang vi selv var "midt i det", blev den det endnu mere den Sorgens Dag, d. 9. April 1940. Denne Gang blev det til 5 onde Aar, og de tiltog i Ondskab. helt indtil den glædelige Efterretning om Kapitulationen kom fra London den 4. Maj 1945 om Aftenen. Udover Taknemmelighedsfølelsen over Befrielsen rummede den Aften vel nok for mange den største Glæde, man havde oplevet. Jo, det blev en glad Aften, og hvorfor undgaa at bekende at Glæden "tog en", - ogsaa en DSKer - i Form af Omfavnelse og Glædestaarer, og ligeledes, at vi næste Dags Morgen med duggede øjne hejste Flaget.

For igen at give et Bidrag til vor Aarbog fortsætter jeg med mine Oplevelser, hvor jeg slap i sidste Aarbog. Ved Umagen dermed er man nu friere stillet, efter at vi er blevet os selv; her i vor Aarbog maatte nemlig ogsaa vor nedværdigende Tilstand tages i Betragtning,

idet man maatte være forsigtig, da der ganske sikkert ogsaa holdtes et vaagent øje med DSK.

Vi gik altsaa over den russiske Grænse, men gik tilbage igen. Dette gentog sig iøvrigt flere Gange i Løbet af kort Tid, og jeg tænkte hver Gang: frem og tilbage er lige langt. Men her, den 14. Sept. 1914, passerede vi Grænsen i Retning Vest-øst for anden Gang. Efter en March paa 20 km kom vi i Kvarter, og for første Gang sov vi en Nat i det store Rusland. Vi opdagede omgaaende, at her var det forskelligt fra Forholdene i Østpreussen. Alting var mere primitivt og fattigt. "Invasionen" var meget kortvarig, idet vi allerede efter denne ene Nat hos "Panje" returnerede over Grænsen igen. I Sodehnen, en lille Landsby, fik vi Kvarter. Man bemærkede, at mange af Bynavnene her endte med Stavelsen - dehn og - kehmen - winen og - linnen. Efter at have gæstet flere Byer med disse egnsprægede Navne, kom vi til Jodupp, (11) hvor vi maatte nøjes med Bivuak og bo i vore Telte, fordi der her var overfyldt af Militær, og desværre regnede det i de fire Dage, vi var her. Jeg nævner flere Smaabyer, som vi passerede, kan hælde at en og anden af Læserne har været i nogle af de Byer, her bliver nævnt: Borkewinen, Neu Statzen, Gronzken (Kreds Lyck) og Kruglinnen. Til disse Byer knytter sig kun Mindet om Indkvartering for en Nat.

Natten til 26. Sept. kom vi til Løtzen og blev nu, læsset paa Tog. Dermed var vi klar over, at nu gik det til en anden Front, hvor, lød der intet om, dog, at vi ved Lublindtz i Schlesien drejede af, sagde os, at det i hvert Fald ikke gik til Galizien. Vi kørte over Rastenburg, Korschen, Allenstein, Rotfliess, hvor vi fik Kaffe, og Wartenburg, hvor vi paa Banegaarden fik en Ret varm Mad. Ud paa Natten naaede vi vor gamle Garnisonsby Thorn, hvor det paa Banegaarden vrimlede af Mennesker, som vilde hilse paa deres "Hundertsech-sundsiebziger". Under det Kvarters Ophold, vi havde paa Hovedbanegaarden, blev vi meget gæstfrit trakteret med Kaffe, Brød og Rygelse, en og anden hev sig endog af en velhavende og gavmild Lillemor en varm Beklædningsgenstand. Der levedes jo endnu i Rusen af Krigsbegejstringen. Men alle disse velmenende Damer (af den mandlige Befolkning var jo kun en forsvindende Part hjemme) krævede meget til Gengæld, idet der formelig raabtes i Kor: "Haben Sie nicht was von den Russen". Det havde de fleste; men om deres Godhed ligefrem blev honoreret med en Kosak-Sabel eller en Kikkert eller et Par lange pæne Officersstøvler, tror jeg dog næppe, for disse Ting passede jo daarligt til Kvinder.

Toget hastede videre med os igennem Provinserne Posen og Schlesien. En saadan Rejse paa Jernbanen var en herlig Afveksling. Igennem skønne Egne, men især da fordi det flød med Liebesgaben (Kærlighedsgaver) paa de Banegaarde, hvor vi havde Ophold, særlig i Schlesien. Ved Preussisch Herby forlod vi Tyskland, den næste Station var Russisch-Herby, og nu kom vi, denne Gang for Alvor til Rusland. Fra Grænsen kørte vi endnu en Times Tid (12) i russisk Tog. Jernbanesporret blev senere omlagt, saa tyske Tog kunde køre igennem. Forskellen var ganske vist kun 7 cm men den ene Skinne maatte dog fuldstændig omlægges. Det var tredje Gang over Grænsen.

Czenstochau var Maalet med denne Jernbanerejse, der havde varet i to Døgn. Efter at alt var læsset af, fik vi anvist Kvarter i en stor Kavalleri-Kaserne. Holm fra 1. Komp. (Rasmus Holm, Gabøl) og jeg var som sædvanlig Naboer med vore Heste. Og husker du, at vi først havde anbragt os paa et Gulv, der formelig svævede, hvorfor vi søgte en anden Plads og fik saa Hestene ind paa en Stue i Kasernen, hvor der overalt i nederste Etage var "møbleret" med Heste. Maaske du ligeledes husker, at vi studerede en Del Tortur-Redskaber i Kaser-nens Straffeanstalt. Czenstochau er en By med mange Kirker. Og Byen, der er paa et Par Hundrede Tusind Indbyggere, er kendt som katolsk Valfartsted til et Kloster, som stammer

fra Aaret 1400. I Klosteret findes et Bord af Cyprestræ, som efter Overleveringen skal stamme fra Abraham. Aarligt valfartede Millioner derhen. Det fik vi selvfølgelig ikke Tid til at se, for allerede første Dag fik vi Marchordre. Med Jøder, der vil slaa en Handel af, rendende rundt om os, og med Reg. Musikken foran, dingler vi saa gennem Byen ud paa et langt og farefuldt Eventyr efter Warszawa til. Vi fik den Dag en ny Kompagni-Fører (Oberleutnant Hindersen). Samme Mand blev senere hen en forhadet Bekendt af mig. – Vi asede 30 werst (km) ad sandede Veje, før vi opnaaede at komme i Kvarter. De følgende Dage ligesaa. Byernes Navne kan vi næppe læse, kun paa Vejviserne Tallene og werst, der samtidig er det eneste, der interesserer os. Det planløse Vejvæsen fører os frem i Zikzakkurve, og skønt hver Dag bringer os nye Egne og vide Udsigter, er alt omtrent ens, elendige Sandmarker, planløst Skovbrug, usle Hytter, Nød og Fattigdom.

Endelig den 2. Oktober havnede vi paa en god Landevej, noget, vi nu næsten betragtede som en Slags Luksus. Til Aften kom vi i Kvarter paa et stort Gods sammen med vor Batl.-Stab, vort Maskingevær-Kompagni og noget (13) Artilleri. Vi var nu i Nærheden af Fjenden, hvad vi samme Aften fik at se. Stærke Kosak-Patrouiller kom sprængende ind i Byen, sandsynligvis uden at ane Uraad. Saaledes kom to Kosakker hæsblæsende paa deres smaa viltre Heste farende forbi den Gaard, hvor 1. Kompagni laa indkvarteret. Men denne Manøvre midt i Fjendens Lejr endte med, at vi "sofort" maatte takke af for godt Husly og ud i aaben Mark. Næste Morgen var jeg med til at kaste en Grav til 3 Kosakker. Under stadig Berøring med Fjenden arbejdede vi os et Par km frem. Den 4. Oktober nærmede vi os Radom, hvorfra Russerne i Hast lod den ene Transport efter den anden forsvinde pr. Jernbane. Selvom Radom var en større By, kom vi hurtigt derind; om Morgen den 5. blev der angrebet, og hen paa Eftermiddagen var vi i Radom. En Del af vort Kompagni blev sendt tilbage med Fanger, og vi andre naaede ud paa Natten i Kvarter et Stykke Syd for Byen, hvorfra vi den næste Dag atter drog tilbage til Radom.

Czenstochau-Radom, en Strækning paa ca. 200 km, tilbagelagt paa en Uge. Radom ligger 100 km stik Syd for Warszawa og er i Modsætning til de andre Stinkreder, vi har passeret, en smuk og renlig By med vældige Kirkebygninger. Her havde Russerne en befæstet Feltstilling, og der var store Troppernasser undervejs til Forstærkning. Men vi kom dem i Forkøbet, og Russerne trak sig tilbage. Vi saa kun russisk Kavalleri, og efter Sigende blev her 2 Kavalleridivisioner slaaet tilbage. De to følgende Dage vekslede med noget saa naturtro som Regnvejrs og Solskin og Hvile.

8. Oktober gik det imod Warka, en større By ved Floden Pilitza lige før dennes Udløb i Weichsel. I nogle Timer marcherede vi igennem en Skov, og endnu inden vi var ude af Skoven, begyndte Artilleriet at beskyde Byen, Infanteriet sværmede ud og fordrev de russiske Forposter. I vor Nærhed begyndte en Vejrmølle at løbe rundt, og i det samme blev vi overfaldet af et Haglvejr af Shrapnel. En Patrouille hentede to meledede Møllere, og med Bind for øjnene blev de ført til Reg.-Staben. Russerne (14) havde imidlertid sprængt Broen over den ca. 200 m brede Pilitza, og Pionerne arbejdede hele Natten paa en ny, hvortil de næste Dag fik Assistance fra Infanteriet. Under Arbejdet fik vi Besøg af en russisk Flyver; men dengang var der heldigvis ingen Bombemaskiner. Hen paa Eftermiddagen kunde Broen befærdes, dog foreløbig kun af Infanteriet. Vi kom over, Warka toges i Besiddelse, og efter en 15 km March kom vi i Kvarter paa et Gods.

10. Oktober kæmpede vi foran Warszawa ved Byen Piaczno imod sibiriske Tropper. - 3 sibiriske Armekorps var lige ankommen pr. Jernbane fra Moskva og stod i Egnen Piaczno-Blonie. I et Afsnit, hvor Reg. 141 allerede laa i Kamp, skulde vi sættes ind til Forstærk-

ning. I en Skov blev der formeret Skyttekæde, og da vi naaede ud af Skoven, mødte Haandteringens Alvor os i en uhyggelig Grad, idet der her laa mange Døde, alle fra Reg. 141. Man blev for Alvor mindet om, at en Kugle i det næste Sekund kunde sætte Punktum for dit Liv, om der var en bestemt for dig. Mens Skyttekæden bevægede sig fremad, holdt jeg med Patronvognen bag et Halmhæs, men da der var fuldt af Officersheste, var det vanskeligt at faa Dækning, hvorfor jeg lagde mig under Vognen. Paa en Gang kommer alt tilbage; vor Brigade (Reg. 141 og 176) var kommet for langt frem og fik Flanke-Ild. Natten blev tilbragt under aaben Himmel og i øsen de Regnvejr. Vi søgte Læ med Patronvognene i en Skovkant, hvor Artilleriet var ved at grave sig ned. En af mine bedste Kammerater (Teschke) faldt den Dag, og vort Kompagni havde flere døde og saarede. Næste Morgen maatte vi frem til Kompagnierne med Patronvognene, og inden "Dagens Gerning" tog sin Begyndelse, fik jeg talt et Par Ord med min eneste Landsmand i Kompagniet, Andr. Jønsson. Han søgte mig, saa ofte det lod sig gøre, for at faa en Bid Brød, hvad jeg som oftest havde i Vognen. Vi skiltes, som vi plejede, med Haab om Gensyn. Det var desværre blevet lyst, og Kuglerne peb om os, mens vi kørte tilbage til Skoven. Derfor gik det i strakt Galop, og vi naaede uskadt vor Plads. Den Dag faldt Nis Fuglsang, Kastrup.

(15) Han blev lagt i en Fællesgrav i en Skov sammen med 12 Kammerater, formodentlig i ovennævnte Skov, ved Piaczno, 15 km Syd for Warszawa.

Den følgende Nat bivukerede vi ved et afbrændt Gods, og om Morgen den 12. gik det til Angreb igen. En voldsom larm tordnede fra vore Batterier, som Fjendens Artilleri selvfølgelig besvarede. En af de helt svære Dage forestod, men Artilleriets Indsats gjorde Udslaget, og før Middag var vi i Piaczno, hvorfra Russerne flygtede over Hals og Hoved.

Foran Byen fik vi set Artilleriets ødelæggende Værk: Flere bag hinanden liggende, godt udbyggede Skyttegrave, var formelig jævnet. Og her gik tyske Kammerater og ransagede faldne Russeres Lig, trak Støvlerne af dem og tog, hvad der ellers. var af godt Kram. I Byens Udkant mødte en et endnu frygteligere Syn, mange Grave, til Dels fyldt med sønderlidte Mennesker, frembød et skrækeligt Rædselsbillede. Vort Artilleris Arbejde var her det brutaleste, vi hidindtil havde set. - I en Villa have bøjede jeg mig ned for at samle en særlig pæn Russerkasket op; men noget uhyggeligt til Mode befriede jeg mig for den i en temmelig hurtig Vending. - I Kasketten laa noget Hjernemasse. Det er en af den Slags smaa Tildragelser, der bed sig fast, saa man endnu kan se Kasketten samt Stedet, hvor jeg tog den i Haanden. Efter at have samlet alt sammen, hvad Russerne havde efterladt sig, og begravet de Faldne, - et møjsommeligt Arbejde - kunde vi tage ind i Byen og finde Kvarter. Mange Huse var bleven lidt vel luftige efter Artillerikampen, jeg fik saaledes mine Heste baaset i et Hus, der delvis laa i Ruin. Vort Kompagni blev indkvarteret i en Skole og et Par andre Huse. Beboerne var flygtet til Warszawa; de enkelte tilbageblevne var hovedsagelig Jøder, og der var Plads nok. Sammen med nogle Kammerater fik jeg anvist et Hus i Nærheden af mine Heste, og efter en overmaade god Portion Pandekager, som vi tilberedte af "besørget" Mel og Kartofler, gik vi i Seng, d. v.s. vi lagde os paa (16) Gulvet i Halm, og vi sov godt, efter at vi nu havde tilbragt de to sidste Nætter ude.

Med en Hviledag i Udsigt oven paa de sidste Anstrengelser blev Glæden dog af kort Varighed; vi var kommet

ind i Warszawas Forterrain, og den ulykkelige By modtog nu omtrent pr. omgaaende Jernportionerne fra den modsatte Side, nemlig fra Forterne omkring Warszawa. At vi næste Dag fik Jobbet: Reserve, hvilket berettigede os til at komme lidt tilbage, gav os heller ingen Tilfredsstillelse, da der kom Melding om fjendtligt Infanteri i Anmarch, og desuden fandtes

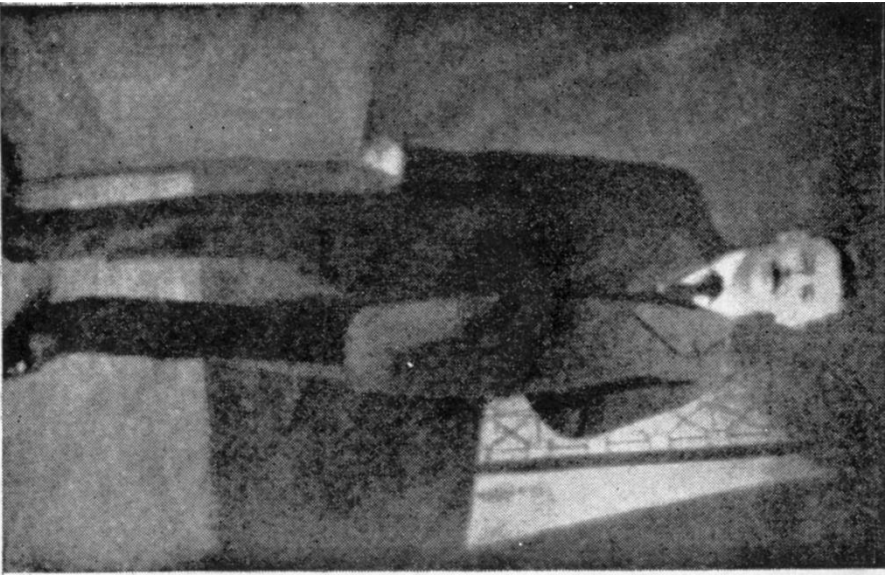

Fru Pastor Troensegaard Hansen,
Lejrens gode Engel

Pastor Troensegaard Hansen

Lejrbestyrelsens Formand, Peter Bernsen

Lejrkommandanten, Oberstløjtnant Johnson

ingen hyggelig Krog, hvor man kunde slappe af, for Russerne sendte af og til nogle grimme Fredsforstyrre i Form af "tykke Brummere", og tilmed fik vi ikke ligefrem Indtryk af, at de var sat paa Ration. Den følgende Dag gravedes Skyttegrave, men jeg var sammen med et Par Kammerater, der "drückte sich", i Kvarteret, hvor vi gjorde os til gode med vor Kogekunst. Den Dag forløb taaleligt, men den næste, den 15. Okt., er en af de Dage, man husker. Duellen begyndte igen, og nu maatte Byen for Alvor holde for, og saa velrettede kom de store Bæster, saa det var os umuligt at komme ud af Byen. Den ene Granat fulgte den anden. Brosten slyngedes i Vejret, Huse styrtede bragende sammen, og Støv og Røg laa som en uigennemtrængelig Sky over Byen. Vi maatte søge Dækning hvor vi befandt os. Bag den store Skole klamrede vi os op mod Muren. Ind mellem mine Heste og det lille Hus, hvor jeg og et Par Kammerater holdt til, kom en Granat hylende og eksploderede imod Skolebygningen, bag hvilken vi stod i Læ. Et øredøvende Brag med Lufttryk og hvad dertil hører, Vinduerne var blæst væk. Jeg løb om for at se til mine Heste; de var overdænget at Støv og Kalkpuds og hoppede paa alle fire, men var ellers uskadt. Men inde i vor lille Lejlighed var en af mine Kammerater, Preuss, der var i Færd med at koge en Høne, blevet ramt i et Ben af en Granatsplint. Og i mit Tornyster fandt jeg senere en Splint i et Glas Smør. Derefter ilede jeg igen om bag Skolen for at komme i Dækning og lagde nu Vejen ind gennem (17) Hullet i Muren fra Eksplosionen, der iøvrigt var saa rummeligt, at en Bil med Lethed kunde slippe igennem. I det samme drønedes en Granat over Hovedet af os, slog ned 20 m foran os, og af Nedslaget blev vi oversprøjtet med Jord og alskens Skidt. Jeg fik en Jordklump slynget i Ansigtet. Udover at vi af Lufttrykket blev kastet hulter til bulter, skete der ikke større Skade, kun en eneste fik et let Saar i Hovedet. Flere Steder i Byen brændte det, saaledes paa Torvet til alle fire Sider, hvor en Del Jøder uforfærdet søgte at redde deres Ting. Tropperne søgte at komme ud af Byen, og omsider lykkedes det ogsaa os at slippe ud af den brændende By. I en Skov slog vi os ned med vore Køretøjer og maatte nu ligge ude igen. For dog at holde Liv i Hestene, maatte vi desværre, som saa ofte før, "besørge" os lidt Hø fra en nærliggende Gaard. Her var mange Grave, hvor faldne Russerne var lagt til Hvile af tyske Soldater. Den følgende Aften kom vort Kompagni paa Forpost, hvor baade Patron vogn og Feltkøkken fulgte med, og vi laa tæt overfor Russerne. Lige foran os blev en lille Landsby afbrændt, men takket være dette, var der ingen Overrumpling at frygte. Om Morgen, før det blev lyst, kørte vi dog tilbage med Bagagen til vor Plads i Skoven. Det russiske Artilleri lod os ikke i Fred og jog os hid og did, og det var tredie Nat under aaben Himmel.

Den 18. Oktober Kl. 4 Morgen traadtes an til en sidste Dyst imod Warszawa. Jeg opholdt mig den Dag i Nærheden af vor Sanitetsvogn, og der var meget at bestille, for der kom mange Saarede. Letsaarede kom krybende paa alle fire, en af vore Løjtnanter (Westphal) bragtes haardt saaret tilbage og døde kort efter. Hen paa Eftermiddagen fik vi af en østrigsk Officer Besked om at køre tilbage. Vi betænkte os heller ikke længe, for nu saa vi Infanteriet komme løbende fra alle Hjørner og Kanter. En af Kompagniets Tambourer, der var saaret ved Munden, fik jeg op paa min Vogn, og i fuld Fart kørte vi en Snes km tilbage og traf sammen med vore Feltkøkkener. Vi hastede videre ad daarlige Veje, gjort endnu daarligere af de lange og tunge Artillerikolonner. Ud paa (18) Aftenen blev jeg stikkende i en af disse Artilleriets Mudderhuller. Hestene var udasede, og hvor nødigt jeg end vilde, maatte jeg spænde fra og overnatte i Nærheden. Her havde været Samleplads for Saarede, men af disse var de sidste ved at blive bragt væk. At blive her ret længe, var der sikkert ikke Raad til. Men man fik ligesom lettere ved at fatte, hvorfor der altid stod saa mange

Køretøjer tilbageladt af Russerne, naar de gik tilbage. Og skulde det nu mon blive din Lod? Kammeraterne var over alle Bjerge, min Tambour sagde intet paa Grund at Saaret ved Munden, saa jeg maatte fundere over Tingene med mig selv. - Vanen sløvede; vi lagde os til at sove. Men ud paa Natten, vistnok til Held for os, blev vi purret ud af en Saniteter, der bemærkede, at der var Geværild i Nærheden. Efter denne "Bulletin" om Begivenhedernes Gang prøvede vi at slippe væk, og det lykkedes. I en By, i hvilken vi havde været før, (det gik jo nu den Vej, Hønsene skraber), traf vi Bagagen fra 1. Komp., der ligeledes var kørt fast og havde maattet overnatte. Efterhaanden blev der Samling paa Bagagen indenfor Ba-taillon, og samlet fortsatte vi saa Tilbagetoget Dag og Nat ad usle Veje. For ikke atter at blive hængende, ofrede jeg en Nat til en af disse "Artillerilöcher" et Par Sække løse Patroner, som jeg var blevet overlæsset med fra II. Batl. - Søvn og Hvile blev det smaat med, man sad og faldt i Søvn paa Bukken, og det hændte, at Tømmen slæbte under Vognen. Engang vaagnede jeg ved, at Hjælmen var trillet af Hovedet. Det gik som Regel godt, Hestene fulgte bare efter; dog kunde det hænde, at man med et Bump holdt stille i en Vejgrøft. Pludselig den 25. Oktober under den megen Raslen tilbage skulde vi afgive Patroner til Kompagnierne, før vi hastede videre. Vi havde sikkert opnaaet at være uheldig og skulde være "Nachhut". Regimentet graver sig ned og holder Stillingen til den 27. om Aftenen; og det var den sidste Modstand for vort Vedkommende paa hin Warszawa-Tur. Fra nu af foregik Retræten helt til den tyske Grænse uden at gøre Front mod Forfølgerne.

(19) At bemægtige sig Warszawa ved en "Handstreich", et dristigt anlagt Overrumplingsforsøg, mislykkedes. - Der skal da have været 15 russ. Armeekorps samlet omkring Warszawa, og Tyskerne med omkring ved 5 Armeekorps vilde være forblødt, om der var blevet fortsat. Vor Brigade-Kommandør, Generalmajor v. Hahn hev sig, - som vel flere andre - ved dette Foretagende Jernkorset af 1. Kl. Men flest var nok de, der "erhvervede" et Trækors.

Men i disse Dage var Tyskerne og østrigerne altsaa paa Vej hjem over hele Linien med en russisk Hær paa 40 Armeekorps i Hælene, og mod Vest udmaledes, hvorledes "den russiske Dampvalse" nu rullede ind over det til Undergang viede Tyskland. Resultatet blev langt under Forventning.

- En Morgen, det var den 28. Oktober, et Sted mellem Petrokow og Noworadomsk, vaagnede jeg i vort Kvarter til en temmelig besk Tyge Brahes Dag. Da jeg kom til Patronvognen, opdagede jeg, at der var skaaret Hul paa en laaset Sæk med privat "Indbo", tilhørende Oberløjtnant Hindersen, vor Kompagnifører, og skønt det ikke var mig, der havde været der, var jeg klar over, at den vilde blive gruelig gal for mig. Jeg fik ogsaa snart Besked om at melde mig hos Oberløjtnanten. Jeg traadte ind i hans "Bude", hvor der forøvrigt var fuldt af Officerer, og meldte mig. Det var ikke blide Ord, der nu haglede ned over mig. Nu ved nok den, der har været tysk Soldat, at til det Stykke Arbejde var de tyske Befalingsmænd "geschliffen". Jeg stod altsaa her med Fingrene strakt ned ad mine Bukselinninger, og saa ham stift i øjnene, mens de groveste Ukvemsord slyngedes imod mig. Det eneste, jeg dristede mig til, var at gøre ham opmærksom paa, at jeg skulde opholde mig hos Hestene, naar vi var i Kvarter, og saaledes intet Ansvar kunde have for det skete. Ret megen Forsvarstale kunde man ikke tillade sig, vi var jo i de to Aar oplært i, at vi skulde holde Mund og se ligeud. - Jeg skulde med det samme meddele Feldwebelen, at jeg skulde afløses ved Patronvognen og ind i Kompagniet, og Feldwebelen skulde udpege min Efterfølger. Min (20) Feldwebel var for Resten lige saa utilfreds, som jeg. - Jeg maatte altsaa træde an ved Kompagniet, hvor jeg søgte ind i forreste Gruppe mellem mine bedste Kammerater.

Men endnu havde Oberløjtnanten ikke spyttet al Galden ud; jeg "infame Slyngel" blev raabt frem for Kompagniets Front og tildelt 24 Timers streng Arrest. Han vidste godt, at jeg ikke var Gerningsmand til Uhyrligheden, ellers havde han givet mig en hel anden Straf. Nej, Slyngelen skulde snarere søges imellem Hamborgerne eller andre fra en af Tysklands Storbyer og ikke mellem de "betroede" unge Mænd fra Nordslesvig; for vi var jo næsten alle i Tjenesten enten Gefreiter eller Oppasser eller havde en eller anden "Druckposten". For mig gjaldt det første og det sidste. Cigarerne, der var forsvundet ud af det ulykkelige Hul paa Sækken, maa han have savnet meget haardt, for under et Ophold paa Marchturen samme Dag kaldte han mig frem igen og gav mig nok engang 24 Timers streng Arrest i Tilgift.

Da vi den Dag naaede vort Kvarter, var Afsoningen af den mig idømte Straf det første, som ventede mig. En af mine gode Kammerater, Underofficer Peters, fik Ordre til at fuldbyrde Straffen, og under almindelig Jubel blev jeg midt i Gaarden bundet til et Træ. Lykkeligvis for en træt Soldat var Forvandlingsstraffen i Felten 2 Timer, og tilmed ogsaa i Guds frie Natur i Stedet for i en mørk Celle. - Ellers kunde jeg heller ikke have "slukt Sorgen" med at fordybe mig i "Flensborg Avis".

Efter at have forceret de mange Hundrede km, vi havde tilbagelagt siden Krigens Udbrud, siddende paa sin Ende, og man saa ved pludseligt at skulle sluge den ene km efter den anden med sine Ben, vilde blive den, der var mest træt, var jo givet. Forholdet mellem Kammeraterne, der var noget af det skønneste, man oplevede i Felten, viste sig her ved, at Kammeraterne overtog mine Vagttimer, alene fordi jeg var lidt mere træt end de, da vor Gruppe den følgende Nat skulde staa Feltvagt. Dette fortjener at blive mindet.

Tilbagoetog fortsattes. Bag ved os brænder (21) Banegaardene, og Broer sprænges. Natten giver kun korte Hvile, før der atter fortsættes. Et Sted arbejder vi en hel Dag paa en Stilling, bagefter bydes paa Feltgudstjeneste. Vi forlader Stedet og overlader Stillingen til sin Skæbne. Den er markeret.

Den 5. November passerer vi Grænsen til Schlesien. Da vi naar Rosenberg, hvor vi skal indkvarteres, har vi den Dag tilbagelagt over 50 km. Megen Civil flokkes om os, men vi ønsker kun at finde ind til vort Kvarter, hvor man snart ligger henslængt.

Næste Morgen marcherer vi til Lassowitz, hvor vi, efter at have faaet noget at spise ved Feltkøkkenet, atter bliver læsset paa Jernbane. Vi kører nu atter op gennem Schlesien, men den modsatte Vej som sidst, over Kernpen. Ostrowo og Jarotschin og bliver den paafølgende Dag aflæsset i Stralkowo tæt ved Grænsen lige øst for Posen. 4 km derfra faar vort Kompagni sit Kvarter paa et Gods. Den første halve Dag faar vi Lov at sove, bagefter pudser vi Geværer. Her blev vi til den 11. Novbr., og herfra fik jeg Fornøjelsen af sammen med to Kammerater, Jønsson og Dabelstein, at følge med Zahlmeisteren til Wreschen efter Penge til Lønningskassen. Vi startede med Vogn til Stralkowo og derfra med Tog. - Vi var unægtelig en kultiveret Oplevelse rigere, da vi tiltraadte Hjemturen, efter at vi i Wreschen i en rigtig Barber-Salon havde ofret Fuldskegget og faaet købt lidt "Fettigkeiten", Honning o. s. v.

Eskorten med Pengesækken entrede ud paa Natten et Troppetransporttog med Pionerer og naaede velbeholden tilbage.

Henning Skov, Københoved.

Blandt Venner.

(22) Juli 1914 var jeg til Kongres i Oslo. Den 2. August om Aftenen forlod jeg sammen med en Islænder og en Tysker Stortingsbygningen, som den norske Regering velvilligst havde overladt os. Pladsen foran Stortingsbygningen var som et kogende Hav, idet Telegrammerne blev bekendtgjort ved, at man kunde læse dem i Lysbilleder paa en stor hvid Gavl lige overfor. Der læste jeg, at en Masse Danske var fængslet og skulde til Danholm. Nuværende Skolekonsulent Nicolai Svendsen, Tønder, var arresteret i Skærbæk o. s. v. Vi var alle rede til at tage hjem, og næste Dag rejste jeg over Sverige hjem.

Paa denne Rejse fik jeg en Forstaaelse af, hvad Krigen var. I samme Kupe som jeg sad et ungt Ægtepar, Tyskere. Den unge Frue spurgte flere Gange Manden, hvorfor de skulde hjem, deres Orlov var jo langtfra udløbet. Manden trak paa Skulderen og foregav nødvendige Forretninger. Over Øerne tabte jeg dem af Syne, men i Fredericia kom vi igen i samme Kupe. Paa Strækningen mellem Farris og Sommersted gjorde Toget Holdt, og vi blev alle kommanderet ud for at legitimere os. Den unge Frue spurgte Togpersonalet om Aarsagen. "Der er Krig", var Svaret. Da forstod hun, at hendes Mand skulde melde sig. Med et Klageskrig sank hun sammen, og Bevidstheden forlod hende.

I Foraaret 1917 blev jeg trukket bort fra Fronten ved Naros-Søen og blev sendt til Ingweiler i Elsas som Banevagt ved en Tunnel. Opholdet skulde vi have hos Beboerne, men ikke Forplejningen. Jeg kom med min Kvarterseddel ind til et Par gamle Folk. Manden var 70, Konen 60 Aar. De skulede til mig, og paa mit Spørgsmaal, hvor jeg skulde sove, anviste de mig et Hummer nede ved Stalden, med noget muggent Halm. Jeg beklagede mig, men fik det Svar, at de havde det ikke bedre. Man betydede mig, at (23) jeg kunde godt sætte mig ned i Stuen, hvis jeg ikke vilde til Ro straks. Jeg satte mig paa en Stol lige inden for Døren. Konen, som kunde tale Tysk, gik frem og tilbage paa Gulvet. Jeg kunde se, at hun betragtede mig skarpt. Omsider spurgte hun, hvor jeg var fra. Jeg svarede, fra Nordslesvig. Nordslesvig, hvor ligger det? Det er den nordligste Provins af Tyskland, oplyste jeg hende om. I det samme gik der een over Gaarden i Træsko, Konen gik ud, men glemte at lukke Døren, saa jeg kunde høre Samtalen, men da jeg ikke forstod det elsaske Maal, kunde jeg ikke følge med, men Navnet Nordslesvig forstod jeg. Konen kom omsider ind, og lidt efter spurgte hun: "I er vel tysksindet deroppe?". Jeg svarede et bestemt Nej. I Krigen 1864, hvor Danmark var i Krig med 2 Stormagter, tabte vi Hertugdømmet Slesvig-Holsten. Sproget i vor Landsdel er overvejende Dansk, men det er uddrevet af Skole og Retslokale, og delvis af Kirkerne med. Men vor Sympati er dansk. Konen spurgte mig saa, om jeg var sulten. Ja, det kunde jeg ikke nægte, da det eneste spiselige, jeg havde, var et Stykke tørt Brød. Hun gik saa ud, og efter en halv Times Forløb kom hun ind med en Skaal kogt Mælk, Brød, Smør, en stor Hvedekage og et Fad med Saltmad. Spis nu, sagde hun, og det kan nok være, jeg tog for mig af Retterne. Da jeg var mæt, takkede jeg mange Gange, og vilde saa fjerne mig. Konen trak mig i Ærmet og trak mig ind i en tilstødende Stue, hvor der stod en opredt Seng. Der maa Du sove i den Tid, Du er her. Jeg sov til næste Dags Middag, da der blev kaldt paa mig til Middag. Hvilken Nydelse at faa vel tilberedt Mad. De gamle Folk havde en lille Landejendom og 4 Køer. De havde tre Sønner, som alle var med i Krigen, men ikke kunde faa Orlov, da de ansaas for franskvenlige, hvad de ogsaa var. Vi havde kun Tjeneste hverandet Døgn, hvorfor jeg, der var Landmand; gjorde mig nyttig, hvor jeg kunde. Jeg saaede saaledes baade Byg og Havre. Ved Ejendommen var der store Haver med al Slags

Frugt, og paa Sydsiden af Bjergene dyrkede man Vin. Om Aftenen, naar jeg var hjemme, kom Naboerne listende for at høre mig fortælle (24) om Landet mod Nord, men i al Hemmelighed, da man var bange for Spioner.

Niels Nielsen.

I Kaffekøkkenet.

I ca. 3 Maaneder havde jeg ligget paa Lazaret med et Benbrud, og da jeg endelig blev sendt tilbage til Kompagniet, fik jeg en Seddel med fra Lægen med Paabud om, at jeg skulde "skaanes" paa Grund af Benet.

Kompagni-Feldwebelen spurgte, efter at han havde læst Sedlen, om jeg kunde paatage mig, sammen med nok en Patient, at koge Kaffe til to Kompagnier i et Køkken, der var indrettet ca. 500 Meter bag ved første Linie i en lille Skov. Da jeg mente, at jeg nok kunde løse denne Opgave, fik jeg Ordre til samme Aften at køre med Feltkøkkenet ud til første Linie og spørge mig frem, hvor Kaffekøkkenet var indrettet. Hen paa Natten kom vi frem, og ved Soldater, der kom for at hente Maden ved Køkkenet, fik jeg oplyst, at Kaffekøkkenet befandt sig i "Granatskoven", og saa var jeg klar over, at helt saa hyggelig, som jeg havde forestillet mig Sagen, var den nok ikke.

Da jeg kom ud i Skoven, traf jeg min Kompagnikammerat Albert, som den anden Kok. Albert foreslog straks, at vi skulde drikke et lille Glas paa Begivenheden, og da det var overstaet, forklarede Albert mig "Forretningsgangen" i Køkkenet. Albert havde været Kaffekok i nogle Maaneder, til alles Tilfredshed, og var derfor godt anskrevet her og der. Om Morgen, før Solen stod op, kom Soldaterne fra første Linie for at faa Morgenkaffe, og om Aftenen lige efter Solnedgang hentede de Te eller Kakao, og to Gange om Ugen Te med Rom. Arbejdet bestod i at hente Vand i en Landsby, der laa et lille Stykke fra Skoven, samt i at kløve Brænde, - Franskmændene fældede Træerne for os ved Hjælp af Granater. - Albert (25) forklarede mig da ogsaa, at jeg kun skulde være med til at skaffe Vand og Brænde, Resten skulde Albert nok ordne. I Førstningen var jeg forundret over Alberts Imødekommenhed, thi det var et stort Arbejde at sidde hele Natten og uddele Kaffe og saa staa tidligt op om Morgen for at faa den næste Portion færdig, inden Solen stod op. Jeg opdagede dog hurtigt Grunden til Alberts ualmindelige Velvilje. Sagen var, at Albert, hver Gang vi fik udleveret ca. 50 Liter Rom til Toddy, da "bjærgede" en 3-4 Flasker til sig selv, og da vi fik Rom to Gange ugentlig, var Albert altid drukken. Franskmændene skød ofte ind til os i Skoven, men da Køkkenet saavel som Opholdsrummet var indgravet i en Skraaning, laa vi sikkert og godt. En Dag, jeg var ude for at kløve Brænde, kom der en Del Shrapnells, og da jeg mellem Salverne vilde løbe ind i Dækningen, blev jeg ramt af en Shrapnell paa Skulderbladet. Jeg havde en Fornemmelse, som om jeg fik et Slag med en tyk Stok paa Ryggen og venstre Arm faldt ned. Da jeg fik Sagen forklaret for Albert, fik han trukket Trøjen af mig, og det viste sig saa, at Kuglen ikke var trængt ind, men var sprunget af. Skulderen var meget øm, og det var umuligt for mig at slæbe Vand fra Byen, og jeg forklarede saa Albert, at vi kunde bygge en Dæmning over en lille Bæk, der løb igennem Skoven ikke langt fra,

hvor vi boede, og saa kunde vi hente Vand der. Som tænkt, saa gjort, Dæmningen blev lavet, og da vi paa den Maade fik et lille Vandfald, gik jeg i Gang med at lave en lille Vandmølle, der trak et Klokkeværk. "Klokkeværk" lyder nu saa flot, Klokkerne bestod af Blikdaaser og andet forhaandenværende Materiale, men Fornøjelse havde vi, - og ikke mindst ogsaa Soldaterne, naar de kom for at hente Kaffe, af at høre paa Klokkernes Bim-Bam. Soldaterne skal have Tiden til at gaa med noget, og vi udvidede saa vor Dækning med yderligere et Rum. Træ havde vi nok af, hele Skovbunden laa fuld, men det fik vi nu ingen Fornøjelse af, thi næste Gang, vi fik Inspektion, blev det nye "Værelse" opdaget, og faa Dage efter fik vi (26) Indkvartering af en Soldat med Meldehund. Soldaten var en underlig vrøvlet Fyr, og Hundene maatte vi ikke røre ved eller snakke med.

Læserne har nu et Billede af Forholdene i vort Køkken, og jeg kommer saa til at fortælle om, en Tildragelse, der er Grund til, at jeg den Dag i Dag ikke drikker Kakao: Som sædvanligt havde vi fyldt Kedlen med Vand, slæbt Træ sammen og lavet Ild under Kedlen, da min Kammerat Albert med en drukken Stemme forklarede mig, at jeg gerne maatte tage mig en paa øret. "Jeg skal nok ordne Sagerne" - snøvlede han. Da jeg havde spist, gik jeg derfor ind i Dækningen og pakkede mig godt ind i baade mit og Alberts Uldtæppe for at komme til at ligge lunt og godt. Ude fra Fronten lød Kamplarmen ind til mig, men det var jo kun den sædvanlige monotone Lyd, der ikke foruroligede os. Hen paa Morgenstunden kom Albert og kaldte paa mig. "Du er alligevel nødt til at hjælpe", sa' han, "vil du ikke nok". Jeg stod op og opdagede snart, at Albert var ovenud drukken, han kunde ikke staa paa Benene, langt mindre dele Kakao ud til ca. 200 Mand. Albert blev nu pakket ind i Tæpperne, og jeg gik ud i Køkkenet, hvor Soldaterne kort efter indfandt sig. Om Morgen er Soldaterne altid faamælt, de har staaet paa Vagt næsten hele Natten, de har frosset og kedet sig, saa det gaar hurtigt med Uddelingen, der er ingen, der sludrer eller spørger, som de ellers gør, og det tog derfor kun en lille Times Tid, inden jeg kunde mærke Bunden i Gryden. Jeg blev opmærksom paa, at der laa noget paa Bunden, og jeg tænkte, det er nok Albert, der igen har glemmt Karkluden ved Rengøringen. Det bliver dog snart for slemt med ham, du er nok nødsaget til at tage dig lidt mere af Tingene, saa det ikke bliver klaget over os, saa vi mister den Post, som Køkkentjenesten nu engang er. Den sidste Soldat var gaaet, og Gryden var næsten tom. Resten slog jeg op i en Spand, det var altid rart at have lidt til eget Brug, eller naar der kom en Kammerat paa Besøg Dagen igennem. Saa opdagede jeg, at det alligevel ikke var Karkluden, der (27) havde ligget paa Bunden af Gryden, nej, det var en død Rotte, og siden den Gang drikker jeg meget nødig Kakao.

Da Albert hen mod Middag havde faaet Kæferten sovet ud og stod ude i Skoven og skuttede sig, fortalte jeg ham Oplevelsen om Rotten, og han sagde da, det var da godt, det ikke var mig, der udleverede, jeg havde da troet, jeg havde Delirium, dersom jeg havde set Rotten paa Bunden af Gryden.

Sidst jeg saa Albert, var i Slaget ved Somme. Der havde vi intet Kaffekøkken, og vi var derfor begge med i Kamplinien. Vi havde faaet Spiritus udleveret, og Albert var drukken. Han gik langs Skyttegraven og tiggede Kammeraterne om mere Brændevin, og da de intet vilde give ham, truede han med at lave Larm med to Kogekar, han havde med, saa Fransk-mændene kunde høre, hvor vi var. Det endte med, at vi bandt Albert paa Hænder og Fødder og stak ham en Knebel i Munden, saa han ikke kunde raabe, og jeg er bange for, at han ligger saaledes endnu - jeg traf ham aldrig siden.

Cochon -chien.

(Svin - Hund).

Vi havde været med i de svære Kampe ved Somme og laa nu som Arme-Reserve i Eggen af Guise i en lille Landsby la Neuville-Dorrain. Vort Kvarter var i en af Byens større Garde hos Monsieur Maurice Pieard og baade Monsieur og Madame Pieard gjorde deres bedste for at hjælpe os til rette igen efter den strenge Tid, vi havde bag os.

Monsieur Pieard var Gaardbruger, var Slagter med Slagterbod, havde den kommunale Vejerbod og desuden Restaurant. I Slagterboden solgte madame hjemmekærnet Smør og hjemmelavet Ost til Soldaterne. Begge Dele (28) kunde nu ikke taale en Sammenligning med de Produkter, som vi Var kendte med hjemmefra, men man var jo ikke forvænt med Hensyn til "Fettigkeiten", og Afsætningen i madames Butik gik strygende. I Restauranten serveredes kun Cider, en hjemmelavet Æblevin, et Produkt i Lighed med vor hjemlige Æblemost, men ikke saa velsmagende. Et stort Ølglas serveredes for 10 Penning. Ved Smørkærningen, som foregik paa ældgammel Maade, blev vi opmærksom paa, at madame fyldte den fra Kærningen tiloversblevne Kærnemælk i et Kuld Jagthundehvalpe, som havde deres Domicil i en Stald.

Udsultet og forkommen, som man var, syntes vi; det var en skammelig Fremgangsmaade, at denne dejlige Kærnemælk i bogstavelig Forstand skulde "gaa i Hundene". Efter vor Opfattelse kunde den gøre bedre Nytte hos nogle sultne Soldater. Man valgte mig som Ordfører for det Udvalg, der skulde frembringe det Ønske for madame, at hun skulde sælge sin Kærnemælk til Soldaterne i Stedet for at lade den gaa i Hundene. Madame forstod lige saa meget Tysk, som vi havde Kendskab til det franske Sprog, og det var ikke ret meget paa nogen af Siderne. Vi forsøgte forud at sammensætte de enkelte Ord ud fra den Smule Kendskab, vi havde til det fremmede Sprog. "Buttermilch" paa Fransk var en vanskelig Ting at forklare. Men vi vidste nu, at "Butter", det var "le beurre", og "Mælk", det var "du lait"; derefter maatte Kærnemælk altsaa hedde "le beurre du lait".

Det var jo ganske ligetil, men - desværre forstod madame ikke Meningen og vedblev at svare: "nix compris, monsieur", jeg forstaar ikke. For at forklare Sagen paa en mere haandgibelig Maade, bad jeg madame gaa med ud i Stalden til "chien petit", de smaa Hunde. Jeg pegede paa Skaalen med Kærnemælken og nævnte igen mit "le beurre du lait". Nu forstod hun mig og lo højt. – Det var jo slet ikke "le beurre du lait", nej, det hed jo "le lait de beurre", omvendt altsaa, som naar man paa Tysk vilde sige "Milchbutter".

"Compris, madame"! Jo, det havde jeg forstaaet, og (29) ved en Smule Eftertanke var jeg ogsaa godt nok klar over dette Spil med Ombytningen af Benævnelserne i det franske Sprog; men da nu madame havde moret sig over min Uvidenhed, vilde jeg gerne have mere Belæring og bad hende forklare mig, hvad man saa kaldte de tyske Soldater. Kaldtes de saa "cochon chien" eller "chien cochon" paa Fransk? Altsaa "Svinehund" eller "Hundesvin"? Madame 10 atter og svarede: "Nej, de tyske Soldater er gennemgaaende gode Kammerater, men Officererne er "cochons". – Herefter blev vi gode Venner.

I vort nye Kvarter skulde vi rigtig hvile ud og gasse os ved god Forplejning. Vi havde jo en streng Tid bag os. Den første Middag, man serverede os fra vort Feltkøkken i vort Hvilkevarter, var Klipfisksuppe. Kompagniet havde nemlig faaet en Tønde Klipfisk tildelt. Om nu Klipfisk er en passende Ret for en Flok forkomne Soldater, og navnlig i den varmeste

Sommertid, kan man jo have sin Mening om. Naa, man havde parteret de ret store Fisk i mindre Stykker, sat dem i Kog over Kedelen sammen med uskrællede Kartoffler. Med denne Middagsmad blev der megen Utilfredshed i Kompagniet. Jeg gik bagefter hen til Felt-køkkenet og spurgte, om der maaske var levnet noget af Saltfisk. "Tag kun væk", sagde Kokken, "der staar en hel Tønde fuld". Jeg kom tilbage til vort Kvarter med en Fisk paa fem Kilogram. Efter en kort Forklaring til Kammeraterne kom disse af Sted med Sæk og Spade for at tage ud paa Landet og "købe" Kartoffler. I Mellemtiden ordnede jeg Fiskene ved at koge den et Par Gange i frisk Vand for at fjerne Saltet. Jeg pillede Kødets af Benene og købte hos madame et Pund Smør, Prisen var to Mark, og sammen med skrællede Kartoffler i en stor Gryde fik vi en dejlig Stuvning Pandefisk. - -, Jo, Klipfisk paa denne Maade kunde alle lide. Ogsaa monsieur og madame Pieard blev indbudt til Maaltidet, og Ægteparret bad mig senere om en Forklaring paa, hvad det var, de havde faaet til Middag. Jeg forklarede, at Fiskene var fra mit Hjemland deroppe fra la mer du Nord, og Danmark var ma patrie, mit Fædreland. Jeg maatte frem (30) med yderligere Forklaring; at jeg egentlig ikke var soldat allernand, men en Danois. Det kunde monsieur naturligvis ikke fatte. I Korthed maatte jeg derefter forklare, at Danmark havde la guerre 1864, ligesom Frankrig 1870, og maatte dengang afstaa et Landomraade til Tyskland. Nu forstod han, hvorledes det skæve Forhold kunde opstaa, at en Dansker kunde blive tysk Soldat i den tyske Arme. Efter dette blev vi rigtig gode Venner. Senere bad han mig, om jeg ikke kunde skaffe ham en saadan dansk Fisk. Intet var lettere end dette. I Kompagniet var der nemlig ingen Liebhave til Klipfisk, og Resten gik alligevel i Skraldespanden. Derefter forklarede jeg ogsaa madame, hvorledes den skulde tilberedes.

Som tidligere omtalt, var Manden Slagter, og Kommunen skulde slagte et Kreatur til Fordeling blandt Civilbefolkningen. Da bragte Monsieur Pieard mig et større Stykke skært Kød, 2-3 kg, som Tak for Fiskene. Sammen med Kammeraterne i Kvarteret fik vi saa den næste Dag Hakkebøf til Middag. — Jeg har mange gode Minder fra den kære Familie Picard, hg da vi skulde bort, græd madame sine modige Taarer; vi skulde jo igen til Somme. Endskønt vi var Landets Fjender, havde hun dog et Hjerte for de fremmede Soldater. Vi drog ud igen for at møde nye Farer, og maaske - Døden.

Th. Lorenzen,
Felsted,

Modersmaalets Magt.

En Oplevelse havde jeg i Januar 1918. Jeg skulde hjem paa Orlov. Arthaler Banegaard i Berlin laa i Mørke. Toget til Hamborg var kørt frem. men ikke oplyst; jeg satte mig ind i Toget. Lidt efter kom der to Damer gaaende, og saa siger den ene: "Nu Farvel, Maren, og hils hjemme". I et halvt Aar havde jeg ikke hørt mit Modersmaal. Jeg græd af Glæde. Det var, som Hjemmet tog mig i Favnen, trods det, at jeg var i Berlin.

N. N.

Skidt mæ æ Æ'r.

(31) Der vesterud, imell Kloster aa Gram
Vo han føjt, min Ven, Hans Pedersen Damm.
Som Dreng vo han slem te aa dril di Smaa
Aa som Ka'l ku han it la æ Kvindfølger gaa.

Saa bløv han Soldat, han fik lær aa høer,
Aa va ejsen dæ haj mæ de Handværk aa gøer.
Han skød mæ baade Bøs aa Kanon,
Aa rej saa flot som nove Dragon.

Lav æ Kri brækket ud bløv han Underofficer.
(Hvofoer han blev de, er der inne der veed).
Han bløv klejt ind, aa kom mæ i æ Kri,
Men de vo naa nove han it godt ku li.

For aa ø'læg Huus aa slaa Folk ijæl,
De, tødt Hans Peder, vo snar fo gal
Men hans Oberst haj soj, æ Riig vor i Nød,
Fo saarn Sag vor et en Ær aa dø.

I Belgien loj han i Bivak en Nat,
Aa lav di om Morner ægjen tov fat,
Aa røjt ud for aa slaas for Tysklands Ær,
Bløv der plusle skødt et par Skod fra et Gæer.

Æ Hauptmann kom farend, bleg som et Lig:
"Hør. Folkens" raaft han, "derøver bag de Diig
Er et fuldt a baade Franzoser aa Britter
Men vi ska nok orden di Banditter".

"Der Damm bleibt zurück: mit sechzehn Mann,
(Di anner skuld vier aa slaas fo djert Land)
Sie klären die Sache grundlich auf
Und stecken das Dorf in Brand darauf!"

"(32) Jawoohl", soj Hans Peder, han rest i æ Bovs,
Fo deher vor ælivel de væst, han ku hovs.
Saa stoj han æ lidt aa saa sæ omkring,
Imens æ Kolonne fosvandt i et Sving.

Saa sværmet di ud, dannet Skyttekæer
Mæ æ Front imod de her hersens Gæer.
Hans Peders Kommando kom mynde aa flot:
"Hinlegen", soj han, "men podt jer naa godt."

Saa raaft han: "Skyd Folkens, men liig i æ Væer,
 Te i it gør di anner derøver Fortræd."
 Aa I ka tro, di kom te aa skyer,
 Fra æ Gær derøver kom der aller en Lyd.

Saa spraang di tefram, en Snes Meter kanske,
 Aa smed sej ægien, i skuld bare haj see,
 Aa saarn bløv di ve saalæng te di liig
 Ku naa aa rør mæ æ Nejs ve æ Diig.

Lav Hans Peder tødt, te de snar ku væ nok,
 Saa raaft han ud øver sin lille Flok:
 "Naa Folkens, op mæ æ Sigevær,
 Aa saa mæ Hurra igjømmel æ Gæer."

Aa den anden Si vo der osse en Flok,
 Men de vo kun Høns aa en jenle Kok,
 De vo dem, æ Skyrend om Morner haj gjaldt,
 Aa it æ Soldater - kort fortalt.

De fostoj Hans Peder da osse nok.
 Lidt slukøre soj han saa sin te sin Flok:
 "La vos saa kom tebag igjømmel æ Gæer,
 Vi bjerret æ Lyv, saa skidt mæ æ Ær."

Chr. A.

Da Revolutionen kom til Rendsborg.

(33) Efter et Lazaretophold i Sommeren 1918 blev jeg sendt til et "Genesungskompagni" i min Garnisonsby Rendsborg. Jeg haabede saa smaat at kunne holde Stillingen her til Krigen var forbi, og da jeg efter en Høstorlov var til Undersøgelse og blev overvist til Trainafdelingen, blev jeg bestyrket i mit Haab og var i forholdsvis godt Humør.

Nu skulde jeg jo først lære at køre med Heste, lære at holde Pysken i den rette Vinkel, fodre og strigle og alt det der - altsammen svære Problemer for en dum Bondeknold, og det tog sin Tid. Imens studerede vi Sejrsberetningerne og læste, mellem Linjerne, at det gik mod Enden. Den lå November var jeg hjemme paa Søndagsorlov. Der gik mange Rygter i den Tid, bl. a. at Marinere i Kiel havde gjort Opstand. Da jeg kom tilbage til Rendsborg Søndag Aften, var der fuldt af Infanteri paa Banegaarden. De stod og ventede paa Toget, som skulde føre dem til Kiel, hvor de skulde "ordne" de opsætsige Marinere. Vi hørte senere, at de paa Banegaarden i Kiel var blevet modtaget af nogle faa Marinere, som bød dem aflevere deres Vaaben, hvad de med Glæde gik ind paa hver eneste en.

Næste Dag ventede man Marinere til Rendsborg. Der var stor Nervøsitet og Forventning om usædvanlige Begivenheder. Der blev sendt Patrouiller i Retning mod Kiel, og mange

ventede et drabeligt Slag. Hen paa Formiddagen kom der en Haandfuld Marinere med Toget. De hejste det røde Flag over Banegaarden, og derefter over "Rendsburger Tageblatt", hvor de overtog Trykkeriet og fik trykt en stor Bunke Løbesedler, som saa blev spredt ud over Byen. "Die Flamme der Freiheit lodert jetzt auch über Rendsburg" lød Overskriften, og Soldater og Civile opfordredes til at møde paa Infanterikasernens Eksercerplads Kl. 1.

(34)Efter Middagen var der et myldrende Liv paa Kasernepladsen. Civile og Soldater strømmede stadig til, kun de højere Officerer saa man ikke. Og nu oplevede vi det store Mirakel: her paa denne Plads, hvor der hidtil havde lydt Skældsord og skrattende Kommandostemmer og udøvet jernhaard Eksercits - her stod nu en menig Soldat paa et Bord og talte til den vældige Forsamling, atter og atter afbrudt af Bifaldsraab, om den ny Tid, der nu skulde komme. Forbi med Krigsgalskaben, længe nok var vi blevet "belogen und betrogen", forbi med Eksercits og Hilsepligt, kort sagt: Frihed over det hele. Saa blev der valgt Soldaterraad, som skulde være højeste Instans. Jo, det var i Sandhed en ny Tid.

Det nyvalgte Soldaterraad fik nok at tage Vare paa. Det viste sig nemlig, at mange havde misforstaaet Friheden. Et Tøjdepot ved en af Kaserneerne blev plyndret, og ved Trainet blev Hestene forsømt og stod og sultede. Nogle tog deres Tøj og rejste hjem, og der blev næppe spurgt efter dem.

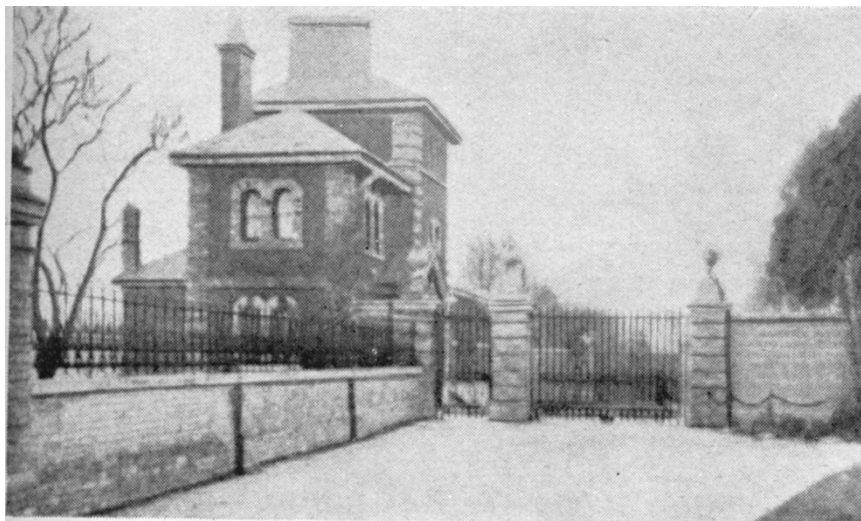
Et Par Dage senere blev der indvarslet til et stort Folkemøde i "Stadthalle". Jeg gik derhen, og det lykkedes mig at faa en Staaaplads i den overfyldte Sal. Den meget frisindede Landdagsmand, Dr. Leonhard fra Kiel, talte, og han talte glimrende, om Folkefordummelsen og Løgnen i den tyske Propaganda, og Bifaldet var mægtigt. Der var ingen Militarister i den Forsamling. Jo, der var en, som i den efterfølgende Diskussion vovede at forsvare det gamle Regime, men han blev saadan nedsablet, at han ikke kom igen.

Saadan var Stemningen i Tyskland den Gang, og jeg vil antage, at den er noget lignende for Tiden.

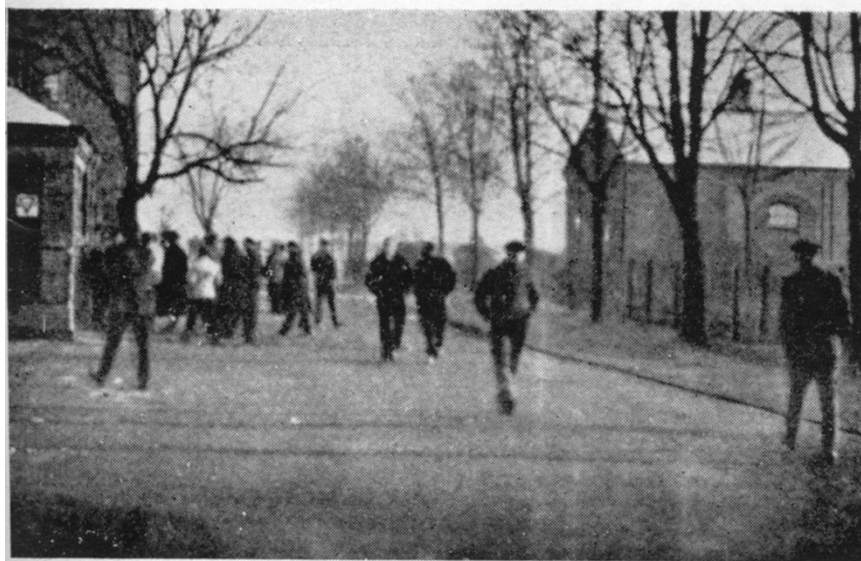
Kort før Revolutionen kom, havde jeg den store Oplevelse at blive forfremmet til "überzahliger Gefreiter" efter fire Aars Krigstjeneste. Jeg fik udleveret en Knap. jeg har den liggende endnu blandt andre Kuriositeter. Jeg fik nu det Job, med en halv Snes Mand at hjælpe ved Udlosningen af de mange Godstog, som kom tilbage fra Fronterne. Vi skulde ogsaa passe paa, at (35) Civilbefolkningen, der sværmede om Banevognene, som Fluere om et Saar, ikke stjal Fødevarer og Tøj. Jeg vil ærligt tilstaa, at jeg tidt vendte Ryggen til, naar en sulten Husmor fandt noget spiseligt. En Dag skulde vi, til vor store Forundring, losse en Banevogn, som var fyldt med Korender og Rosiner. Ingen af os Menige havde nogen Sinde set saa meget som en eneste Rosin ved Fronten. Hvor mange Rosiner der kom ind paa Lageret, skal jeg ikke udtale mig om, men jeg tror nok, at den i de følgende Dage stod paa Sødssuppe med Rosiner i mange Hjem i Rendsborg.

Der var mange glade og forventningsfulde Sønderjyder i Rendsborg. En havde hørt, at Als var blevet Republik, og en anden kunde berette om det historiske Møde paa Folkehjem den 17. November. Bare man dog snart kunde komme hjem.

Endelig, den 10. December, blev det min Tur. Jeg fik udleveret en ny Frakke, 25 Mark og et Hjemsendespas - for fire Aars Krigstjeneste. Hvad brød vi os om, at Toget var overfyldt, saa vi stod paa hinandens Tæer, det gik jo hjemad, hjem, hvor der ikke var Krig, Eksercits, Utøj og Sult, hjem, hvor vi igen kunde tale vort kære Modersmaal, hjem til alle vore Kære, hjem til Danmark.

Indgangen til Feltham-Lejren med Portnerbolig

Promenaden Søndag Morgen i Feltham-Lejren

Feltham-Lejren —
 Altertavle malet af
 Johumsen og Beyer,
 udskaaren af J. Rost-
 gaard Evald og
 Lauritz Jørgensen.

Køkken i
 Feltham-Lejren

Dagligt Liv i Feltham-Lejren.

Naar Feltham nævnes, dukker der saa mange gode og uforglemmelige Minder frem, der uvægerligt er knyttet til selve Navnet Feltham. Navnet var ikke fremmed for mig i Krigsfangelejren i Frankrig, da jeg gennem Korrespondance med Gymnastikinspektør N. H. Rasmussen fra København var blevet gjort opmærksom paa, hvis det utrolige skulde ske at blive taget til Fange af Englænderne, da at søge til England, hvor en Oprettelse af en særlig sønderjyds Lejr var paatænkt.

Humøret var højt, og Forventningen om først og (36) fremmest Samværet med vore egne i vort eget lille Rige var stor, og saa dette at komme til England, da vi med Fragtbrev "Danish Prisoners of War" hæftet paa Frakken sagde Farvel til Fangekompagniet i Frankrig. Efter en 5-6 Timers Rejse i Kreaturvogn med vor Eskorte, hvis Humør var paa samme Bølgelængde som vort, de ventede nemlig en flere Dages Udflugt til England, naaede vi Le Havre. Eskorten maatte dog pænt vende om, og vi overnatte i Telt sammen med 4-5 tyske Underofficerer. Barometret sank et Par Grader. Ved Invasionen i Teltet blev vi i Bælgmørke modtaget med et lavmælt - Se dig for dit Asen. Den mærkelige Velkomst blev imidlertid straks tilgivet, da disse Stakler ogsaa ventede tyske Underofficerer, og de havde lovet hinanden at give dem en varm Velkomst.

Det kan nok være, der kom Gang i Snakketøjet, der holdt paa det meste af Natten. De var ogsaa paa Gennemrejse til Feltham. Det blev en lang Ventetid, men uhyre interessant sammen med ca. 200 tyske Officerer af alle Formationer. Mange Oplevelser har vi fra de ca. 14 Dage, vi maatte vente paa Skibslejlighed. Efter en spændende natlig Kanaloverfart med Redningsbælter paa, parat til at springe i Vandet ved en Mineoverrumpling, og et Par Dages Ophold i Southamptons Rulleskøjtesal, kørte vi igennem Sydenglands skiftende, men herlige Landskaber. Feltham var Endestationen for vor Rejse. Efter en halv Times Spadseretur i øsende Regn, gennemblødte til Skindet, rykkede vi ind gennem Felthamlejrens Porte, betagede, gravalvorlige over det mægtige Bygningskompleks, vort til Krigsslutningen fremtidige Hjem. Mens vi stod i Forhallen og filosoferede over denne Bygning, de tilsyneladende skumle Sidegange, kom i raske, spænstige Skridt en diplomatklaedt Herre, svingende den høje Hat, og raabte "God Dag, og velkommen, Landsmænd". Det var Pastor Troensegaard Hansen. Dette Øjeblik glemmer jeg aldrig. Det var første Gang i mit Liv, en saa gennemgribende Hjertevarme slog mig i Møde. Vort første og til Dels skuffende Indtryk af den tilsyneladende skumle Bygning var vel nok medvirkende til den stærke sjælelige Bevægelse. (37) Andre lignende Øjeblikke fulgte senere ved Hjemrejsen og Genforeningen.

Efter Indrulleringen i Felthamkartoteket og de første Dages Inspektionsvandring i selve Lejren med Kammerater, hvor Slægtinge og gamle Venner dukkede frem, begyndte det egentlige daglige Felthamprogram. Naar jeg skal fortælle lidt om Sang og Musik, kan det gøres i faa Ord. Vor Ankomst til Feltham skete i Foraaret 1917. Vi var da omtrent samlet ca. 200 Mand. Antallet steg fra Maaned til Maaned, og da vi stod foran Hjemrejsen i Foraaret 1919, var det oppe paa ca. 500 Kammerater. Det siger sig selv, at der iblandt saa mange Mænd er forskellige Interesser, der gør sig gældende. De vigtigste Begivenheder var selvfølgelig vore Sammenkomster og Møder med Pastor Troensegaard Hansen, men vi var ogsaa klar over, at inden for selve Lejrlivet var det af stor Betydning, at de forskellige Interesser kom til Udfoldelse, til Adspredelse og Opmuntring for hele Flokken. Der blev dyrket

Sang, Musik, Gymnastik, Dilettant, Fodbold og megen anden Fritidsbeskæftigelse, og alle havde Lejlighed til at være med i noget. Da jeg var meget interesseret i Sang og Musik, blev jeg dømt til efter bedste Evne at oprette et Sangkor. Efter lidt Instruktion af de mere teoretisk uddannede, Rattenborg (Degnen) og Chr. Schultz, gik jeg i Gang med Opgaven med krum Hals. Bryderier kunde ikke undgaas, men efter nogen Tids Øvelse og Træning gik det, efter det lydhøre Publikums Skøn, udmærket. Pastor T. var altid rede til at agere Bydreng uden for Lejren med alle Smaating, der skulde bruges. En Del Noder fik vi sendt hjemme fra Danmark, men det hændte ogsaa, at vi maatte komponere Melodien til Sange, vi ikke kunde faa Noder til. Særlig var det flere Gange galt med Dilettantsange. Indøvelsen af de forskellige Stemmer gik imidlertid rask fra Haanden, da vi havde nemt ved at kalde Koret sammen enten ved Raab eller Kurer. Naar der var arbejdsløse Dage paa Grund af for tæt Taage, fik vi Tiden overladt til os selv. Vi sang først og fremmest Fædrelandssange, men ogsaa folkelige og aandelige Sange, (38) og eftersom Tiden gik, lærte vi adskillige. Vi optraadte ved enkelte Højtideligheder, som vi forøvrigt selv foranstaltede inden for vort lille Rige sammen med Musikkoret, hvor der ogsaa var indbudt Gæster fra London tilligemed Lejrens Officerer og Familier. Saa var der Fest og Dans med til Damer udklædte Kammerater, der kunde være meget søde og fikse, selv med lidt for store og klodsede Hænder og Fødder. Baade Sangkor og Musikorkester var paa ca. 30 Mand. Sydslesvigerne og enkelte fra Holsten var repræsenteret i begge Kor og lærte meget begejstret sammen med os de danske Sange. Ligesom nu haabede de ogsaa ved Fredsslutning dengang at blive genforenet med Danmark. Haabet brast og satte dybe og smertelige Spor. Det maa ikke gentages denne Gang. Selvfølgelig sang Koret ved mange af vore Søndagsmøder og nationale Fester. Jeg mindes Præstens Fødselsdag. Han plejede at gaa paa Omgang i de forskellige Enkeltværelser. Det var de saakaldte Kaffeselskaber med indbudte Naboer. Den Dag var der særlig Fest med Præstens medbragte rigtige Kaffe og dertil hørende Smaakager og hjemmebagt BageIse fra Køkkenet. Hele Selskabet var i ivrig Diskussion og lidet anende hvad der gik for sig udenfor Døren. Lydløs og tavs sneg Sangkoret sig langs Gangen. Efter ligesaa forsigtig Opstilling istemte Koret "Til Himlene rækker din Miskundhed, Gud". Ved Slutningen kom Præsten frem, dybt bevæget, grædende som et Barn, og faldt os om Halsen. Saadan var vor Præst. Bevægelsen var grundig. Et af de mange, skønne Minder fra Feltham. Et andet hænger som Pryd i mit Hjem. En elfenbens Taktstok, overrakt af Sangkoret. Mange gode Kammerater lærte vi at kende, hvis Venskab holder paa Livstid. Minder fik vi, som aldrig glemmes.

Hans Clausen, Elsmark.

Skraatobaks-Hymne.

Af en Feltgraa,

Overalt i denne Krigstid
har det tæt med Digte regnet;
men den bedste iblandt Venner
har man ingen Sang tilegnet.

Hvad er Grunden, at saa ringe
han er agtet her i Landet?
Ja, af Damer, højt forarget,
blir han spottet og forbandet.

Cigaretter og Cigarer,
som dog regnes for hans Brødre,
elskes højt af Rig og Fattig,
Døtre fine, som og Mødre.

Han ej som Cigaretten ynder
Guld og broget Flitterpragt,
Tarvelig han ses optræde
i sin jævne sorte Dragt.

Mændene han kækt og kraftigt
rækker Vennehaanden bravt,
finder Vej og til Soldaten
i den vaade Skyttegrav.

Alle er han højt velkommen,
- denne Ros er ærligt ment -
under Dagens tunge Trængsel,
under Hvilen velfortjent.

Hvem er denne Ven, I spørger,
som kan stille Krig'rens Savn?
Lyt! Jeg tør hans Navn forraade:
S k r a a t o b a k! Det er hans Navn.

Bataillonskommandør for en Dag.

(40) Eduard var en glødende Nationalist og Tilbeder af salig Kejser Wilhelm, Hans Skuffelse var derfor meget stor, da man hørte, at Majestæten havde ombyttet Pikkelhuen med en almindelig Cylinderhat og var rejst til Holland. Han var dybt skuffet og saaret i sin Nationalfølelse.

Før sin Indkaldelse havde han været Kontorassistent hos en Sagfører. Efter sin Permission fra Krigstjenesten var han nødsaget til at tage til Takke med ethvert Job, som Lejligheden kunde byde. Gensynet mellem to Krigskammerater er en Begivenhed, og Fællesminder derude fra Fronten er et Samtaleemne uden Ende. Vi mødtes igen Aaret efter Genforeningen; han var meget optaget af et Job, han havde faaet ved det danske Konsulat. Det danske og det tyske Spørgsmaal havde vi ofte drøftet sammen uden at komme til Forstaaelse, men nu havde han faaet en anden Opfattelse; hans Indstilling var vistnok af materialistiske Aarsager. Ved vort Gensyn drøftede man nye Ting og gamle Minder. Vi var kommet bort fra hinanden ude ved Fronten. Han havde været saa heldig med et "Heimat-Schuss" at kommen tilbage til Tyskland. Efter en længere Rekonvalescens blev han afkommanderet som Skriver til et Bataillonskontor i en By i Holsten. Bataillonens bestod til Dels af Halvinvalider og gamle Landstormsmænd, der enkeltvis blev udkommanderet som Vagtmandskab ved russiske Krigsfanger i Landsbyerne i Omegnen. Skrivestuens Personale bestod i Hovedsagen af en gammel Major som Chef, en ældre Feldwebelløjtnant som Fuldmægtig; desuden Eduard og et Par menige Soldater som Skrivere og Ordonnanser. Forholdet paa Kontoret havde udviklet sig saaledes, at Eduard om Lørdagen ved Middagstid, naar Majoren og (41) Fuldmægtigen var rejst paa Week-end, stod som eneste Leder af Kontoret og var Kommandør af Landstormsbataillonens.

En saadan Lørdag Eftermiddag mødte en ældre Landstormsmand paa Kontoret med sin ugentlige Rapport ude fra sin lille Fangelejr. Snart var de to Soldater i fortrolig Samtale, og den gamle Landstormer fremkom for den unge Kammerat med sine Hjertesorger. Da Krigens brød ud, havde han en længere Tid været fængslet af de lokale Myndigheder, fordi han var dansk. En lang Tid derefter var han kommet fri og sendt til Frankrig og Belgien til Vagttjeneste. I de to Aar, han havde været indkaldt, havde han ikke haft Hjemmeorlov en eneste Gang. Nu vilde han bede Kammerat Eduard, om han ikke ved Majorens Hjælp kunde virke for, at han fik Orloven Gang.

"Ja!" - siger Majoren den næste Dags Morgen, Skriveren var alene med sin Chef; "ja, min kære Gefrejter, det er en Skandale, at vi ikke kan sende Manden hjem paa Orlov. Vi har jo desværre ikke alene de militære Myndigheder at slaas med, men ogsaa de civile Herre derhjemme vil ogsaa have deres private Ønsker respekteret. Det er Amtsforstanderen fra hans Hjemegn, som igennem Landraadskontoret har henstillet til os ikke at sende Manden hjem. Han er en dansk Agitator og som saadan statsfjendtlig. Manden gør nu aldeles ikke et saadant Indtryk, men vi maa jo følge Ordren. - Men, Gefrejter, De kan jo sende Manden paa Orlov. Og saa husk endelig at sige Manden, at han ikke maa glemme at give Amtsforstanderen den Dragt Prygl, som han saa længe har fortjent. Skriveren saa lidt overrasket og forbavset paa sin Chef og spurgte: "Jeg?" - "Gefrejter!" svarede Majoren i en hvas Tone, "jeg troede ikke, De var et Fæ!" - Med det samme var han ude af Døren. - - - Der stod han nu; hvad var Meningen? Var han et Fæ, og forstod han ikke en halvkvædet Vise? - Ja, - han forvaltede jo selv Beholdningen af Orlovs-Blanketter, som i et lille Antal endda var forsy-

net med Chefens egenhændige Underskrift og Bataillonens Stempel. Lige saavel laa der Blanketter (42) til Fripas til Kørslen paa Jernbanen, hvorpaa man kunde indføre Ansøgere's Navn og Adresse. Det hele var saa ligetil, jo, nu forstod han Meningen.

Da den danske Landstormsmand Lørdag Middag igen mødte med sin ugentlige Rapport til Kontoret, blev han som tidligere Gange under de høje Herrers Fraværelse ekspederet af Skriveren. Orlovs-Attest og Fripas til Jernbanen laa parat til Afbenyttelse.

Til stor Overraskelse for en Familie paa en lille Gaard nede ved Flensborg Fjord kom Manden hjem paa Orlov efter to Aars Fraværelse. Var der sket et Mirakel, eller var Manden Desertør? Samme Lørdag Aften gik Rygtet som en Løbeild gennem Byen. Samme Rygte og samme Mistanke naaede ogsaa snart til et lille Embedskontor i Byen. Paa Embeds Vegne maatte Amtsforstanderen, den kære Peter, pligtsskyldigst undersøge Sagen. Kunde man virkelig være saa formastelig at ignorere hans Myndighed og sende denne Mand hjem paa Orlov? Vist ikke, saa var her jo en Lejlighed at vise, at han var sit Ansvar bevidst, og Myndighedens Repræsentant bar ikke Sværdet forgæves.

Søndag Morgen søgte han den formastelige Forbryder i sit Hjem. Han mødte ham ude i Gaarden, sund, frisk og i glimrende Humør. "Om han var Desertør eller om han havde sin Orlovs-Attest" - var Amtsforstanderens myndige Spørgsmaal til den formentlige statsfjendtlige Forbryder. "Javel, Hr. Amtsforstander! Baade en Orlovs-Attest og en personlig Hilsen til Dem fra selve Bataillonschefen. Om det vilde behage Amtsforstanderen at gaa med ned i Loen, hvor han havde Tøjet anbragt, for at de andre Familiemedlemmer ikke skulde blive besmittet af en evtl. feltgraa Invasion". -

Hvad der skete nede i Loen, melder Historien ikke noget om. Men i Dagene derefter sang nogle uartige Piger og Drengene en meget uartig Vise om den kære Peter. Visen er vistnok gaaet i Glemmebogen, men jeg har senere paa Stedet faaet fat paa Resten af et lille Vers, som lyder saaledes:

"Til Revision den kære Peter ved 'n Landstormsmand
man saa,
med brune øjne gik han ud, men han kom hjem med
blaa".

Mandag Morgen var paa Bataillonens Skrivestue alle Penne i flittig Virksomhed. Majoren var ved at gennemgaa Posten, og Fuldmægtigen, den gamle Feldwebelløjtnant, talte lange Talrækker sammen i en Regnskabsbog.

Eduar, Skriveren, sad i nervøs Uro og ordnede nogle Papirer. "Herr Løjtnant!" lyder pludselig Majorens Røst, "hvad er dog det" og rækker ham med det samme et Telegram. Han tager imod Papiret og læser: Sonderburg, Dato den og den. Landstormsmand N. N. i N. har overfaldet Amtsforstanderen; hvem har sendt Manden paa Orlov? Undertegnet: Landrat, Sonderburg.

Den ene ser spørgende paa den anden, hvad der kunde være sket i deres Fraværelse. Endelig henvender Majoren sig til sin Fuldmægtig, om det er ham, der har givet Manden Orlov, men han benægter højtideligt. "Vil De saa foranledige Sagen undersøgt, hvor Manden er, og hvor han har været, eller om han er deserteret". Man søger først Manden paa hans Kommando i Landsbyen, og Svaret kommer omgaaende. Manden var ude i Marken ved sine Fanger. Han havde lukket dem ind Søndag Aften som sædvanlig og lukket dem ud igen Mandag Morgen, og alting var i den bedste Orden, som det skulde være. Tak, siger Majoren, vil De saa meddele Landraaden i Sønderborg, at Manden har ikke været paa Or-

lov og har været her paa sin Post. Sagen var afgjort. Men et Blik fra Majoren mødte Eduard, det lune Smil, som laa i et hurtigt Øjekast, fortalte, at begge Parter havde forstaaet en halvkvædet Vise.

?

"Spion" i London.

(44) Den 2. Marts 1917 kom jeg i engelsk Fangenskab. Den 7. Marts var jeg i London paa Westminster Station, "Welch eine Wendung durch Gottes Fügung", som Kong Wilhelm I. telegraferede til sin Dronning efter Slaget ved Sedan. Paa Westminster Station blev vi, vi var 5 letsaarede, modtaget af en engelsk Landstormsmand. Han pakkede os ind i en saakaldt "Kremperkutsche", hvor vi kunde se bag ud af Bilen.

Medens vi kørte, læste jeg, som jeg ofte gør, halvhøjt i mine egne Tanker paa et Gadeskilt "Hyde Park", Landstormsmanden saa paa mig. Noget senere læste jeg "Hyde Park Hotel". Landstormsmanden kikkede, men sagde intet. Saa kom vi forbi en vældig Bygning, som jeg interesseret kikkede paa. Landstormsmanden sagde, idet hall slog ud med Haanden, "Thats for the King". Jeg svarede spørgende "Buckingham Palace?". Landstormsmanden syntes meget forbavset. Da vi passerede et Monument, hvor jeg halvt højt læste "Duke of Wellington", lukkede han Munden op af Forundring, og da jeg saa til Slut spurgte ham, om vi kom forbi Nelson Monumentet paa Trafalgar Square, lukkede han beslutsomt Munden og holdt mig stærkt under Observation.

Jeg morede mig indvendigt, idet hans Mistænksomhed stod tydeligt at læse i hans Ansigt.

Vi kom til Military Hospital og steg ud af Vognen. Jeg lagde Mærke til, at Landstormsmanden meget ivrigt rapporterede til den vagthavende Læge, medens han pegede paa mig. Lægen kom hen til mig og spurgte paa Tysk, om jeg havde været i England før, hvortil jeg i Overensstemmelse med Sandheden svarede, at det havde jeg ikke. Han fortsatte, "De ved da overalt Besked", hvortil jeg svarede, at jeg havde læst en Del om London. Lægen smilede, og dermed var den Spionhistorie til Ende.

(45) Vi blev ganske udmærket behandlet paa Hospitalet, baade lægeligt og med Hensyn til Sygeplejerskerne, som, det lød saa hjemligt, blev kaldt Sister.

Efter et Par Maaneders Ophold i Militær-Hospitalet i Fulham, kom vi til en Rekonvalescentlejr for Krigsfanger i noget, der hed Brockton Camp".

Ved Siden af denne Lejr, kun skilt ved et Pigtraadshegn, som ganske vist ikke kunde overstiges, laa en Lejr, hvis Indvaanere blev udskiftet over Svejts med saarede Englændere.

Inden jeg kom til England, havde jeg bragt i Erfaring, at der var en Lejr for Sønderjyder, "Feltham". Jeg spurgte den engelske Tolk, om en saadan fandtes, han kendte den ikke.

Saa en Dag kom der Bud fra Kommandanten om, at jeg skulde indfinde mig paa hans Kontor, sammen med Grøn fra Asserballe, der laa i samme Lejr som jeg. Da vi kom til Kontoret, stod der en Mand, som hilste os med et hjerteligt "Goddag" og velkommen til England. Han talte dansk; med en Anelse om, at det kunde være Felthampræsten, spurgte vi, hvem han var. Han svarede, om vi ikke kendte ham, han kendte dog os. Han fortalte

mig, at min Kone hed Louise. Saa var jeg klar over, at han maatte være en god Mand, og det var han ogsaa.

Han fortalte os om Feltham og om Kammeraterne der, han holdt Andagt med os, og det var altsammen vidunderligt, det var Danmark, som rakte os en venlig Haand i vort Fangenskab.

Han lovede os, at vi snart skulde komme til Feltham. Nogle faa Dage senere kom Grøn bort, medens jeg, til min store Sorg, maatte vente, indtil mit saarede Haandled blev helt rask.

En Dag kom der Bud fra Nablejren. En Mand, Muusmann, nu Bylderup-Bov, som skulde udveksles med haardtsaarede Englændere over Svejts, stod ved Pigtraaden og havde Hilsener fra Feltham. Jeg skulde dog skynde mig at komme hen til de andre Landsmænd. Det vilde (46) jeg hellere end gerne, men paa Grund af min daarlige Haand kunde jeg ikke komme der endnu.

Han fortalte om Feltham, Samværet, Forplejningen, Dilettantforestillingen, Præstens to ugentlige Møder. Jeg fattede det ikke, gaves der endnu noget saadant her paa Jorden, at Folk var venlige mod hinanden, inviterede hinanden til Kaffe og Kager, ligesom hjemme i Sønderjylland, Aa, kunde jeg dog blot snart komme til Feltham. Jeg talte med den engelske Tolk om det. Han sagde: "Skriv et Brev og lad mig faa det med, saa vil jeg lægge det i Postkassen". Jeg skrev til Præsten, at jeg længtes efter Feltham, og at jeg nok troede, at mit daarlige Haandled kunde helbredes der, om han ikke vilde sørge for at faa mig til Feltham snarest muligt.

Otte Dage efter kom der Orde til mig om at holde mig parat.

Der var imidlertid kommet en Misstemning frem mod dem, der vilde til de saakaldte Forræderlejre. Denne Misstemning gjaldt saavel Danske og Polakker som Elsass-Lothringer. Enkelte blev mishandlet af Tyskerne, inden de kom bort. Derfor kom der Ordre til mig Kl. 5 om Morgen om at staa op, pakke mine Sager og omgaaende rejse til Feltham.

Jeg blev ledsaget af en engelsk Landstormsmand. Vi rejste fra om Morgen til hen paa Eftermiddagen, før vi kom til London. Toget var overfyldt. Jeg sad sammen med min Landstormsmand midt iblandt Passagererne. Der var paafaldende mange Præster med. De er let at kende, idet de ynder en særlig Paaklædning. Nogle af dem spiste deres medbragte Mad. Jeg var sulten og maa have set særligt sulten ud, hvorfor en gammel Præst spurgte min Landstormsmand, om det var tilladt at give mig et Stykke Brød. Det var tilladt. Præsten gav mig noget Brød, idet han fortalte mig, at hans Søn var tysk Krigsfange. Jeg kunde ikke saa meget Engelsk, at jeg kunde fortælle ham, at jeg ikke var Tysker. Jeg kunde kun svare Tak.

Endelig kom vi til Feltham. Det var et stort Komplex (47) af Bygninger, der i Fredstider blev brugt til uvorne Drenges.

Den første, jeg mødte, var nuværende Førstelærer Rattenborg fra Døstrup, "æ Degn", som vi kaldte ham. Han vidste, jeg kom, men han var lidt betænkelig ved den preussiske Feldwebel. Det var nemlig ingen Anbefaling i Feltham. Dertil kom, at jeg var Postbud hjemmefra, hvilket ikke ligefrem pyntede. Han, som tidligere tysk Lærer, havde dog mere Forstaaelse, end der er de fleste beskaaret. Vi kom ind i Køkkenet, hvor der blev serveret et kraftigt Maaltid stegte Kartofler og Frikadeller. Den næste, jeg mødte, var Peter Bernsen, Gram, Lejrens store Førstemand. Han kendte mig ikke, skønt vi var fra samme By, hvilket tydede paa, at mit Rygte ikke var særligt slemt.

Jeg fik anvist mit Kvarter. Straks den første Dag blev jeg inviteret til Aftensmad af Peter Bang, nu Gram. Han var en gammel Ven fra før Krigen, og skulde, som det var Skik i Feltham, have Præsten til Gæst. Dette skete skiftevis. Inden jeg gik til Aftensmaden, spiste jeg nogle Rundtenommer, som Andreas Bertelsen, nu Agerskov, havde været saa forsynlig at give mig med. Han var ansat i Køkkenet. Det gik jo ikke an at være alt for meget Grovæder, naar man skulde i Selskab med en Præst. En Bekymring, jeg kunde have sparet mig, ingen vidste bedre end Pastor Troensegaard-Hansen, hvad en Krigsfange kunde spise. Vi fik stegte Kartofler og Frikadeller samt Brød med Ost og dejlig Kaffe.

Om Aftenen var der Møde, hvor Præsten talte om, hvad der foregik i Verden og sluttede med Andagt. Det var som at være paa Højskole. Der blev sunget kraftigt og inderligt. Da jeg om Aftenen laa i min Seng, følte jeg en Glæde og en Fred i mit Sind. Nu var jeg blandt Landsnænd., og jeg takkede Gud, der havde ført mig saa vidt, nærmere til mit Hjem.

Christensen, Gram.

Trofast.

Med Kurv paa Arm og Stav i Haand,
med "Trofast" i et Ledebaand,
gaar Børstenbinderen sin Vej.
Min Ven, - hør hvad han siger dig:

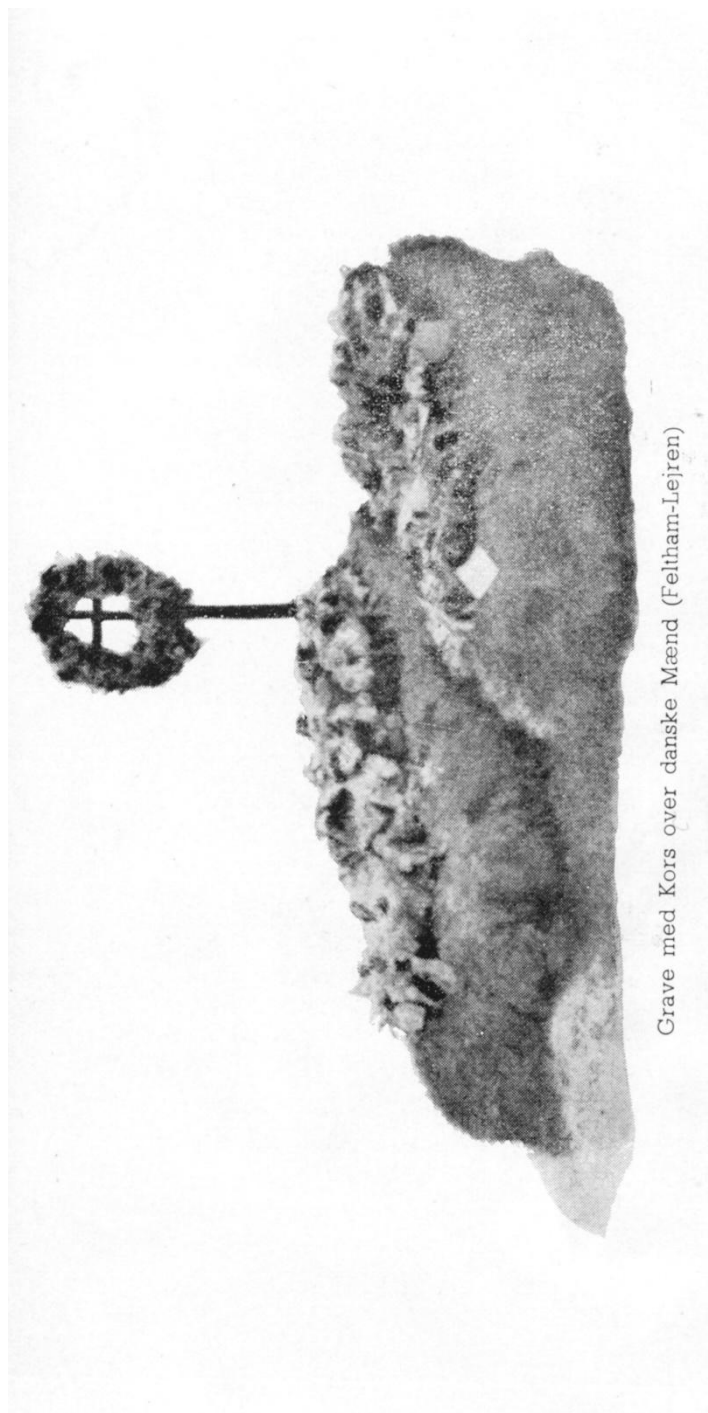
Ung var jeg, stærk, og Dagen lang
frejdig i Sind, og med en Sang
jeg hilste Sol og Fugl i Gry,
-thi Hanne var min Hjertefryd.

Hun loved mig med Kys paa Mund
trofast at vente paa den Stund.
da hun blev min i et og alt.
- Smukt var det af min Hanne talt.

Saa kom den store Verdenskrig,
jeg gjor' min Pligt foruden Svig.
Ved Ypern Blyet ramte mig,
mit Øjenlys da mistet jeg.

Man lærte mig i storen Nød
en Børstenbinders Levebrød.
Nu gaar jeg her med Kurv i Haand
og "Trofast" i et Ledebaand.

Men hjemme bag ved Rudens Glar
min Hanne er, saa god og rar.
Hun hjælper mig i Nøden tung,
det loved hun, med Kys paa Mund.

Grave med Kors over danske Mænd (Felham-Lejren)

Inferno

Prædikestolen som Natteleje.

(49) I Vinteren 1917 blev jeg sammen med en Del Sønderjyder fra Garnison-Kompagniet i Lybæk sendt til Bremen, hvor vi blev indrulleret i Armerings Batl. 167 og sendt til Vestfronten. Midt i Januar kom vi til en lille malerisk beliggende Bjergby, Cirey, i Vogeserne i fransk Lothringen, hvor vi maatte bygge en ny Stilling bag ved den gamle Front. I Marts blev vi flyttet til et andet Afsnit mellem Laon og Soissons ved Chemin ries Dames. Jeg skal nu i kort Sammen drag skildre Rejsen til vort nye Maal. I Cirey blev vi indladet i de noksom bekendte Gods-Bænke vogne med Plads. til 48 Mand Vi fik Tørkost med til 3 Dage. Der herskede en stærk Kulde, hvorfor vi fik en lille Ovn samt en Sæk Kul ind i Vognen. Ovnen blev straks fyret op, saa den var rødglødende. Det bødede lidt paa Kulden, men desværre slap Kullene for tidligt op, saa vi frøs Resten af Vejen. Tredjedagen standsede Toget paa en lille Station i Nærheden af Uqel. Køkkenpersonalet fik Feltkøkkenet fyret op, og der blev efter en Pause serveret Rissuppe uden Kød eller Kartofler Jernportionen blev frigivet, og Sulten blev stillet, men nu kom det værste. i Byen var der ingen Kvarter at faa, og ligge ude om Natten i Marts Maaned var ikke lysteligt. Vi gik i Gang med at stille Teltene op. Nogle samlede Kviste og Grus til Underlag, men i sidste Øjeblik kom der Ordre til at pakke. Vi skulde i den nærmeste By kunne faa Nødkvarter. Vi blev dirigeret hen til et Slot, hvor der skulde være Plads, men desværre, alt optaget. Nu maatte enhver sørge for sig selv. Jeg og en Kammerat entrede op ad Hovedtrappen og havnede oppe paa Loftet, som selvfølgelig var fuldt belagt af andre Vaabenarter. Vi fik dog Lov til at blive, og jeg sov paa et vaklende Bord i et Hjørne, medens min Kammerat blev bundet fast paa en Bænk, for at han ikke skulde falde ned i Søvn. Næste (50) Morgen tidlig blev vi vækket og gik ned i Slots gaarden. Uden Kaffe, men med Tørkost til 2 Dage, gik det af Sted til Fronten. Henimod Aften blev der gjort Holdt i Nærheden af en lille Skov, som gav Læ for Kulden. Feltkøkkenet serverede Suppe af samme tynde Kvalitet som Dagen i Forvejen, og saa gik vi i Gang med at stille Telt op igen. Men inden vi var bleven færdig, lød Ordren "Fertigmachen!" og af Sted. Det sneede, og Mørket begyndte at falde paa, men stadig fremad. Vejen var opkørt og fuld af Huller. Trætte og søvnige, som vi var, rendte man sommetider Næsen mod sin Formands Tornyster. Endelig skimtedes et Kirketaarn forude, vi var ved Maalet. Men ak, den gamle Historie om igen, alt optaget. Kompagniførelsen maa hen til orts-Kommandanten, og endelig faar et halvt Kompagni Kirken anvist til Kvarter. I et Nu var den lille Kirke fyldt til sidste Plads. Jeg og mine to danske Kammerater sikrede os Prædikestolen med Trappe og indrettede os der før Natten. Den knurrende Mave maa nøjes med en Skive Brød uden Kaffe. En indkaldt Lærer sætter sig til Orgelet og spiller den nederlandske Takkesang. Nogle søvnige Stemmer falder med i og synger med, men kort efter høres kun en lydelig Snorken. Alle er trods det haarde Leje faldet i Søvn. Paa Trediedagen blev jeg syg og kom paa Lazaret, og Dagen derefter blev Byen bombarderet af Franskmændene, saa der ikke blev Sten paa Sten tilbage.

Hans Dahl.

Et Syn, jeg aldrig glemmer.

Vi kørte fra Aachen ind i Belgien ad en smuk Landevej. Paa Markerne gik sortbrogede Kreaturer øg smukke, fede Belgierheste og græssede. Lige ved Vejen laa et lille Landbo-sted, og her gik vi i Stilling med vore 15 cm Haubitser. Da vi skulde hen og kigge paa Huset, var Infanterister ved at "rekvirere" alt ud af Huset, endda Pengene (51) tog de, samt de smaa Værdigenstande, som fandtes. En Underofficer kom løbende forbi mig med Favnen fuld af Lommetørklæder, Strømper og andet. "Vil du have disse", raabte han i Forbifarten og rakte mig noget af det. "Nej, jeg vil ikke", svarede jeg. "Saa kan du lade være", og væk var han.

Jeg samlede saa alle de Penge, jeg kunde finde, sammen og skjulte dem i Sengen under Madrassen. Lidt efter kom Manden og Konen, der var flygtet for vore Haubitser, tilbage igen. Den gamle Kone satte sig ved Bordet og græd. Jeg vilde saa gerne have trøstet hende, men kunde jo ikke Sproget. Inde i Stuen stod en Kristusfigur, og nu pegede jeg paa denne og saa op imod Himlen. Konen nikkede til mig med et vemodigt Smil, men begyndte saa at græde igen. Det var for mig hjertesående at se paa, jeg glemmer det aldrig. Jeg ser endnu de mange Aar efter hendes Ansigt for mig.

Knud Schmidt, Agerskov.

Da der Pinselørdag 1915 var Krig i Harreby ved Fole.

Maa det være mig tilladt at bringe et Bidrag til Aarbogen ved at fortælle om et lille Stykke Krig, vi havde herhjemme, en Episode, vi oplevede i Harreby ved Fole Pinselørdag 1915.

Min nu afdøde Mand, Laurits Petersen, var dengang endnu hjemme, idet han som gammel Landstormsmand først blev indkaldt omkring December 1915. Vi havde her paa Egnen fra første Dag Indkvartering af Soldater. Nogle af dem var flinke og pæne Folk, andre mindre behagelige. Det er om en af disse sidste og om de Besværligheder, han bragte os, jeg her vil berette.

Denne Soldat var indkvarteret hos os, men han drak som en Svamp, ja, han var en ren Drukkenbolt og gik jævnligt paa Frierfodder til Gram.

(52) Da han Pinselørdag kom hjem fra en saadan Tur, var han meget beruset. Vi havde faaet Besked om fra hans Kammerater, at hans Kone om Aftenen kom paa Besøg fra Hamborg. Fyren havde ellers hele Tiden fortalt os, at han var Enkemand, og jeg sagde derfor til ham, at jeg nok skulde fortælle hans Kone om hans Bedrifter. Under dette kom en af vore Bekendte, Eskild Slott fra Hygum, ridende. Han vilde lige over og hilse paa os, og han stod nu og talte med min Mand; men nu blev Drukkenbolten Fyr og Flamme. Han gik hen og forlangte at se hans Pas. Eskild svarede, at han jo allerede tidligere havde haft Lejlighed til at se det hele to Gange, og da han nu oven i Købet tillod sig at bebrejde ham, at han var

beruset, blev Fyren aldeles rasende. Han for ind i Huset og hentede sit Gevær, stormede ud igen og lagde sig paa Knæ og begyndte at skyde efter ham. Eskild havde dog faaet et Forspring og naaede i Sikkerhed hos Johannes Paulsen, der havde tre Mand indkvarteret. Disse sneg sig nu ned langs Hegnet og kom bag paa Skytten. Vi havde la aset Døren. Gamle Bedste og Børnene løb ud gennem Stalden, og jeg klatrede ud gennem Vinduet i Sovekammeret. Min Mand krøb op paa Loftet og tog Stigen med sig.

Men nu vendte den balstyrlige Soldat sig om; han rendte over til Døren, slog den i Stykker og raabte: "Ud med dig og din Mand! Jeg skal skyde jer ihjel!" – Heldigvis varede det ikke længe, inden Soldaten ved Hjælp af Vagtmandskabet fra Byen blev afvæbnet. Paa Vejen til Gram mødte han sin Kone. Hun kom saa ud til os og blev her Natten over.

Hele Episoden fik dog et Efterspil; vi kom nemlig i Forhør, først i Harreby, senere i Flensborg, og den 1. December blev min Mand indkaldt og sendt til Strassbourg. Resultatet af Afhøringerne blev, at den hidsige Soldat blev erklæret for utilregnelig; men det vilde Overkrisretten, der havde faaet Akterne tilsendt, ikke tro paa, og den 10. December blev jeg derfor stævnet for Retten i Altona, hvor Sagerne nu skulde uddybes nærmere. Min Mand blev ogsaa ført dertil.

(53) Ledsaget af en Underofficer blev jeg ført ind i Retten. Jeg havde en Følelse af, at jeg vandrede lige ind i Løvens Gab. Der sad nemlig ni høje, gallaprydede Herrer i Lokalet, og de gloede paa mig og nedstirrede mig; men jeg tænkte bare, at nu gjaldt det kun om at holde Ørene stive.

Vidnerne - Soldater, der havde været indkvarteret i Harreby - blev kaldt ind, de blev udspurgt om, hvorledes Kvartererne havde været, og de svarede, at de havde haft det godt. Jeg havde muligvis været lidt brysk, men det forstod de godt, og det var sikkert ogsaa nødvendigt. Jeg blev derefter opfordret til at aflægge Ed paa, at hele Tildragelsen var foregaaet, som jeg havde skildret den. Da det var overstaaet, sagde de høje Herrer: "Vi betvivler ikke, hvad Fru Petersen siger!" – Nu spurgte jeg, om min Mand ogsaa skulde til Afhøring, for hvis dette var Tilfældet, vilde jeg anmode om, at han fik en Tolk stillet til Raadighed. Da de hørte dette, for de op og raabte: "Og saa er han endda preussisk Soldat!" - men jeg sagde: "Undskyld, mine Herrer, min Mand er 45 Aar, han har gaaet i dansk Skole, og han er kun Soldat efter Ordre!" -

De ønskede dog ikke at drøfte dette Anliggende nærmere med mig, og Enden af Historien blev, at den udfordrende og krigslystne Soldat blev afvæbnet. Han sagde, at jeg havde været et skrappt Vidne; men Retten svarede ham, at han fortjente en rigtig god Omgang Prygl, hvortil han ytrede noget om, at han dog haabede at have gjort sig fortjent til Jernkorset - -

Jeg fik for min Ulejlighed Rejsseudgifterne godtgjort, og mine Udgifter havde jeg nu ikke beregnet for lavt, og derefter kunde jeg atter rejse hjem; men min Mand maatte atter tage tilbage til Strassbourg.

*Marie Maskov Petersen,
Harreby ved Fole,*

Ved Krigens Udbrud 1914.

Jeg lå i en Hønserede.

(54) Jeg hørte til de ældste Aargange og skulde, som saa mange andre, ved Krigens Udbrud i 1914 møde straks den første Dag i Haderslev.

Jeg kom hen paa Eftermiddagen til Haderslev, meldte mig paa Kasernen og skulde jo saa have noget Kluns udleveret. Det viste sig dog, at der ikke var ret meget tilbage, og jeg fik derfor ikke andet end en Pikkelhue, et Gevær, en Bajonet og Lommerne fyldte med Patroner.

Saaledes udstyret marcherede vi i Mørkningen til Banegaarden, og kort efter dampede vi af Sted mod Vojens. Toget holdt ved hver Vej, der krydsede Banen, og hvert Sted blev en Afdeling sat af.

Ved Tyrashul blev den Afdeling, jeg hørte til, sat af, og der skulde straks udstilles en Dobbelpost, som skulde overvaage, at ingen passerede Banen. Hele Afdelingen blev indkvarteret i Tyrashul Kro.

En af mine Kammerater, som jeg ikke husker Navn paa, og jeg fik Ordre til at lade Gevær og tage den første Vagt. Det var da allerede blevet mørkt.

Min Kammerat og jeg holdt Vagt til omkring Ettiden, hvorefter vi blev afløst og gik ned i Kroen. Her var alle gaaet til Ro. Vi kravlede op i Høet og faldt snart i Søvn. Da vi den næste Morgen kom ned derfra, kan det nok være, jeg blev udleet. Jeg havde nemlig ligget i en Hønserede, og enhver kan nok forestille sig, hvor frygtelig jeg saa ud. "Paaklistringen og Plamaserne" var ikke helt at faa bort igen.

Efterhaanden fik vi dog Uniformer udleveret, og jeg kunde derfor sende mit eget Tøj hjem til Mutter.

– Vi var alle Danske, og der blev naturligvis ikke talt Tysk undtagen netop Kommando-sproget. – Efter nogen Tids Forløb kom vi nærmere til Grænsen. Jeg kom til (55) Jels Troldkær, i Nærheden af mit Fødested. Her skulde vi bevogte Grænsen, og det var vi vel nok de rigtige Gutter til.

Da jeg en Dag gik Vagt paa Vejen, der fører mod Skudstrup og Skodborg, ca. 50 Meter fra Grænsen, havde jeg en lille Oplevelse. Medens jeg stod og stoppede min Pibe ved et tæt Buskads, stod der pludseligt, da jeg vendte mig om, lige ved Siden af mig en ung Mand med en stor Kuffert i hver Haand. Han blev helt bestyrtet, da han saa mig, og paa mit Udbrud "Naa?" spurgte han, om han dog ikke nok maatte faa Lov til at gaa over Grænsen. Jeg svarede: "Jeg tror, du er tumbet! Vil du se, du kommer tilbage, ellers skyder jeg dig!" Han kiggede lidt paa mig og begyndte lidt smaat og skuffet at gaa tilbage. Saa tog jeg Bøssen paa Nakken og gik, uden at se mig om, bort; men jeg lagde den ene Haand om paa Ryggen og gjorde nogle Kast med den, - og det kunde jeg jo ikke gøre ved. Da jeg var gaaet ca. hundrede Meter, vendte jeg mig om og saa da til min store Glæde, at han allerede var kommet langt ind i Danmark.

En anden Gang stod jeg ved Grænsetoldstedet og talte med en dansk Grænsegendarm. Pludselig siger Gendarmen: "Se lige derned!" – Jeg sagde, at jeg ikke kunde se noget. "Nej", svarede han, "du ser jo ikke saa godt." – At det var en Mand, der vilde over Grænsen, var vi jo godt nok klar over, men da jeg som min Mening holdt paa, at det ikke var en Overløber, men en Smugler, maatte det jo være Grænsegendarmens Opgave at tage Affære,

og medens vi med et lunt Smil i Øjenkrogene stod og "smaaskændtes" om dette Tilfælde, var Manden allerede kommet et godt Stykke ind i det forjættede Land, og saa havde jeg i hvert Fald ikke mere noget at gøre med denne Sag.

En skønne Dag blev vi dog desværre afløst af Hamborgere og kom til Karpaterne.

Martin Falkenberg, Gram.

Da Banegaardskommandanten forærede mig en Kasse Cigarer.

(56) I Januar 1917 kom jeg med Opfyldningsmandskab fra Flensborg til Krefeld i Rhinlandet og var forberedt paa straks at komme til Fronten. Men Foraaret 1918 kom, og vi var der endnu, hvorfor Landmændene kunde faa 14 Dages Orlov til Saaning. Jeg fik det ogsaa, og da Tiden var omme, søgte jeg om yderligere 10 Dage, men fik kun 8. Da jeg saa kom tilbage, var alle mine Landsmænd borte, og der var kommet nyt Mandskab, fra Westfalen, og snart kom vi ud og blev tildelt den vestfalske Landstorms bataillon "Geldern", der laa ved Chemin des Dames, hvor del). forresten havde ligget hele Sommeren uden at blive afløst, men det var en rolig Stilling.

Hen paa Efteraaret meldte et Par Mand sig syg, og nu fik Hauptmann Stahl en lys Ide, idet han kom med følgende Bemærkning: "Naar alle da var lige saa kloge som de der, saa kunde vi da snart blive afløst. Nu har vi ligget her i saa mange Maaneder, medens de aktive Regimenter bliver afløst hver 14 Dage". Det hjalp, hver Dag blev flere og flere syge, og snart erklærede Stabslægen Bataillon for udaset og overanstrengt, den skulde afløses.

Først skulde vi i Ro i de store Bjerghuler ved Ostel og Braye Syd for Laon, og det var vi kede af, for Rygtet gik, at disse Huler skulde være ekstra stærkt befængt med Lus. Men hvad, hellere Hulelusene end ligge ved Fronten. Men inden vi kom af Sted, kom der Kontraordre, og nu skulde vi til Laon for at overtage Jernbanebevogtningen. Og det blev vi svært glade for.

Jeg fik tildelt en Post, hvor Jernbanen Reims-Paris skærer Chausseen til Hirson og havde ikke andet at bestille end med Bøssen hængende i Remmen over Skulderen at spadserere frem og tilbage over de fire Spor og se til, (57) at alt gik ordentlig til. Paa hver Side af Sporene laa et Træhus, hvor der sad en Franskmand, der skulde hejse Bommen op og ned, naar der blev givet Signal fra Banegaarden.

Paa det Tidspunkt var Laon fuldpakket af Soldater, man sagde, at der var 50.000 Mand i Byen. Men snart fik Franskmanden langtrækkende Kanoner, saa han kunde beskyde Byen, og særligt havde han indstillet paa Banegaarden. Saa kom hele Garnisonen hurtigt bort, og det blev kun to Kompagnier Rekrutter tilbage foruden lidt Artilleri. Rekrutterne var lidt ældre Folk, omkring de 40, og de havde faaet et Par unge Knægte til Løjtnanter som Kompagniførere. Og disse "Officersjungs" saa en god krigsrnæssig Indsats i at gøre de fyrreaarige Livet saa surt som muligt. De blev af de to Dreng-Løjtnanter "slebet" til paa de store Herregaardsmarker omkring Laon, og naar de saa paa Hjemvejen nærmede sig Laon, skul-

de de naturligvis vise sig yderligere ved at kommandere: "Syng". Og det gik altid skidt, trætte og udasede som de var. Saa om igen og alt det der, vi kender saa godt fra den preussiske Sangundervisning. Vi havde længe ærgret os godt gale i Hovedet over de to Lapse og pønsede paa at give dem en Dukkert, og hvordan dette skulde ske, havde vi ogsaa omtrent regnet ud.

Saa en Morgen stod Lykken os bi. Soldaterne var kun lige kommet over Skinnerne, saa kom Signalet "Ned med Bommen, der kommer et Tog". De to Løjtnanter kom den Morgen et godt Stykke efter Kompagniet, og den transke Ledvogter kviede sig ved at hale Bommen ned, indtil de var igennem. "Ned med Bommen" kommanderede jeg. "Ja, men de Herrer Officerer" sagde Franskmanden, medens han skulede efter de to Ryttere, der nu var tæt ved. "Det er det samme", sagde jeg, "ned med Bommen". Og saa gik Bommen ned.

De to Fyre red saa haardt op imod Bommen, saa Hestenes Bryst laa paa den for at se, om Toget var tæt ved. Men det var ikke at øjne endnu. Da jeg for anden Gang kom spadserende over til dem, sagde den ene af dem: (58) "Kom her hen, Posten!" Jeg gik saa over til dem, men holdt mit Tempo. "Gaa lidt hurtigere, naar jeg kalder paa Dem", brølede han, "og luk saa op, saa vi kan komme igennem". "Det kan jeg ikke", svarede jeg. "Kan ikke, jo De kan nok, men De vil ikke". Uden at svare optog jeg min Vandring over Skinnerne, alt imens jeg tænkte: Ret har han jo. Men Toget kom stadig ikke. Kammeraterne og Franskmanden stod i Vinduet og glædede sig synligt.

Da jeg saa igen kom over til dem, brølede han: "Kom her hen, Posten! Jeg giver Dem hermed den direkte Befaling: "Luk op, straks, saa vi kan komme igennem!" Jeg sagde saa: "Hr. Løjtnant, her kommanderer kun Banegaardskommandanten, og kun ham har vi at rette os efter. Naar Signalet kommer "Luk i", saa lukker vi, og saa lukker vi ikke op, før Toget er kørt forbi. Saaledes lyder Instruksen og den retter vi os efter". Derpaa vendte jeg mig og gik igen. Og saa kom Toget. Jeg raabte saa til dem: "Toget kommer paa dette Spor, pas paa, at Hestene ikke bliver bange", hvorpaa han omgaende raabte tilbage: "Schnauzen Sie uns nicht so an, Sie" (Overfus os ikke saadan, De). I det samme hvædede Toget forbi. Hestene blev bange og stejlede, den ene af dem faldt af, medens den anden blev hængende paa Siden af Hesten. Hurtigt samlede der sig en Del Mennesker, baade Civile og Militær, og de to Herrer blev hjulpet i Sadlen igen. Da de saa red forbi, hilste jeg som jeg skulde, medens den ene sagde: "Wir sehen uns mal wieder, Sie" (Vi ses nok engang igen. De). Og saa gik det i fuldt Firspring efter de to Kompagnier, der nu var langt borte.

Om Eftermiddagen, da de kom tilbage igen, red de smukt foran Kompagnierne og glemte helt at skælde ud. Hen under Aften fik vi i Vagstuen Besøg af Banegaardskommandanten, der snakkede helt gemytligt med os om alt muligt. Pludselig siger han: "Hvad var der egentlig i Vejen i Morges, da de to Rekrutkompagnier red forbi. Hvem stod da paa Post? Trød frem!" Jeg traadte saa frem, særlig stramt, fordi jeg ikke rigtig vidste, hvorledes (59) han tog det, for naturligvis, jeg havde maaske nok været lovlig fræk. Og saa fik han hele Historien. "Godt, træd ind igen". Han spørger saa mine to Kammerater, hvad de vilde have gjort i saadant Tilfælde. Den første vilde have gjort ligesom jeg, den anden vilde paa Løjtnantens direkte Befaling have lukket Bommen op igen. Da det viste sig, at den første Kammerat og jeg havde tjent aktivt og den sidste ikke, sagde Kommandanten: "Der har vi det! Nej, nu vil jeg sige Dem noget. Skulde et lignende Tilfælde indtræde igen, saa skal De gøre som denne Mand gjorde det i Morges. Naar der sker en Ulykke her ved Banen, saa er det os, som bærer Ansvar. Derfor har vi ogsaa Magten til at forhindre det. Som en Aner-

kendelse for udvist Konduite vil jeg hermed forære Dem en Kasse Cigarer". Og glad blev jeg.

Han blev endnu et Stykke Tid, og vi snakkede om vor aktive Soldatertid. Jeg havde fra 97-99 tjent ved 1. Garderegiment 9. Kompagni og han ved 7. Han mente, jeg maatte kende ham fra den Tid, Løjtnant von Stülpnagel. Men der var tre Løjtnanter med Navnet von Stülpnagel ved Regimentet. "Ja", sagde han, "vi var tre Brødre". "En herlig Tid i Potsdam dengang". Det syntes vi nu slet ikke. "Ja, ja, De havde en stram Tjeneste, jeg ved det nok". Idet han gaar, vender han sig i Døren og spørger mig, medens en Skælm sidder ham i Øjenbrynene: "Har De forresten Lyst til at blive byttet med en Mand fra Løjtnantens Rekrutkompagni?" Saa maatte vi jo alle le, medens jeg sagde "Nej Tak, Hr. Løjtnant". "Det sker heller ikke, men han har ønsket det", og saa gik han, smilende til os alle.

Alt imens vi fik Kassen aabnet og Indholdet prøvet, lod vi Banegaardskommandanten leve tre Gange højt.

Hans Matthiesen, Gejlåa.

Hvad der skal ske, det sker

(60) Bataillon en laa i flere Dage paa en lille Krydsstation Lintupy, der nu hører til det østlige Litauen. Det var den typiske østeuropæiske Landsby med Træhytter og ganske enkelte Stenhuse langs et Par bundløse Landeveje, saa der var bygget et Fortov af Planker mere end en Meter hævet over Gadens Søle. U d af Byen førte de endeløse Landeveje, hvor Granstamme var lagt ved Siden af Granstamme Mil efter Mil. I den ene Udkant af Byen laa Slottet i dets store Park. I dets Ladegaard var der indrettet Magasiner med Levnedsmidler, i selve Slottet var bygget de gennemdragende Troppers store Renselsesanstalt med Bade og Tørluftdesinfektion; der førtes de snavsede og befængte Soldater ind, derfra kom de ud med krøllede, men livløse Klæder, selv halv skoldede, men rene.

I Landsbyens anden Ende laa Kirken med den løgformede Kuppel og det forgyldte Andreakors; der færdedes Poper ud og ind, der samledes Tiggerne ved Kirkedøren, og derfra førte Gaden i Nord forbi Stensynagogen igennem Jødegaden ud til Kirkegaarden, hvor Jordbærrenes Blade i det sildige Efteraar rødmede over de vanskøttede Grave. Nede ved en anden Sidevej laa jeg indkvarteret i en Barak. Der knitrede et Baal i Kaminen, jeg havde faaet slaaet mit Leje op, det var ud paa Aftenen.

Da lød der en Banken, først paa mit Vindue, saa forsigtigt paa min Dør, og ind traadte to smaa Piger. De kunde vel være 13-14 Aar gamle, fattigt klædte i Almuens sædvanlige Dragt, med Taagen siddende i det sorte Haar, det var to Søstre, Rebekka og Sara, og de skulde bede mig følge med hen til deres Broder, som laa syg i en Barak omme bag Kirken.

De boede ikke mere i Jødegaden ved Siden af Synagogen, i deres Hus raadede nu de tyske Soldater. Faderen var ikke mere den velhavende Købmand, han var ført bort (61) for Aar og Dag siden. Pigerne vidste ikke, hvor han var, eller om han endnu var i Live. Nu boede Moderen med fire Børn i et Værelse i Barakken, og nu var lille Broder blevet syg.

Saa havde Moderen sagt, at Rebekka og Sara skulde hente Hjælp. Naturligvis fulgte jeg med, og Pigerne fortalte, mest Rebekka som den ældste; halvvoxen og tidlig voksen var det, som om hun lettede sit Sind, medens hun fortalte barnligt, troskyldigt og gammelklogt, præget af de tunge Tider.

Soldaterne var flyttede ind i deres Hjem, selv havde de i den første Tid boet i et Blokhus ude i Skoven, og hun og Sara plukkede Blomster og Granris og solgte dem paa Stationen til Soldaterne. De samlede Jordbær og falbød dem, eller da Efteraaret kom, sankede de Olden og Agern til Mel, tørrede Blade og skar dem itu til Tobak; de færdedes altid ene i Skoven. En Dag mødte Rebekka en Ulv, da blev hun rigtignok bange, den gjorde hende ikke noget, den løb bort, alt hvad den kunde, den var nok lige saa bange som hun, og Rebekkas lyse Latter lød hen over den mørke Kirkeplads. Hun var saa dybt inde i Minder og Fortælling, at alt andet var glemt: Gru og Krigsnød og endda lille Broders Sygdom.

Det var en Lungebetændelse, den lille Dreng havde; han laa under rædsomme Forhold i Barakken, det var ikke let at trøste, men næste Dag skulde jeg have Besked, og i den dæmrende, sludfulde Aften bankede Rebekka og Sara atter paa min Dør, snart sad de trygt paa Bænken ved den store Ovn. Der var ingen Forandring at melde om, hvad skulde man ogsaa vente; Fader var borte, det var ikke let at skaffe den nødvendigeste Mad, nu skulde Broderen maaske ogsaa dø. Det kan Mennesker ikke ændre; det er som med Krigen, vi kunde ikke gøre for, at den kom; men den kom alligevel, og vi kan ikke gøre noget til, at den skal høre op.

Jeg sagde nok til Mor, at det var ingen Nytte til at hente Doktor. Vil Jahve, at Barnet skal leve, saa kommer det sig. Vil Jahve, at det skal dø, saa dør det, og hvorfor skal vi saa hente Læge.

(62) Hun var kun fjorten Aar, og al Krigens uafvendelige Skæbne talte ud af hendes Mund, som hun sad der paa Ovnbænken. Hvad der skal ske, det sker, det raader kun Jahve for, og han er ubønhørlig.

Jeg fik aldrig at vide, hvorledes det gik Drengen. Næste Dag drog Bataillonen længere østpaa. Da jeg et Par Maaneder senere atter kom til Lintupy, boede Rebekka ikke mere bag Kirken. Jeg fik ikke at vide, hvor hun nu var, og jeg kunde ikke se paa de mange nye Grave paa Kirkegaarden, om nogen af dem rummede Rebekka Feuersteins lille Broder.

H. Lausten-Thomsen;

Under Revolutionen i Namur.

Faa Dage før Vaabenstilstanden i 1918 blev vor Division, som var fuldstændig revet op, trukket bort fra Fronten og sendt til Namur i Belgien. Divisionen blev opløst og sammen med to andre forenet til een Division. Saa kom Vaabenstilstanden, og det blev vor Opgave at holde Orden i Namur, medens hele Fronthæren, som laa i dette Afsnit, passerede Byen. Dette tog 8 Dage. En Dag, da jeg gik en Spadseretur gennem Byen, mødte jeg en mægtig

Trop, mest bestaaende af menige Soldater. Der var ingen Førere med, men der var alligevel god Orden i Geledderne.

Jeg fulgte efter for at se, hvad der nu skulde ske. Hele Troppen marcherede hen til en stor Bygning, som jeg hurtigt fik oplyst var Officerskasinoet. Bygningen blev omringet, en Deputation paa 14 Mand blev sendt ind, og alle Officererne blev her frtaget deres Distinktioner. Officererne maatte indvillige i, at der blev valgt Soldatteraad i alle Formationer, hvilket skete Dagen efter.

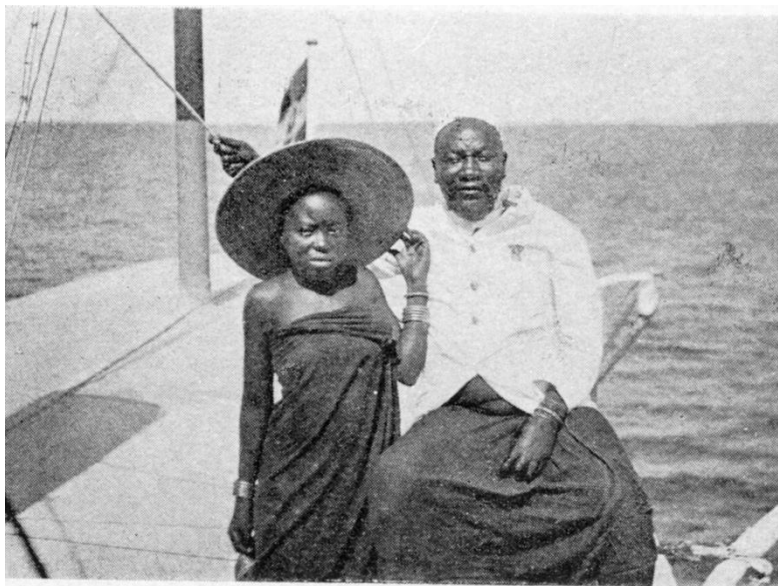
Vi skulde, som meddelt, holde Orden i Byen. Jeg var paa dette Tidspunkt Vicefeldwebel, og sammen med en Løjtnant, som var kommen til os fra en af de andre to (63) Divisioner, fik jeg anvist et Vagtlokale, og der stilledes 30 Mand til vor Raadighed.

Som bekendt løber Moselfloden igennem Namur, og nede paa Floden laa der mange Transportbaade, som blev brugt til at fragte Levnedsmidler, Beklædningsgenstande o. s. v. til Fronten. Baade Levnedsmidler og Beklædningsgenstande var meget eftertragtede Varer, og der blev under Revolutionsforvirringen stjaalet og plyndret efter en større Maalestok. Her skulde vi udstille Poster og forhindre dette. Ligeledes skulde vi opstille Poster, som skulde regulere Trafikken ved det store Vejkryds, hvor Landevejen fra Frankrig og fra Flandern krydser hinanden.

Løjtnanten viste sig nu efter Revolutionen som en ivrig Socialdemokrat, og med Hensyn til Varerne paa Baadene sørgede vi først for at faa et godt Lager til os selv. Vi havde Sukker i Sækkevis, Konserver i over 100 Daaser o. s. v. Men saa en Dag kom der et Par Mænd med et stort Anker Vin. Der blev nu festet til den følgende Nat. Der blev lavet "Glühwein" med meget Sukker i. Den smagte godt, men slog haardt. Næste Morgen Kl. 8, da der skulde nye Poster ud, var det mig umuligt at faa Liv i nogen af dem. Ingen kunde gaa paa Post. Jeg kaldte paa Løjtnanten, som ogsaa havde taget godt for sig af Vinen. Det kneb med at faa Liv i ham, men omsider fik jeg ham forklaret, at alle var berusede, ingen kunde gaa paa Post. Saa gaar vi to, svarede han, og den dobbelte Post ved Vejkrydset blev noget forbavset, da Afløsningen kom i Form af Løjtnanten og Vicefeldwebelen.

Naa, det gik glimrende med at dirigere Færdselen, indtil der ad Landevejen fra Frankrig kom en stor aaben Bil, hvori der sad en General med sin Stab. Og uheldigvis var det saadan, at netop i det Øjeblik kunde de, der kom fra Flandern, passere, og de der kom fra Frankrig-Landevejen, maatte stoppe op. Generalen, der selvfølgelig ikke har været vant til at vente, vilde køre frem, men Løjtnanten reven Pisk fra en forbi kørende Transportkusk, sprang hen foran Bilen, lod Pysken smælde om Ørerne paa (64) Generalen og hans Stab, idet han raabte: "Tilbage. I Tyskland er der Revolution, vi er alle lige." Aldrig har jeg set en Bil bakke saa hurtigt tilbage, som her. Men hele Kolonnen morede sig kosteligt.

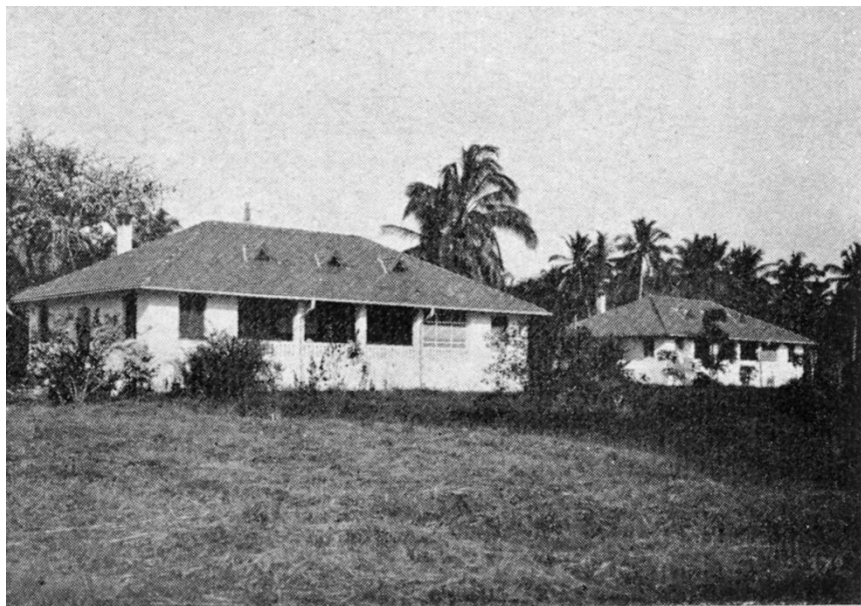
Chr. Clausen, Kettingskov.

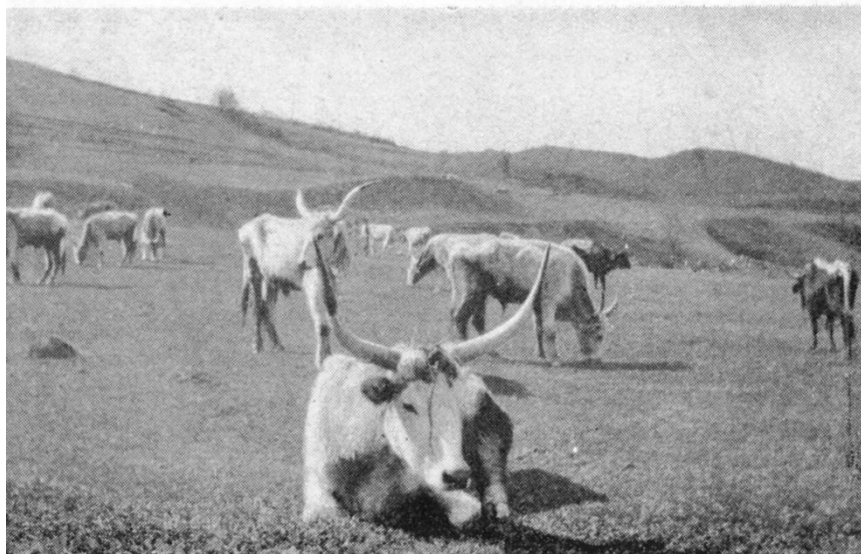
En Høvding med en af sine Koner

Salon „Chick“ Udjidji

Lægebolig i Daressalam (Afrika)

Stude i Ungarn, radmagre, men godt med Horn.

Den gode Nabo.

Kakkelarisky havde været paa Skrivestuen, da jeg traf ham. Et stort Smil bredte sig over den Del af Ansigtet, der var at se for Skæg.

Hvorfor er Du saa glad, Kakkelarisky? spurgte jeg.

– Na, - fahre doch auf Urlaub!

Saa, Kakkelarisky skulde paa Orlov.

– Ja, - ja, paa Orlov, har dog faaet Søn, skal dog til Barnedaab, - ha.

– Jamen, Kakkelarisky, hvordan kan det hænge sammen, Du har jo ikke været hjemme i 16 Maaneder? Det kan jo ikke passe.

– Joh, basse, meget godt basse, war dog Nabo so wenlig.

En Komave til "Dørrgemyse".

Det var en ensformig Kost vi fik derude, den ene Dag Vand med Hvidkaalsblade og den anden Dag Rødkaal kogt i Vand. For at faa lidt Variation i Menuen, foreslog vor Kompagnifører, at vi skulde gaa ud og samle Planter, der saa kunde tørres til Dørrgemyse". Jeg tillod mig saa at foreslaa, at Halvdelen af Kompagniet ad Gangen kom paa Lazaret og fik indsat en Komave, saa kunde de spare at koge det. Vi slap for at komme ud og samle Planter.

J ø r g e n L u n d e r u p, Blaasholm.

Mindet vil leve - tusinde Aar,

Marselisborg Mindepark ved Aarhus - en vidunderlig skøn og fredfyldt Plet Jord - kranset af Skov og med en smuk Udsigt over Aarhusbugtens blaa Vand, i det fjerne ses Mols Bjerge. Det hvide Slot, Kongens Sommerbolig, staar smukt mod den grønne Baggrund. Men det lysende Midtpunkt er Mindemonumentet. Danmarks Minde over de faldne Sønner fra sidste Verdenskrig. Intet pralende eller prunkende, og alligevel - en Storhed, Skønhed og Fylde, den kendte Soldats ukendte Grav. Over 4.000 Navne er ristet i den hvide Sandsten, der er hentet fra Egnene ved Verdun.

Savnede Sønners
Navne vi tegne,
Mindet vil leve
tusinde Aar.

Ja, netop - Mindet vil leve. Ofte kan det være godt at dvæle ved Minderne, ofte kan vi hente Styrke og Kraft hos Minderne. Mindet lader som ingenting, er dog et lønligt Kildespring.

Men ikke alle blev derude, ikke alle fandt en Grav paa de store Slagmarker. De fleste vendte hjem, oplevede den store Lykke og Glæde efter fire lange Aar i Skyttegravene, med Døden lurende for hvert et Skridt at maatte vende hjem. Hjem til Forældre, Hustruer og Børn, til Hjemstavnen og hjem til Danmark. Nordslesvigs Tilbagevenden til Danmark betød ogsaa deres Tilbagevenden til Moderlandet. En Glæde, en Festrus var det, Trængslernes Tid var forbi, Danmark kaldte paa sine Børn. Men det var en bitter Malurt i Glædesbægeret: Kammeraterne, der ikke kom med.

Taareblændet Slesvigs Datter ud af Døren ser;
han, den kære, som hun venter, kommer aldrig mer!
Bøj dit Hoved, Moder Danmark, klæd i sort din Borg,
sæt Sordinen paa din Harpe, dine Børn har Sorg!

Hvordan var saa de Mennesker, der vendte tilbage fra Helvedet, og kan det betyde noget for os, der er unge i Dag, at høre om dem og deres Liv? Jeg tror det. De sidder inde med en Livserfaring, med en Erfaringernes Tyngde, der maa virke som en Ballast.

Men længe varede det, inden de igen fandt sig selv. De følte, der var et eller andet galt et Sted, som een af dem træffende har sagt, "Et eller andet i os har faaet en Fuldræffer, var kommet i Uorden, saa vi - mere eller mindre - var blevet uskikkede til at leve et normalt borgerligt Liv"; han tilføjer dog, "efterhaanden har vi lykkeligvis saa godt som alle kunnet befri os fra den frygtelige Byrde".

Ja, det maa være, som at bære paa en stor og tung Byrde. Der er ingen Klynken eller Klagen over det, men igennem Breve, nedskrevne Beretninger og Digte gaar en dyb Undertone, der kun glimtvis kommer frem - en dyb Undertone af Smerte, Sorg, Forventning og Haab.

Johs. Reiff digter om det i "Sange fra Ingenmandsland". Han fortæller i et Digt, der hedder "Hjemkomst", om en Lyre, han er i Besiddelse af, men det er ingen Guldlyre med en herlig Klang, og den lyder ikke til lystig Sang - nej:

Min Lyre har rustne Streng
fra et flandersk Pigtraadshegn,
og i mine Sange synger
Skyttegravsnætternes Regn.

Vi mærker den dybe, smertefulde Undertone, en hel Verden af gennemlevede Lidelser og Rædsler gemmes i disse fire Linier.

Han forlader Skyttegravene og synger videre: (67)

Jeg kommer, en mødig Vandrers;
ude fra Ingenmandsland
og længes mod Fred og Hvile
herhjemme ved Danmarks Strand.

Taarene glimter ham i øjnene, en træt og mødig Vandrers, der længes hjem til sin Mor, hvor han kan finde en Kærlighed, der kan slette alle Rædslerne ud af hans forpinte Sind.

Han kommer til sin elskede Hjemstavn, og det er blevet Foraars. Fuglene synger Foraaret ind, det er som Balsam paa et brændende Saar.

Jeg synger selv deres Sange,
forsagt, og dog i Rus,
der kommer til dine Sønner,
Danmark, med Bølgernes Brus.

Som i en Rus vandrer han i de lyse Bøgeskove, fatter ikke rigtig den Lykke, der er igen at mærke den hjemlige Jord under Fødderne. Da sker Underet, dybt inde i Skoven finder han den Lyre, der har været gemt til ham, og endelig faar alle de mange indestængte Følelser Udløsning, og han kan bryde ud i jublende, befriende Sang:

En Lyre, der ej skal tone
af Rust med sprukken Klang.
Og da kan mit Hjerte synge
dig, Danmark, min Elskovssang.

Der kan nok være dem, der ikke rigtig kan finde noget i disse jævne og stilfærdige Ord, og dog rummer de en hel Verden, og de favner alle dem, der kunde vende tilbage fra Ragnarok og taler for dem alle.

Men Hverdagen melder sig, Hverdagen med alle Pligterne og Kravene til den enkelte. Pligter og Krav baade indad og udadtil. Var de stadigvæk i Stand til at opfylde dem? Maaske bedre end nogen Sinde før. Først, naar man har været ved at miste noget, bliver man klar over, hvad Værd det havde, hvilken Kærlighed, det krævede, og (68) hvilket Arbejde, der maatte gøres for at fylde Pladsen, og saa kommer den rette Glæde ved at gøre alle den saakaldte graa Hverdags mange Pligter først rigtig frem.

Det gælder jo ikke blot os selv, siger een af dem, "Menneskelivet er jo ikke blot Flæskepriser og Partipolitik, men Kamp for vort Folks Sandhed og Ret, Liv og Eksistens her ved Grænsen. Det ved vi af Erfaring". Livet blev stadig en Kamp, og Livet er altid en Kamp, men nu for en Sag, der er os dyrebar: Danmarks Sag i Grænselandets evige Strid. "Saa kom vi da ved et Under hjem for at staa Vagt omkring det største og bedste i vor danske og kristne Arv, vort Hjem i Folket og Menigheden. Paa den Post staar vi og viger ej. — Maa tungt vi græde, skal dybt vi knæle, og frem med Sang vi tør stævne —".

Lang, lang Tid gik hen, før de fandt hinanden igen, men de fandt hinanden og stiftede en Forening "Danskisindede sønderjydske Krigsdeltagere 1914-18". Her mødtes de nu og talte om Minderne fra den Gang og genoplevede Kammeratskabet — men ikke nok med det!

Foreningen blev stiftet i en Tid, hvor Partistridigheder og meget andet splittede vort Folk, som maaske aldrig før. Men her var ingen Partistridighed, her var de samlende og løftende Kræfter de stærkeste. I en Tid, hvor der tales saa meget om Forholdet mellem den ældre og den yngre Generation, og hvor henholdsvis den ene og den anden skylder

paa hinanden, er det opløftende at vise et godt Eksempel, at de Mennesker findes, der vil og kan sætte sig ud over det.

Vi unge Nordslesvigere skylder dem, der gik forud for os, dem, der led og kæmpede for os i fire lange Aar - en Tak, åg mere end det. De har været det faste Bolværk, bagved hvilket vi unge kunde vokse op i en fri og genforenet Del af Danmark, med samme Ret til alle Livets Goder, som vore Kammerater nordenpaa, de Goder, vore Forældre maatte undvære.

Nu er det os, der skal løfte Arven, nu er det os, der skal danne første Linie i Grænselandets aldrig hvilende (69) Strid. Fremtiden er vor, den venter paa os. Men lad os i Ærbødighed bøje Hovedet, for dem der gik forud og lagde Grunden, vi kan bygge videre paa.

Saa drag da kækt mod Dagen frem
trods Livets Lykkespil.
Du ejer dog dit eget Hjem, .
saalænge selv du vil.
Frem i Tugt og Takt.
Frem til Værk og Vagt.
Stærk til at møde Striden uforsagt.

Ung Nordslesviger.

Efterlysning af gamle Kammerater.

Alle D. S. K.-Kammerater er nu ved at graanes, og mange er ikke mere. Døden har gjort sin Høst, mange af Skader, der hentedes med hjem fra Skyttegravene. Tilfældet bragte os sammen, og Tilfældet splittede os igen. Mange er blevet borte for hinanden, men altid mindes man de Savn og Lidelser fra de forskellige Fronter, der bandt os sammen i et ubrydeligt Kammeratskab.

Jeg var med en Transport, der afgik fra Flensborg Tirsdag den 4. August 1914. Det var mest Reservister, der havde aftjent deres aktive Værnepligt ved den preussiske Garde og skulde melde sig ved deres gamle Regimenter. Rejsen gik normalt til Berlin, hvor vi blev ladet ud paa "Lehrter Guterbahnhof" og sorteret regimentsvis. Vi var en Flok, der havde aftjent deres aktive Tjenestetid ved 1. Garde Grenader Regiment (Alexander). Tilfældig kom jeg til at se et Skilt, hvor der stod, at ingen maatte forlade Banegaarden uden at være afhentet af Regimentet. Havde jeg ikke bemærket Opslaget, var vi simpelthen gaaet hen i Alexander Kaserne, og vi var bleven indrulleret ved vore gamle Kompagnier. Jeg øjnede straks en Chance i Opslaget, og jeg meddelte mine Kammerater, at vi i (70) Grunden havde Tid nok til at vente, til vi blev afhentet, og det var vi enige om. Vi lagde os ind i nogle 1. Kl. Personvogne og sov. Det var om Morgenens Kl. 4, og om Eftermiddagen Klo 4 blev vi vækket af en Baneembedsmand med en rød Kasket paa, der skældte os Hæder og Ære fra, fordi vi laa her og drev den af og svinede hans Vogne til. Vi henviste til Opslaget, og han

sørgede saa for, at vi blev afhentet. Vi havnede paa 1. Bataillons Kasernegaard, men paa det Tidspunkt var Regimentet fuldtalligt. Vi blev saa overvist til ny opstillede Reserve Ersatz Batailloner, der senere blev til 7. Garde Regiment. Saaledes gik det til, at alle Reservister fra Nordslesvig, der havde tjent ved Alexander Regimentet, blev indrulleret i 3. Garde Ersatz Bataillon 1. Kompagni 1. Korporalskab, og vi fik en Uge længere Respit i Berlin, idet vi først rykkede ud den 16. August. Hele første Korporalskab var saa at sige dansktalende til at begynde med, men som Tiden gik, svandt de ind. Nogle faldt, nogle savnedes, andre saaredes og kom til andre Afdelinger, og vi splittedes for alle Vinde. Meget har vi gamle Kammerater oplevet sammen, og det er kun naturligt, at man atter søger at komme i Forbindelse med disse Kammerater eller deres Paarørende. Er der nogen af dem, der læser dette, da skriv til Undertegnede. Der skal nævnes: Underofficer Riggelsen. Flensborg (haardt saaret ved Verdun), Johann Madsen fra Felsted (nu Overbetjent i Aabenraa), Max Schmidt fra Flensborg-Egnen (saaret ved Verdun, borte), Hans Thimsen fra Tønder-Egnen (faldt ved Verdun), Hans Abild fra Møgeltønder (faldet), Hans Detlefsen fra Simmersted (nu Præst i Bylderup Bov), Jakob Christiansen fra Tønder-Egnen (nu 'Slagter i Haderslev), Hans Christensen fra Mastrup (nu bosat paa Fyn), Karl Schmidt fra Skrydstrup (nu bosat paa Sjælland), Anders Schmidt fra Skrydstrup (bosat i Vesterlindet), Gravens fra Tønder-Egnen (borte), Emil Wang fra Graasten (borte), Jørgen Sivers fra Flensborg Landkreds (faldet), Peter Schildhauer fra Flensborg Landkreds (faldet), Karl Momens fra Tønder-Husum-Egnen (71) (faldet), Chr. Damm fra Flensborg Landkreds (faldet), Jensen fra Tønder-Husum-Egnen (Humptrup?, borte).

J e n s J e n s e n, Soed pr. Hejsager.

Begyndelsen af Krigen 1914-18.

Som jeg sluttede i Aarbogen for 1945, blev jeg tillige med ca. 200 andre Indkaldte, deriblandt min gamle Ven Jokum, frigivet til 10. Mobiliseringsdag. Den næste Dag, 3. August, kørte jeg til Dybbøl Mølle, for at gøre det nødvendigeste færdig. Paa Møllen blev jeg færdig til den 6. Aug. Overalt herskede der en trykket Stemning. Fyrtaarne og Fyrskibe var allerede blevet slukket den første Mobiliseringsdag. Den 7. August gik min Kone og jeg hjem til mine Forældre i Uge for at hjælpe dem med Høsten. Min Broder og min Svoger var begge blevet indkaldt den 3. Mobiliseringsdag.

Den 11. August, efter at have taget Afsked med Kone og Børn, rejste jeg Kl. 6½ fra Bolderslev til Flensborg, hvor jeg Kl. 10 tillige med mange andre Kammerater, landede paa Kasernepladsen. Efter Navneopraab blev vi inddelt i Kompagnier, indklædt i Feltgraa og modtog Vaaben og Ammunition. Den hele Hurlumhej varede til Kl. 7 Aften, hvor der saa blev rykket ind paa Colosseum til Ærter og Flæsk. Bagefter skulde vi saa sove paa Gulvet i den store Sal paa "Bellevue", men Søvn blev der ikke ret meget af. Thi mange kom først sent paa Natten i en meget omtaaget Tilstand og gik og traadte os paa Arme og Ben, ja, i

enkelte Tilfælde oven i Hovedet, saa det var umuligt at sove. Jeg havde anet, at det vilde gaa saadan, og havde derfor placeret mig med Hovedet inde i et Hjørne, som ogsaa viste sig at være praktisk, for jeg slap for at blive traadt paa. Næste Morgen, inden vi marcherede til Toget, byttede min Svoger Markus og jeg Bukser, hans var for lange og mine for korte, (72) efter Ombytningen passede begge Par. Kl. 8½ den 12. August gik Turen saa med Lillebanen fra Flensborg til Kappel, hvor vi ankom Kl. 11½ Efter at have modtaget Kvartersedlerne, fik vi Ordre til at søge vore Kvarterer, og efter at have spist gaa hen paa de forskellige Værksteder, som blev os anvist for at faa slebet vore Sidevaaben, som vi saa skulde stille med skarpslebne Kl. 3 paa Hotellets Gaardsplads. Under Slibningen krydsede allehaande Tanker gennem Hovedet, det havde man under sin to-aarige aktive Tjenestetid aldrig været ude for. Paa Gaardspladsen blev vi inddelt i Kommandostyrker paa 12 Mand og 1 Underofficer. Feldwebelen var saa fornuftig at spørge, om der var nogen, der gerne vilde sammen paa et Kommando. Jokum og jeg traadte straks frem og marcherede Kl. 5,22 med et Kommando, under Ledelse af Underofficer Pauls en fra "Nielsgrau", til Banegaarden og derfra med Toget til Gelting. Efter 1 Times March var vi paa Bestemmelsesstedet "Falshøft" (Falshoved), hvor der er Fyrtaarn og Lodsstation. Efter at Jokum, Chr. Hansen fra Kliplev og jeg havde fundet vort Kvarter hos en Bonde ved Navn Pop og faaet en god Aftensmad, var vi til Instruktion i Vagtlokalet, som var i Kroen. Kl. 10 Aften trak Jokum og jeg paa Dobbeltpost ved Lodshytten, som laa 5 Minutters Gang fra Kroen, nede ved Stranden. Da vi næste Dags Formiddag stod Vagt fra 10-12, kom vor Kompagnifører og Underofficer Paulsen paa Revision ned til os. Da vi, længe før de kom, var klar over, at den ene var en Officer, sagde jeg til Jokum, at naar de kom, maatte han huske, at der ikke var Tale om at lave nogen som helst Æresbevisning for den Herre, nu var der Krig. Efter at han havde faaet Svar paa, hvorfor vi stod der, var det alligevel faldet ham for Brystet, at vi ikke havde lavet Æresbevisninger for ham, hvorfor han henvendte sig til Paulsen med de Ord "Weshalb machen die Leute keine Ehrenbezeugungen", hvorpaa denne svarede: "Es ist ja Krieg, Hr. Oberleutnant, da wird solches im Dienst nicht gemacht".

(73) Da der i Formiddagens Løb var kommen Besked fra Kompagniet i Kappelom, at vi skulde afgive 4 Mand til Kommandoposten paa "Oehe", og vi 3 Mand var dem, som laa i Kvarter længst fra Vagtlokalet, fik vi Besked om, at vi tillige med een Mand mere skulde melde os paa "Oehe", og jeg skulde føre dem derhen. Vi fik en god Middag, Hønsesteg med Tilbehør, og da vi jo ogsaa havde været paa Post om Natten, syntes jeg, det var bedst, vi fik os en Middagssøvn. Kl. 2½ marcherede vi langs Stranden til "Oehe", som engang i Tiden har været en ø, men nu er landfast med en Vej. Paa "Oehe" ligger et lille smukt Slot og en Avlsgaard, det hele ejedes dengang af en Storgrosserer Schlubach fra Hamborg. som brugte Slottet til Sommerophold, Gaarden var bortforpagtet til en Mand ved Navn Bolten, Mine Kammerater og jeg havde den Lykke at blive indkvarteret paa Slottet, hvor Halvdelen af os var, de andre 6 Mand var hos Forpagteren, hvor Kosten ikke var nær saa god som paa Slottet. Men vi levede ogsaa hver Dag, som var vi til Bryllup. Fra Kl. 10-12 Aften gik jeg som Nr. 1 paa Patruljepost ud til Slimundingen, hvor den tilsynsførende Krigsledelse var. Ved selve Slimundingen var der foruden en Underofficerspost paa 12 Mand ogsaa et Marinekommando, som passede Afspærringen af Indsejlingen ved Hjælp af en svær Jernkæde, som var trukket tværs over, og som blev strammet, eller slækket, alt efter, som Skibene fik Lov at passere. Da jeg Kl. 12 var bleven afløst, var jeg ikke sen til at komme i min dejlige Dunseng og sov til 7 Morgen. Efter Kaffen gik jeg rundt og saa hele Ejendommen efter, den var pragtfuldt indrettet og smukt holdt. Foran var der en dobbelt terrasseformet Opgang

med Balustrade. Over Indgangen knejsede Taarnet med Ur. I Forhallen, 10 x 7 Meter, var Vægpanelerne, Vinduer og Døre, alt af smukt udskaaret Egetræ, paa Væggene hang der en Mængde Gevîrer. Under Loftet hang en flot Ampel af poleret Messing med tykt slebet Glas. Bjælker, Søjler og Standere, alt Egetræ. Hallen brugte vi som Vagtlokale. Alt i (74) Spisestuen, saasom Billedrammer, Bord, Buffet, 24 i gammel Stil forarbejdede Stole, var af Egetræ, rigt forsynet med Snitværk. Ud mod Haven var der en Veranda med Kurvemøbler og Blomster. Herfra førte en smuk bred Trappe ned til Haven og den store Park med de mange hundred aarige Bøge-, Linde- og Elmetræer. Ved den ene Side i den smukke Blomsterhave var der en Fiskedam med Karper, Regnbueforeller og store Guldfisk. I Dammen laa en Robaad og en lang smal amerikansk Kano. Foruden en Frugthave med mange fine Sorter var der ogsaa en Køkkenhave med alt, hvad dertil hører. I Syd-kanten af Parken var der en smuk Pavillon med Udsigtstaarn, hvorfra man i Syd kan se "Slimynde" Fyrtaarn, i Sydvest Kappel, i Vest Vormshøft Mølle, i Nord Falshøft Fyrtaarn, foruden Als og Kajnæs Flyrtaarne, i øst den danske ø Ærø, med Skjoldnæs Fyr, og om Natten, naar man patrouillerede, ogsaa et Fyr paa Langeland. Den 16. August tømrede Jokum og jeg en provisorisk Hytte sammen, som vi med flere Kammeraters Bistand bar ud til Krigsledelsen, for at Vagtposten under Regnvejrs kunde søge Ly der. Vor Underofficer var Hans Thomsen fra Damkobbøl paa Kajnæs, en god dansk Mand, men efter Tyskernes Mening, samfundsfarlig. Han var en af de mange, som Tyskerne straks ved Krigsudbrudet spærrede inde paa Sønderborghus. Men da de ved Gennemsyn af Papirerne fik at se, at han var Underofficer, blev han puttet i Trøjen og var nu her, hvor vi er glade for ham. Vi var alle dansksindede paa en nær, men han forstod Dansk, saa naar han var til Stede, maatte vi jo passe paa. En Dag ringede Telefonen, og Hans Thomsen sagde efter Tilbagekomsten fra Telefonen: "Meine Herren, von jetzt ab wird Deutsch gesprochen". Der var nemlig blevet ringet fra Kompagniet, at det var strengt forbudt at tale Dansk. Men jeg svarede: "De ka do savt sej, næe do he soe hva do vil aa dansk, nei do ka tro de blyve løgn", hvorpaa han svarede: "De æ haadde isselt med den Wolff".

Krigsskibene øvede baade Dag og Nat, i Retning /75) Slimynde, Kieler og Eckernförde Bugt, under næsten uafbrudt Lyskastervirksomhed, ogsaa Gnistelegrafen bliver flittigt brugt. Den 15. August Kl. 3 Eftermiddag kom der et Parseval-Luftskib i Retningen Kiel, som opholdt sig ca. 2 Timer over Slimynde og Omegn, for saa igen at forsvinde i Retning mod Kiel. Ellers var alt roligt, om Dagen saa man i det fjerne baade Damp- og Sejlskibe i de danske Farvande. Alt aander Fred og Ro, saa man har svært ved at fatte, at den forbandede Krig er over os.

17. Aug. I Formiddags fra 10-12, mens jeg var paa Post, kom der en Fragtdamper og 2 Damppinasser fra Als mod Slimynde-Kiel, Fra 4-6 Eftermiddag paa Post, betragtede jeg Kl. 4,50 en Parsval med Kikkerten; den forsvandt i sydøstlig Retning. Fra 10-12 Aften var Jokum og jeg paa Post ved Krigsledelsen. Naar vi ikke gaar for hurtigt, er de 2 Timer om-trent omme med en Gang hen og tilbage. Skibene sendte i den Tid 3 røde Raketter til Vejrs, Lyskasterne spillede i alle Retninger. Da vi var naaet ud til Ledelsen, blev vi afsøgt af Lyskasterne, og da de havde fundet os, belyste man os med fuld Kraft i 3-4 Minutter. I Dag den 18. har jeg fri til Kl. 10 Aften. Om Eftermiddagen var Jokum og jeg en Tur til Maasholm efter vor Post, en lille By, omgivet af Vand paa 3 Sider, hvor de fleste er Fiskere. Efter Aftensmaden sad vi i et lille Selskab, deriblandt Fru Clausen, vor Værtinde, Frk. Marie, hendes Medhjælperske, Gartneren Hr. Selk og hans Kone, nede i Strandpavillonen og talte sammen. Fra 10-12 Aften den 19. var Jokum og jeg igen paa Post. Kl. 11,10 kom Feldwe-

bel-Løjtnanterne Tornev og Niemann, efter at have revideret Vagtlokalet, fulgt af Underofficer Thomsen ned igennem Parken, uden Lys. Men vi havde allerede hørt Bilen, inden den naaede Slottet, hvorfor Jokum og jeg var enige om, at give dem en reglementeret Modtagelse. I det Øjeblik den første Fod blev sat paa Jerntappen, som førte op til os paa Dæmningen, lød der et rungende "Halt, wer da", og idet vi med et Smæld lagde Sikringsfløjen paa Geværet om, affordrede jeg dem Paroleordet. (76) De stod alle som fastnaglet, saa sagde Tornov til Niemann, "Antworten Sie doch, sagen Sie doch "Wamdrup". Efter nogen Betænkning kom det meget spagfærdigt "Wamdrup", men vi blev roligt staaende skudklar, uden at give dem Lov til at passere, da vi havde faaet Paroleordet "Kopenhagen". Efter nogen Parlamentaren frem og tilbage viste det sig saa, at vi havde faaet et forkert Paroleord, og vi lod dem saa komme op til os. Da sagde Løjtnant Tarnov: "Hillemænd, det var lige ved at gaa galt for os!" Efter at d'Hrr. igen var kørt bort, kom Thomsen tilbage, og paa Jokums Spørgsmaal om, hvad han egentlig havde tænkt sig ved Anraabet, svarede han: "De er havde it klaagt, saan som den Wolff kan raaf, men æ vil sei je nve, den Kael skyrrer ingen Rusere, for æ Hjat de sat ham helt op i e Hals".

Johannes Wolff, Bolderslev.

Excellensen reddede Situationen.

Jeg gjorde Tjeneste ved Gen. Komd. 22. Res. A. K. Under Felttoget i Serbien blev vi en kort Tid forplejet ved østrigerne. Det var en smal og haard Menage. Vi fik udleveret Kukurus-(Majs)Brød, lidt Te med Rom og en Skive Ost.

Tilsyneladende var der ogsaa Kniberi i Officersmessen, for jeg fik en Dag Ordre til at rekvirere et Svin. De, der har færdedes paa disse Strøg, ved, at Svinene der næsten udelukkende fedes op ved Majs. De har saa lange Børster, at man daarligt kan skelne et Svin fra et Faar. Efter Ordre travede jeg løs med min Pakvogn, som var dækket med en Presenning. Det var i Nærheden af Belgrad. Jeg opdagede hurtigt, at det ingen let Sag var at finde et Svin. Omsider fandt jeg en rigtig laadden Orne, og den huggede jeg. Nu vilde Skæbnen, at jeg selv maatte overvære Serveringen, idet Underofficer Zimmermann, der ellers ordnede alt i Officersmessen, drog paa Orlov, (77) hvorfor jeg fik Ordre til at afløse ham. Da jeg kom ind i Køkkenet, hvor Kokken, Overjæger Rothe, var i Sving med Stegen, maatte jeg næsten holde mig for Næsen. Først tænkte jeg, at Rothe, der ellers var Ekspert, havde haft Uheld med Stegen, saa den var brændt paa for ham; men saa slog det ned i mig: "Det er jo fra Ornen. Bevares", tænkte jeg, "du skal selv ind i Messen, Officererne skælder dig da Hæder og Ære fra". I Tankerne var jeg hjemme den Aften og havde sat stor Pris paa en isafkølet "Aalborger". Tiden var jo inde; Stegen blev af Tjenerne baaret rundt, og hver af Herrerne tog sig en Skive. Jeg stod derinde, i Fald en af Herrerne ønskede et Glas Vin; men jeg var glad, at der var saa god Afsætning paa Stegen. Da den serveredes i anden Omgang, sagde

Excellence von Falkenhayn: "Den har saadan en pikant Smag". Han tog derpaa en Skive til, og de fleste andre Herrer fulgte hans Eksempel. For mig var Situationen reddet.

Jes Sørensen, Kronborg pr. Højer.

Smaa Hændelser.

Jeg var blandt dem, der blev indkaldt til et Landstorms-Rekrutdepot i Rendsborg fra Haderslev den II. Oktober 1915. Det var et Elite-Komp., lamme og stramme, døde og halvblinde eller med andre Skrøbeligheder, saa det var ikke uden Grund, at Stabslægen i Rendsborg efter Mønstringen den 12. Oktober kunde udtale, at saadan et Korps havde han endnu aldrig mønstret.

Nu maa det siges med det samme, at Korpsets Ry forplantede sig ud over Garnisonen i korteste Frist, saa vi blev det bare Luft for Garnisonens Officerer, hvilket jo selvfølgelig kun blev til Gavn for os i vor Færden rundt i Byen, noget, der dog ikke forhindrede, at vi, paa enkelte Undtagelser nær, søgte at frigøre os for den tyske Trøje ved første Lejlighed. Kunde enkelte slippe ud ved at dreje (78) Tyskerne en Knap, vakte det naturligvis Glæde hos de øvrige, tildels ogsaa Munterhed, saaledes da to Brødre fra Rejsby, S. A. og H. A. først paa Aaret 1916 blev hjemsendt. S. A. var noget tunghør, men agerede stokdøv, og H. A., der i sin Tid var blevet slaadet i Hovedet af en Hest, hvorved han havde paadraget sig en Hjernerystelse og hvorfor han havde Lægeattest, agerede Idiot. Efter vor Uddannelse som Landstormsrekrutter kom Tiden, hvor vi skulde tildeles Landstormsbataillonerne, men vi skulde først mønstres af Generalinspektøren for Landstormen. Dagen var bestemt, men forinden blev der holdt Krigsraad af Befalingsmændene om, hvorvidt H. A. skulde med til Mønstringen. Vor "Spiess" holdt paa, at H. A. skulde blive hjemme, men H. A. vilde med, og vilde de ikke have ham, skulde han nok selv finde ud til Konigskobbel, og saa fik han Lov til at komme med, men galt gik det. Om Morgen, da Mønstringen skulde finde Sted, stillede H. A. i Geledet, og alt saa ud til et lykkeligt Udfald af Mønstringen. Vi blev ført ud til Konigskobbel, hvor Mønstringen skulde finde Sted. Her maatte vi vente en god Tid, før de høje Herskaber indfandt sig, og saa begyndte Øvelserne, og det gik godt en Tid. Her maa jeg indskyde, at det havde regnet om Natten, saa der stod Vandpytter rundt om paa Pladsen. Efter at de første Øvelser var heldigt udførte, kom Befalingen til at formere Skyttekæde, og her fandt H. A. en herlig stor Vandpyt at staa overfor, saa da Kommandoen "Hinlegen" kom, blev H. A. staaende. "Spiess"en blev rasende og for til og lagde Haanden paa Skulderen af H. A. for at faa H. A. til at lægge sig, men H. A. virrede blot med Hovedet, han vilde ikke lægge sig i Vandpytten, og saa greb Generalinspektøren ind, og vor Feldwebel blev skældt Hæder og Ære fra, fordi han havde lagt Haand paa en Idiot, man maatte jo da vide, hvad det var for Folk, der var i Rekrutdepotet. Om Eftermiddagen fik H. A. Ordre til at møde paa Skrivestuen, hvor der blev ham meddelt, at nu var han fri og kunde rejse. Men det vilde H. A. ikke, han havde det godt, hvor han var, i hvert Fald rejste han ikke, før han fik sin Bror med.

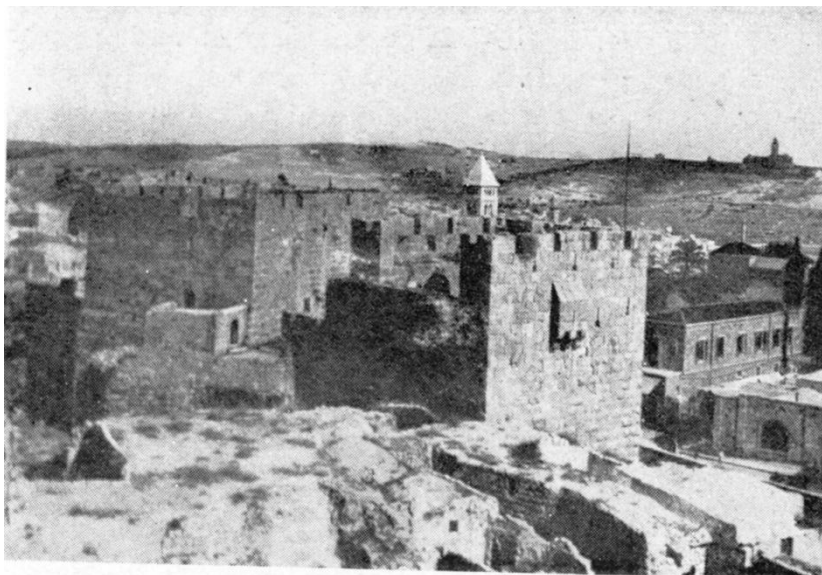
(79) Og saa kom 4. Jan. 1916, da fik S. A. ogsaa sin Afsked. Om Aftenen nævnte Dato tog de Afsked med en Del Kammerater i Peter Petersens og Knud Knudsens Kvarter ved et Slag Mausel, og jeg har ikke set eller hørt fra dem siden.

Peter Paulsen, Vester Lindet.

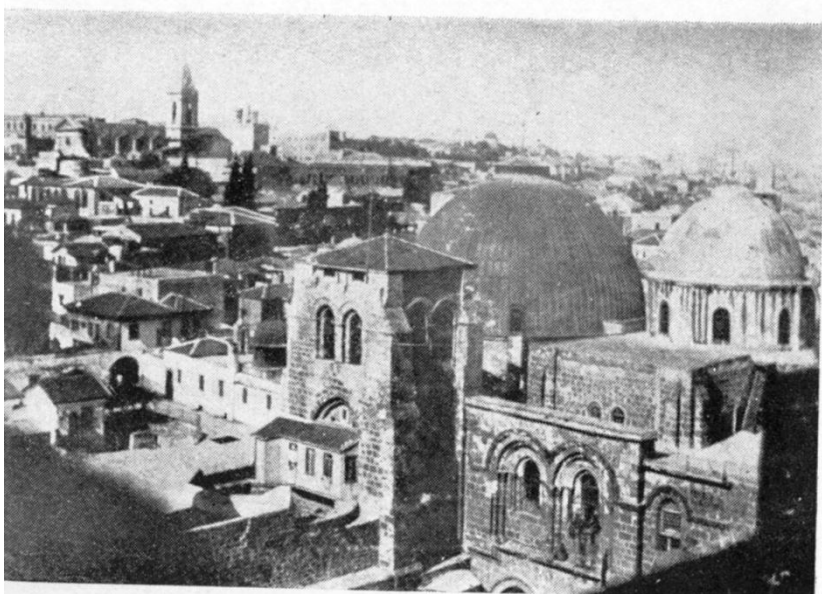
"Das Grabengespenst".

Han hed Hans Borchart og var en Berliner Overtjener. En lang Karl med et lille rundt Ansigt og en Næse, som Næbbet paa en Spurvehøg. Ellers var han en godmodig Fyr, og vi var gode Venner. Han tilhørte egentlig Kavalleriet, men kom til os som Oppasser med en Hauptmann, der overtog Kompagniet, da vi havde mistet vor Kompagnifører. Men den nye Hauptmann forsvandt ogsaa efter kort Tid, og vi fik en ung Løjtnant som Kompagnifører og dermed begyndte Trængselstiden for Borchart. De to kunde ikke taale at se hinanden og gjorde alt for at genere hinanden. Nu var Borchart en stor Kujon, og det vidste Løjtnanten. Vi laa dengang ved Yser-kanalen og alle kender jo den Klæg og det Pløre i den Egn. En Aften var vi ude efter Miner og Ammunition, som vi slæbte i en Teltdug. Pludselig fik vi kraftigt Ildoverfald af belgiske "Flachbahngeschütze", og hvis der var noget, Borchart var bange for, saa var det dem. Han sprang hovedkulds i et Granathul. Da der var Ro igen, maatte vi hen og hale ham ud, og derved blev den ene af de lange Kavalleristøvler siddende i Mudderet. Han fandt den ikke, og trods alle Henvendelser til Løjtnanten var det umuligt at faa nye Støvler. Han fik kun 1 Sko udleveret, og han gik saa i lang Tid med een lang Støvle og een Snøresko. Derved fik han Navnet "Grabengespenst". Om det Ben med Skoen havde han saa viklet en spraglet Sandsæk. En Aften lige ind under Jul i et frygteligt Snesjap fik Borchart og en Mecklenborger, til hvem (80) Løjtnanten ogsaa havde et godt øje, Ordre til at hente Jungerne med gule Ærter langt bag Fronten. De bar Jungerne paa Stænger over Skulderen. Under Tilbageturen blev de overfaldet af kraftigt Maskingeværild. De naaede først hjem om Natten, og vi fik vore Ærter, men de havde en underlig Smag. Jeg fik fat i Hans og spurgte ham, hvad de havde lavet med Ærterne. Da kom det frem, at de havde væltet Ærterne i Pløret og saa skrabt det hele op igen med Hænderne og Laagene af Mælkejungerne. Der var dog ingen af os, der døde af det. En Dag betroede Hans mig, at nu skulde det være Slut. "Ich mach nicht mehr mit!" Han købte sig en stor belgisk Straahat, tog en Hammer i Haanden og gik langs med Jenbaneskinneerne og slog paa dem. Der tog Banevagten ham, og vi saa ham ikke mere ved Kompagniet. Nogen Tid efter blev jeg gasforgiftet og kom til Lybæk. Da jeg en Dag kom gaaende paa Gaden, kom pludselig et langt Menneske springende over Gaden og omfavnede mig ellevild af Glæde. Det var Borchart. Da jeg spurgte, om han snart skulde ud igen, sagde han: "Stille, ikke saa højt; mig faar de ikke mere ud, for der skyder de jo efter Mennesker". – Jeg har ikke siden hørt eller set noget til ham.

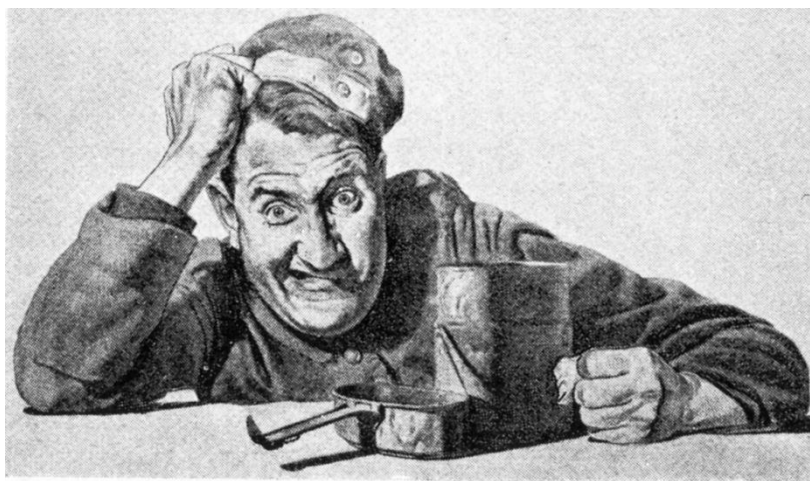
*Jens Bruhn,
Graasten.*

Jerusalem — I Baggrunden Oliebjerget

Jerusalem — Gravkirken

En Tragedie: — „Dörrgemüse“

Hos Barberen i Afrika. Barberkniven er et Glasskaar

Det var tilstrækkeligt.

Det var i Oktober 1916, at jeg blev indkaldt til Fodartilleri-Regt. Nr. 20 i Neu Breisach i Elsas i en Alder af 44½ Aar. Efter 4 Ugers Forløb flyttedes jeg over i Fodartilleri-Rgt. 23 i Posen, og herfra gik det saa til Frankrig, hvor vi sattes ind i Kampene ved Aisne og i Champagne.

Eftersommeren var Tyskerne i Gang med Tegning af Krigsplan, og en Vicefeldwebel Kirschbaum henvendte sig i denne Anledning ogsaa til mig. Jeg sagde nej, jeg skal ikke have noget tegnet. (81)

– Alle Deres Kammerater har givet noget.

– Det bliver jo deres Sag, det vedkommer jo ikke mig. For Resten har jeg ikke noget at undvære.

– Jo, De har. De har da en Ejendom derhjemme, De har fire Køer og en Hest.

Hvor han vidste det fra, ved jeg ikke, men det passede godt nok.

Da jeg stadig vægrede mig ved at tegne, vilde han absolut have Grunden til denne Væg-ring at vide. Først undslog jeg mig ved at nævne Grunden, men da han stadig pressede paa, og han var for Resten et godt Menneske og en forstaaende foresat, fik han omsider mine Grunde.

– For det første har jeg Hustru og otte ukonfirmere de Børn derhjemme. For det andet har jeg ofret en Søn paa Tysklands Alter, han faldt i September 1915. For det tredje ved Feldwebelen jo nok, at jeg er oppe fra det dansktalende Nordslesvig (- Ja, det ved jeg, ind-skød Kirschbaum), saa jeg er ikke Tilhænger af Krigen. Og for det fjerde er jeg selv her. Det maa være tilstrækkeligt, mere faar De ikke hos mig.

Feldwebel Kirschbaum stod et Øjeblik og saa paa mig, saa lagde han begge Hænder paa mine Skuldre og sagde: "Det er tilstrækkeligt, Kanoner".

Jeg blev aldrig mere opfordret til at tegne Krigsplan.

J. Due, Gabøl Hede.

Aflusning med en "bedre" Middag til.

Naar man som Soldat havde forsyndet sig mod den militære Straffelov, var det ikke saa meget Skyldspørgsmaalet som Strafudmaalingen, der interesserede Delinkventen. Da jeg i September 1916 blev grebet som Grænseoverløber, var det første, jeg tænkte paa - hvor stor Straf faar du? Hos de forskellige Soldater, jeg spurgte, var Svarene ligesaa forskellige; en mente, du faar nok fire Ugers Arrest og kommer saa af Sted til Fronten, en anden (82) mente, idet han saa lige ud i Luften, du bliver sikkert skudt. Det rigtige Svar fik jeg, da jeg kom til Strassborg og blev indsat i Arrestanstalten der. Vi blev indsat i Enkeltmandsceller. Straks efter min Ankomst til Cellen blev jeg raabt op af min Sidekammerat. Jeg saa mig om

til alle Sider og kunde ikke opdage! hvorfra Lyden kom, men Stemmen sagde: "Kom herhen til Traadvævet, saa kan du høre, hvad jeg siger". Traadvævet var det Sted, hvorfra Varmen trængte ind i Cellen. Min Medfange spurgte mig saa, hvad jeg havde gjort, og jeg fortalte ham det og spurgte til Gengæld, hvor stor han mente, min Straf kunde blive. Han svarede omgaaende: "Fem Aar og tre til seks Maaneders Fængsel og 14 Dages Arrest".

Forbavset over saa megen Sagkundskab spurgte jeg ham, hvordan han kom til det Resultat. Svaret var: "Du har gjort dig skyldig i Faneflugt, men er ikke tidligere straffet. For det er mindste Straf 5 Aars Fængsel. Du har uden Lov fjernet dig fra dit Orlovsomraade, for dette faar du i dette Tilfælde 3-6 Maaneders Fængsel. Du har smidt Uniformsstykker væk, og det giver 14 Dages Arrest." Manden begyndte at interessere mig. Han fortalte, at hans Navn var Scharf, og at han havde siddet 1 Aar i Fængsel i Fredstid. Paa mit Spørgsmaal om, hvad han havde gjort, fortalte han, at han havde spillet tosset og banket en Underofficer. Først havde de sat ham i Sindssygeanstalten, og da de saa var blevet klar over, at han var klog nok, havde han faaet et Aars Fæstningsfængsel.

Jeg spurgte ham, hvad han nu havde gjort, da han sad til Undersøgelse. Han var Pioneer, forklarede han, havde været i Tyrkiet, var blevet syg og sendt hjem til Strassburg. Da han var rask igen, var han blevet Oppasser hos en Pioneer-Hauptmann. Paa Kaptajnens Regning havde han hos en Cigarhandler forsynet sig med Rygematerialer, endvidere havde han hos en Musikhandler købt en Grammofon og 28 Plader, ligeledes paa Kaptajnens Regning. Men, som han sagde: "Man bliver hurtigt ked af Grammofonmusik". Han solgte saa hele Herligheden til en Marskandiser, tog uden Tilladelse fire Ugers Orlov og sad nu (83) altsaa her. Næste Dag saa jeg ham under Gaardturen. Han var høj og velbygget og havde mørkt Fipskæg, Excellence Scharf, kaldte Medfangerne ham.

Efter at have siddet i Enkeltcelle i 6 Uger, fik jeg min Dom. Den kom til at lyde paa 5½ Aars Fængsel og 14 Dages Arrest, som Scharf havde forudsagt.

Opholdet i Enkeltcelle var ensformigt og blev kun afbrudt af en halv Times Gaardtur Formiddag og Eftermiddag. Paa Gaardturen maatte vi gaa i en Rundkreds med Hænderne paa Ryggen og med tre Skridts Afstand mellem hver Fange. Det eneste Sted, man kunde tale sammen, var paa W. C., hvor der kunde sidde seks Mand, og der var fuldt optaget hele Tiden, for der kunde vi udveksle Nyheder og drøfte hinandens Sager. En Dag udtalte jeg min Forundring over, at vor Forhørsdommer, en Kriegsgerichtsrat Gerstenberg, havde faaet Jernkorset. Jeg mente, at det kun kunde erhverves ved Fronten. Hertil svarede en gammel Berliner-Landstormsmand: "Ja, mein Junge, er hat jetzt eine Million verknackt".

Efter 6 Ugers Forløb blev jeg overført til Fæstningsafdelingen, som var i en Sidefløj. Først blev jeg fremstillet for Feldwebel Bager paa Fæstningen. Han var en saare jævn og bramfri Mand. Da jeg meldte mig hos ham, sad han og læste i en Avis, mens han røg paa en kort Træpibe, og Skraatobakken løb i Striber ned ad Hagen paa ham. Han saa op, da jeg meldte mig, skød Brillerne op i Panden og spurgte: "Hvad har du gjort, din Satan". Da jeg havde sluttet min Beretning, bandede han paa, at han nok skulde faa os til at makke ret, men han var ikke nær saa frygtelig i Virkeligheden. Alle Arrestanter holdt meget af ham, for han skulde nok sørge for, at de fik, hvad der tilstod dem. Paa Fæstningsafdelingen sad vi ikke i Celler, men i Stuer, med 20-25 Mand paa hver Stue. I Førstningen gik Tiden hurtigt, men Samtaleemnerne slap op, naar man skulde sidde sammen i Maaneder. De faa Gange, vi kom udenfor Fæstningsmuren til Forhør eller Retsforhandling, var i Grunden en Adspredelse.

En Dag lige efter Jul, da en ung Berliner og jeg stod (84) og saa ud af Vinduet, spurgte Berlinereren pludseligt: "Har du nogen Sinde set Strassburger Munster". Da jeg benægtede det, sagde han: "Kunde du ikke have Lyst at se det, jeg har en Ide". Jeg svarede ham, at hvis han havde en Ide, maatte det være noget ganske ekstraordinært. Han svarede: "Det er det ogsaa, vi melder os lusesyge. I de Maaneder jeg har siddet her, er der endnu ingen, der har meldt sig lusesyg".

Næste Dag under Gaardturen meldte vi til vor Feldwebel, Bager, at vi havde Lus. Det blev en større Cirkus; han raabte og skreg, at nu havde han været Fæstningsfeldwebel i flere Aar, og endnu var der aldrig forekommet Lus i hans Afdeling. Da Uvejret havde lagt sig, henvendte han sig til Berlinereren, der var kendt som Fidusmager: "Du har ingen Lus, dit Svin". Berlinereren mente, "Doch, Doch". Dernæst vendte han sig til mig og sagde i en alvorlig Tone: "Sig mig ærligt og redeligt, har I Lus; Madsen". Da jeg indrømmede det, sagde han: "Saa skal I to Svinehunde ogsaa blive gjort rene endnu i Eftermiddag".

Om Middagen blev vi kaldt ned til Kontoret. Der stod en Gefreiter og en Rekrut, som skulde føre os til Lusekrematoriet. Feldweblen befalede dem at lade Geværerne. Rekrutten stod og fumlede med Geværet og kunde ikke faa puttet Patronerne ned i Magasinet. Herover blev Feldweblen rasende og jog Gefreiteren hjem med Ordre om at stille med en anden Mand. Vi blev afhentet igen i Løbet af en halv Time. Gefreiteren stillede med en ny Mand. Befalingen til Ladningen blev gentaget, og Feldweblen holdt følgende Tale til de to Mænd: "Disse to Arrestanter her føres til Luseanstalten, de er et Par af de farligste, jeg har her, den ene er dømt til fem Aar og den anden til femten Aar, og I har at sørge for, at de bliver ført direkte til Luseanstalten og derfra tilbage igen". Vi marcherede af Sted, ikke ad Hovedgaden, som vi havde tænkt, men derimod gennem Sidegader, og forbi Munster kom vi slet ikke. Aflusningsanstalten befandt sig i Kehl,ovre paa den anden Side af Rhinen. Ankomsten hertil spurgte (85) Berlinereren Personalet, om vi ikke kunde faa noget at spise, da vi sultede noget saa forfærdeligt omme paa Fæstningen. Personalet sagde: "Vi har ikke noget at give jer, fordi vores Rationer er saa knapt tilmaalte". Men ved Berlinerens vedholdende Bønner lod de sig til sidst blødgøre og kom med et Stykke tørt Brød og en Kop Roekaffe.

Ankomne til Fæstningen igen visiterede Feldweblen os grundigt og sagde saa: "Bekend nu, I har ikke haft Lus, jeg har ringet til Anstalten". Berlinereren og jeg saa paa hinanden, det kunde være sandt, men det kunde ogsaa være Løgn. Vi sagde saa, at vi vidste det ikke saa nøje, kløet havde det da i hvert Fald.

Da vi kom op paa Stuen, flokkedes vore Kammerater om os og spurgte, hvorledes det var gaaet. Vi fortalte dem da, at vi var gaaet gennem Hovedgaden og havde faaet en Masse Cigaretter at ryge. Paa deres Spørgsmaal, om vi havde faaet noget at spise paa Aflusningsanstalten, fortalte Berlinereren dem med en troværdig Mine, at vi som Forret havde faaet Kødsuppe, dernæst Kød og Kartofler med Sovs og til sidst Frugtkompot.

Den næste Dag var der otte andre, der meldte sig. Da de kom hjem, fortalte de den samme Historie, som vi havde gjort. Den tredie Dag var der mange flere, der meldte sig. Da udbrød Feldweblen: "Nej, nu kan det være nok, nu sender jeg Bud efter et halvt Kompagni Soldater, og saa gaar hele Afdelingen til Aflusning, og et Sanitetskompagni kommer og desinficerer Stuerne".

Saa maatte jeg for anden Gang i tre Dage gaa den lange Vej til Kehl.

Da vi kom hjem om Aftenen, havde jeg for min Part faaet Aflusning nok.

Peter Madsen, Tiset pr. Gram.

Hilsen hjem fra Skyltegraven.

(86) Du lille Fugl, som højt mod Sky sig svinger,
bring du en Hilsen til min Hustru hen.
Du meget let derhen kan Vejen finde,
og jeg dig nøje vil beskrive den:

- Flyv allerførst mod øst og saa mod Norden.
Helt op til Slesvigs Land ved Brede Aa.
Der er mit Hjem, mit et og alt paa Jorden,
der bor min Kone og de kære Smaa.

En venlig Landsby ser du for dit øje,
med slanke Kirkespir og høje Træer;
og Hjemmet mit du let da fra det høje
med teglhængt Tag og Ruder smaa vil se.

Er det ved Dag, at du dig der befinder,
tre Piger og en Dreng med røde Kinder,
- de raske Poder vil du lege se,
som ejer al min store Faderkærlighed.

Er det kanske ved Aftentid, alt Lyset brænder,
og de bli'r puttet i den varme Seng,
de fromt til Bøn da folder deres Hænder
og be'r for Far, som er saa langt fra dem.

Ja, sig til dem, at Fader ogsaa beder
for dem, derude paa hans lange Nattevagt.
Da vandrers Tanken altid hjem til eder,
og Minder strømmer ind med sølsom Magt.

Ja, Minder om de lykkelige Dage,
hvor vi i Skumringstimen sad og sang.
Naar Far fortalte Eventyr og Saga,
og eders Latter gennem Stuen klang.

Sig og til Konen min, hun maa ej græde,
men tørre Taaren af den blege Kind;
forsøg med Børnene en Sang at kvæde,
og du skal se, det lette vil dit Sind.

Vort fælles Haab, det er jo det, min Kære,
at det med Krigen snart maa være Stop;
at vi igen som før kan sammen være.
Til Himlens Gud en Tak saa sendes op.

L. N. Frankrig 1915.

Kammerat fortæl!

Fortalt af Niels Outzen, Hølleskov,

(87) Som 39-aarig blev jeg i Begyndelsen af Juli 1915, som hørende til Landstormen, indkaldt til Uddannelse ved Jæger Batl. Nr. 8 i Byen Schlettstadt (Elsass). Midt i November blev jeg sammen med mange flere, hvoriblandt en hel Del Sønderjyder derhjemmefra, sendt til østfronten. Her kom vi til Jæger Regt. Nr. 19, jeg kom til det første Kompagni. Regimentet laa paa dette Tidspunkt i Stilling ved den lille Flod Scara (Rokitno-Sumpene), med Byen Barranobicse foran os. Paa den anden Side af Floden laa Russerne oppe i Skovbrynet - vel nok omkring 800 Meter borte. Stillingen her var saaledes forholdsvis rolig -, saa I kan nok forstaa, at der ikke var noget spændende ved det. - Men det var det, jeg nu her vil fortælle:

En Aften, da vi laa og dasede i vor Dækning, kom en af vore Overjægere ved Navn Rummel ind til os. Det viste sig, at Manden var halvtgaaende og lavede en vældig Støj inde i "Buden". Sluttelig forlangte Rummel, at vi skulde synge for ham. - Ja, sagde Gefrejteren, her er nu ingen, der kan synge. - Jo, alligevel! - her har vi jo Outzen. Han kan synge, endda Dansk! - Dansk!? - sagde Overjægeren. - Ja, saa skal Outzen skam synge Dansk for os. Enden blev, at jeg maatte ud af Køjen, og jeg og Rummel anbragte os ved hver sin Ende af Bordet. Han fyldte mit Bæger med Rom - vi skaalede, og saa stemte jeg i med en Sang, det blev til flere, og Overjægeren lod til at more sig kosteligen - skønt han ikke forstod et Kvidder af det hele. Atter skaalede vi, og saa forlod den gode Rummel vor Dækning. - Udenfor kunde vi høre ham højlydt raabe:

- "Die grosse Bagage ganz nach vorne, - der Schnaps ist schon alle!"

(88) Jeg led af reumatiske Smerter i Benene - Aarsagen var vel nok Vinterens Kulde og al den Fugtighed, vi til daglig havde at døde med her i disse Sumpegne. Ofte meldte jeg mig hos Lægen, der gav mig "Medicinen". - Ja, kære Kammerater. I husker vel nok den Medicin, man i saadanne Tilfælde fik ordineret: - "Der Mann muss Aspirin haben" - hed det jo gerne. Jeg blev da ogsaa proppet med dette Universalmiddel, - men Reumatismen blev jeg ikke kvit. - Pokker sku osse staa i denne Kvaksalver til Læge.

Det var en Nat, jeg stod paa Vagt ved Brystværnet. Pludselig begyndte jeg at faa Kvalme. Jeg følte mig syg og daarlig. - Hvad var vel her at gøre? Omkring mig var alt roligt, - saa tog jeg en kort Beslutning. Jeg stillede min Bøsse paa Pladsen - steg ned i Graven og skyndte mig - for ikke at lave mere Svineri i Graven end nødvendigt - om i en Sidegrav og overgav mig. ~ Av! - Jeg løb her i Armene paa vor Kompagnifører, der netop var ude paa Inspektion. - Hør, sagde han, hvad laver De her, Outzen? - Aa - aa! - jeg er da blevet saa syg Hr.Overløjtnant. - Jeg maatte gaa herom for ikke at lave Svineri i Graven. - Aah - a-ah! - Jamen Menneske, ved De da ikke, hvad der staar i Krigsloven? - Jo, sagde jeg - den, der forlader sin Post foran Fjenden, bliver skudt -. Ja, det er rigtigt Outzen, men jeg vil denne Gang se bort fra dette. Nu gaar De straks hen og vækker Afløsningen. Han har at komme straks. - "Aber sofort!" - forstaaer De, imens indtager jeg saa Deres Plads. I Morgen har De at melde Dem hos Overlægen, forstaaer De. -Ja, - jo. Overløjtnanten var god nok, og jeg skyndte mig bort.

Da jeg den næste Morgen mødte frem i Revieret, var det første, jeg saa, at den gamle Overlæge var borte, denne her var en ny Mand. Endelig kom Turen til mig. Lægen befølte mine Ben, da dette var overstaaet, sa' han: Feldwebel - Akterne!

- Av! tænkte jeg. Nu er det sket. - I Aanden saa jeg mig allerede i Gang med at sluge den sædvanlige (89) Ordinering. Lidt efter kom Feldwebelen og lagde et helt Bundt Papirer paa Bordet. Da Lægen havde kigget lidt i dem, sa' han: - Hr. Feldwebel. Manden maa nok hellere blive indlagt paa Lazarettet. - Men det skal være straks. - Forstaar De.

Jeg blev sendt til et Lazaret i Warschau, og havde her Herredage. Efter at jeg havde opholdt mig her i Warschau i fire Maaneder, blev jeg endelig udskrevet som "g-v" og sendt til en Samlelejr i Bitsch (Elsass). Efter et Par Dages Ophold her blev jeg sendt paa Rekreation til et Kursted ved Byen Kreutznach i Bayern. I fire Maaneder laa jeg nu her - og vi døjede her ingen Nød. Da Tiden var gaaet, gik det atter tilbage til Lejren i Bitsch. Jeg kom til Jæger Bataillonens "Genesungskompagni". Jeg blev straks afkommanderet som Oppasser for nogle Officerer. - Havde jeg ikke haft gode Dage før, saa' havde jeg det nu. - Jo, Pladsen var god, og vi levede højt. - Jo, det gælder jo bare om at begaa sig.

I fem Fjerdingaar varede dette Liv, saa blev Formationen opløst, og jeg stod atter ledig paa Torvet. - Skulde jeg monstro blive sendt til Fronten. - Men nej. - Jeg blev afkommanderet som Vagtmænd. Fra Oberhofen, hvor Stabskommandoen laa, blev jeg sendt ud paa Landet, hvor jeg havde Tilsyn med en Flok russiske Krigsfanger, der gik paa Arbejde rundt omkring hos Landsbyens Bønder.

Paa en Maade havde Fangerne det godt her i Byen Benfeldt, hvor jeg nu opholdt mig, de gik selv Morgen og Aften hen og hjem fra Arbejdet og til det Kvarter, hvor vi om Natten førte Opsyn med dem.

Der er mange, der tror, at Russerne er dumme og enfoldige, men det passer slet ikke. Jeg er nu kommen til at holde af Russerne. De er gode og trofaste, og de er, naar man først har lært dem at kende, yderst villige.

De fleste af Fangerne her havde allerede lært sig en Del Tysk, saa de kunde gøre sig forstaaelige hos Bønderne. Dog, der fandtes da ogsaa Undtagelser. Jeg husker, det var en Lørdag Aften, da kom der en af mine Fanger (90) hændervridende og jamrende hjem i Kvarteret til mig og beklagede sig til mig i høje Toner paa Russisk, som jeg jo ikke forstod. Fyren her var stor og kraftig, men lidt tung i Lære. Efter at jeg havde siddet og overvejet Sagen i nogen Tid, sagde jeg: - "Warte, warte!" - Vent til Wassilew kommer".

Endelig kom denne, og Wassilew forklarede mig da, at hans Kammerat ikke vilde hen i sin Plads igen. Behandlingen, han fik der, var slet. Maden var daarlig, og han fik ogsaa for lidt af den.

Se - se, sagde jeg ved mig selv, dette skal jeg da have undersøgt.

Vi Vagtmænd spiste rundt omkring hos Bønderne, otte eller fjorten Dage ad Gangen, alt efter, om man havde en eller to Fanger i Arbejde. Nu traf det sig, at omtalte Bonde fra den næste Dag skulde have mig paa Kost, saa da Morgenens kom, fulgte jeg og Russeren ad derhen. - Jeg var lidt spændt paa, hvordan det vilde gaa. Naa, vi naaede Gaarden og traadte ind i Stuen, hvor vi blev modtaget af Gaardejerens Kone, der med en vranten Haandbevægelse pegede paa Siddepladsen ved Bordet. Vi satte os ned, og saa blev Morgenmaden baaret ind. Denne bestod af en Skaal tynd Mælk, dertil en Humpel Brød og en salt Sild. Medens den arme Russer aad det hele, nøjedes jeg med Mælken og Brødet. Da vi var færdige med Maden, rejste vi os. Russeren gik til det daglige Arbejde, og jeg gik hjem til mit Kvarter. Hen imod Middag mødte vi atter frem paa Gaarden. Da jeg stak Næsen inden for

Døren, blev jeg modtaget af en dejlig Lugt. Paa Komfuret brasede en dejlig stor Steg. Ha, tænkte jeg, medens den dejlige Duft kildrede min Gane, her ser det ikke ilde ud. Den Fyr af en Russer har skammelig løjet for dig. Saa, nu kom ogsaa Russeren, han snuste og anbragte sig paa sin Plads bag Bordet. Snart blev Maden baaret ind, Mælk, Brød og en salt Sild, akkurat som om Morgenen. Stegen, ja, kære Venner, den var slet ikke beregnet til os. Nej, den blev baaret op i Stuen, hvor Herskabet gjorde sig til gode (91) med den. De to Soldater, der sad ene her i Stuen, kunde godt nøjes med Hundeføde. Føj!

Til Aften gav det det samme Traktement, og saadan hele Ugen ud. Jeg kunde jo sagtens, men værre var det for Russeren, der maatte arbejde haardt, stadig klagede han sin Nød til mig - stakkels Fyr. Da Lørdagen kom, besluttede jeg, at dette her skulde have en Ende. Hen mod Aften mødte jeg atter op og var saa heldig at træffe Manden ude i Gaarden. Jeg benyttede straks Lejligheden og gik løs paa ham. Hør, Hr., sa' jeg, fra i Dag af er det for Dem forbi med at faa Fanger til at udføre Arbejde hos Dem mere. De maa evig skamme Dem, at De tør byde Mennesker en saadan Kost og Behandling. De er en meget tarvelig Person, fy, føj!". Manden for op. "Was -was?" - Men det nyttede ham intet. Lidt efter forlod Russeren og jeg Gaarden og lod Manden rase. Jeg var dog ikke videre stolt over Situationen og tænkte paa de eventuelle Følger.

Paa Hjemturen gik jeg og overvejede og gennemtænkte Sagen. Russeren gik derimod og saa glad og lykkelig ud. Dette var mig da en lille Trøst. I den samme By var der ogsaa en Gæstgiver, der drev lidt Landbrug ved Siden af; nu vidste jeg, at denne Mand ønskede at faa en Mand mere til de to, han allerede havde i Forvejen; derfor gik jeg straks ind til ham undervejs hjemad. Sagen var snart ordnet, og glad var baade jeg og den arme Russer. Ja, ikke mindst han. Jeg gik til Telefonen og ringede Kommandoen i Oberhofen op og forklarede dem, hvordan jeg havde faaet Sagen ordnet.

Ja-ja, det er godt, sagde Feldwebeln. Lad kun Fangen komme derhen, herinde hos os har vi rigeligt af dem.

Jeg lagde Telefonrøret og gik glad hjem.

Den næste Dags Morgen dukkede der ganske uventet en Mand op i vort Kvarter. Det var vor Rejse-Officer, der var ude paa sin Runde. Efter at han havde hilst og anbragt sig ved Bordet, maatte jeg til at aflægge en Rapport om Sagen, og det gjorde jeg, saa godt jeg kunde, og fortalte ham om den stakkels Russers Lidelser.

(92) Naah, sa' Officeren, jeg synes da, at jeg altid er blevet godt modtaget paa Gaarden, naar jeg har været der, men De synes jo, at Manden har vist en mindre pæn Optræden mod den russiske Fange. Det er nok muligt, saa Outzen, vi lader da ganske roligt Fangen flytte over til Gæstgiveren. Han pakkede sine Sager sammen, og borte var han, og glad var jeg.

Kort Tid efter blev jeg forflyttet til Byen Marienthal. Senere havnede jeg i Itersweiler. Her var vi to Vagtmænd, der havde Opsynet med en større Flok italienske Krigsfanger. Vi boede her paa et stort Hotel, der tilhørte en større Sæbefabrikant inde i Byen Hagenau.

Fangeholdet lededes af en italiensk Sergent, en anden Sergent stod for Tilberedningen af Maden. Han var en sand Mesterkok. De to Sergenter var et Par flinke Fyre, og Tysk talte de ganske perfekt. Jo, det var en ren Fornøjelse, at arbejde sammen med dem. Fangernes Arbejde bestod i at borttrykke Akacieskud i Parken, som Ejeren agtede at anlægge til Have. Disse Italianere var meget fredsommelige. Min Kammerat Ludwigs og jeg, han var fra Hannover, gik rundt mellem dem uden andet Vaaben end en Stok, nærmest beregnet til at støtte os paa. Jo, her havde man vel nok herlige Dage. Fangerne var jo sendt hertil for at arbejde, men om de lavede lidt eller meget, kom saadan set ikke os ved, men arbejde skulde

de da. En Formiddag lagde jeg dog Mærke til en af Fangerne, der absolut intet bestilte. Naa, naa, min fine Ven, tænke jeg, den gaar skam ikke! Saa blev det Middag. Hele Flokken stillede op med deres Madskaale til Middagsmaden. Jeg var selv til Stede og overvaagede Uddelingen. Kokken begyndte at øse op af den store Gruekedel. To Slag til hver Mand. Nu kom den ovennævnte Mand frem; da Kokken havde givet ham det ene Slag, raabte jeg: "Holdt". Han skal ikke have mere. Kokken for overraskende op og saa spørgende paa mig. "Warum nicht zwei?" Nej-nej, han har hele Formiddagen intet bestilt, og derfor faa ar han nøjes med eet denne Gang, gav jeg til Svar.

(93) Det kan nok være, at Manden blev ramt paa et ømt Sted.

Lieber Kammerat, jamrede han, lad mig da ogsaa faa mine to Slag. Han blev ved med at trygle, men her hjalp ingen kære Mor. Endelig sa' jeg: Nu har du at gaa ind til de andre og spise din Mad; hvis du saa kan spise mere, kan du komme herved igen.

Siden denne Dag havde jeg aldrig Grund til at klage over Fangerne mere. Jo-jo, man skulde kende sine Pappenheimere.

Italienerne var gode nok, men ikke til at stole paa som Russerne, der som sagt altid har vist sig trofaste og paalidelige.

Da Revolutionen i Efteraaret 1918 kom, laa jeg endnu i Byen Itersweiler. Vel havde vi mærket, at der var noget, der gærede, men hvad det var, vidste vi jo ikke. Dag og Nat kom der oppe fra Vogeserne dragende større og mindre Afdelinger af Soldater gennem Byen. Ogsaa blandt vore Fanger opstod der en vis Uro. Nogle af dem forsvandt ligesaa stille. Ludwigs og jeg drøftede indbyrdes Sagerne og besluttede til sidst at faa Sagen nærmere undersøgt, hvorfor vi henvendte os til den stedlige Kommuneformand. "Mairen", som han her i Elsass kaldes, viste sig at være en yderst flink og behagelig Mand. Han fortalte os, at der i Tyskland var opstaaet Revolution. Kejseren havde abdiceret, og Krigen var forbi! - Jo, det var sandelig store Nyheder, vi der erfarede. Vi fortalte ham saa, at alle vore Fanger havde gjort sig usynlige, saa vi havde saadan set intet mere at gøre her.

Ja, sagde "Mairen": Nu kan I bare lade jeres Vaaben blive her under min Forvaring, og saa gør I bedst i at forsvinde og anbefalede os at rejse hjem, før Franskmandene viste sig.

Vi bød ham Farvel og gik tilbage til Kvarteret, hvor vi i Hast pakkede vort Tøj, og saa laaste vi Døren, og med vor Habengut vandrede vi velfornøjede ned til Oberhofen. Ankommet her fandt vi alt i Oprør. Officererne og (94) Befalingsmændene havde allerede forlængst afkastet deres Distinktioner, og der var i Byen blevet indsat et "Arbeiter- und Soldatenrat" til at tage sig af Ordenen.

Efter nogen Søgning fik vi da endelig fat i en Mand, Feldweibel, tror jeg nok, han var. Vi forklarede ham Sagen og udbad os hans Raad. Han havde travlt og sa' bare: Rejs hjem - se at komme bort!

Ja, det var jo godt nok, men hvad med Pas og Papirer? Naa, ikke andet, det skal vi snart faa besørget. - Han fik fat i en Lap Papir, hvorpaa han skrev følgende:

"Hiermit ist der Landsturmmann Outzen aus dem Heere entlassen!".

Min Kammerat Ludwigs fik ogsaa sin Lap Papir. Ja, det er jo godt nok, kom det fra Ludwigs, men vi skulde da ogsaa gerne med Toget. Ja, det har du da Ret i, Kammerat, sa' den flinke Feldweibel. Han skreven ny Seddel, satte et Stempel paa alle vore Papirer, og bød os Farvel og god Rejse. Saa var vi - "entlediget!". Vi tog med Toget til Saarbrücken, men at komme herfra lod til at være meget vanskeligt. Det ene Tog gik af efter det andet; alle var de mere end overfyldte. Det femte Tog holdt oprangeret foran Perronen. Ludwigs og jeg vandrede mistrøstige ned langs det forlængst overfyldte Tog, selv oven paa Vognene sad

der Soldater. Vi var naaet omtrent ned til Enden af Toget, da vi pludseligt i en Bremsekupe fik øje paa en Mand i Jernbane-Uniform. Nu vinkede han paa os, og vi var ikke sene til at følge Vinket og krøb op i Bremsekupeen til ham. Meget Plads var der just ikke, men det kunde da gaa an. Snart kørte vi. Det viste sig nu, at det var en "forloren" Banemand, vi var sammen med, indenfor Kappen stak der en Soldat i Uniform.

Blandt mine Sager havde jeg medbragt en lille Trækasse, hvori jeg havde anbragt et Brød, Flæsk og et Par Flasker Vin, en Gave fra de elsassiske Bønder, hvor jeg havde haft mit Tilhold. Nu kom disse Sager os ret til gode, og vi tog os en ordentlig Slurk af Vinen, medens jeg mindedes de gode Givere.

(95) I Hannover tog jeg en hjertelig Afsked med min gode Kammerat Ludwigs. Og saa gik Turen atter videre nordpaa.

Efter at have gjort Krigstjeneste i 3½ Aar var jeg nu atter hjemme igen.

*

Mandskabet fra et Rekrutdepot i Belgien er ude til Øvelse og faar bl. a. ogsaa rigelig Træning i Løb. Blandt Rekrutterne er der en Del Sønderjyder, og en af dem har ret hurtigt forstaaet, at det er hensigtsmæssigt at spare paa Kræfterne, naar man bare holder ensartet Tempo i Rækken. Han advarer under Løbet sine Kammerater med Ordene: "Sinne no, sinne no!" Underofficeren, der leder Øvelsen, har hørt Tilraabene. Han kalder Manden hen til sig til Forhør og spørger om, hvad det var for et Sprog, han benyttede sig af, og hvad "Sinne no, sinne no" betyder. Manden var bleven betænkelig ved Sagen og svarede forfjamsket, at det vidste han ikke. "Saa ska' do heller itt' sej ett, naar ett do ved, hvad et er!". Saadan lød ordret Underofficerens Svar.

Fortalt af B. N. Bevtøft.

*

Da den tyske Hær mobiliserede i 1914, mødte en stor Del af Infanteri-Reservisterne i Haderslev, og hele Grupper kom til at bestaa af Folk fra Oplandet og Byen. I en saadan Gruppe, der havde Underofficer Hansen fra Toftlund til Gruppefører, var ogsaa en Købmand fra Haderslev, som hed W..., hvis Navn man i de forløbne Aar har hørt nogle Gange. Inden længe rejste Batl. sydpaa, og ved enhver Lejlighed, der bød sig, udløste Købmandens Begejstring sig i Raabet "Hoch Deutschland!" Hans Raab og Skraal klang endnu i Ørene paa hans Medrejsende, da Batl. naaede Vestfronten og kom i Fægtning. Da Kuglerne begyndte at fløjte var W. første Mand til at søge Dækning, (96) og da han ikke viste nogen Lyst til at fortsætte, blev han anmodet derom af Underofficer Hansen med Ordene: "Naa, kom saa, "Hoch Deutschland!".

Fortalt af H. Sk., Bevtøft.

"En Kaffepuns, de vil æ sej dæ".

Det Regiment, jeg var tildelt, var det aktive Regiment 86 fra Flensborg, 10. Kompagni. Jeg kom med den første Forstærkning fra Flensborg. Vi rejste i 11 Dage, til vi endelig kom af Toget i en lille By ved Navn Chauny. Det var netop paa min Fødselsdag, og saa begyndte Krigen for os.

Efter at vi havde været i Stillinger forskellige Steder, bl. a. ved Moulin, kom vi til Stillingerne i Egnen omkring Somme-Py, hvor vi havde mange alvorlige, men dog ogsaa adskillige fornøjelige Episoder.

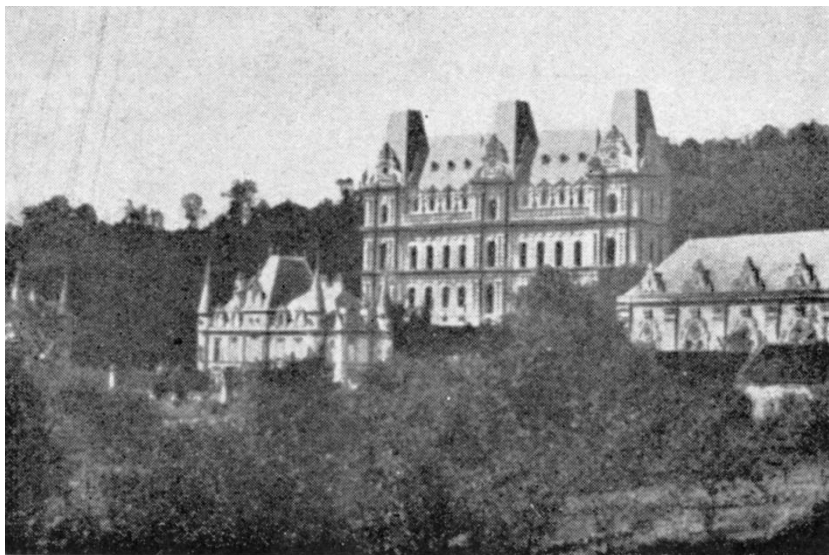
Da jeg var Hornist ved Kompagniet, var jeg altid sammen med vor Delingsfører, en Officer, der stammede fra Kiel. I hans Følge var naturligvis ogsaa hans Oppasser, og vi fik jævnligt Besøg af Delingsføreren fra 1. Deling. En Eftermiddag spurgte denne mig, hvor jeg var fra, og da han hørte, at jeg var fra Tønderegnen, sagde han: "Saa forstaar De vel at lave Kaffepunche". - "Ja", svarede jeg, "det kan De tro, for min Far er nemlig Kromand!". Dette resulterede i, at han omgaaende lovede, at han vilde komme med diverse Drikkevarer, og saa skulde vi den næste Aften holde Fest.

Han holdt, hvad han havde lovet, og mødte op med et Par Flasker Brændevin, en Flaske Cognac og en Del Vin. Vi begyndte med en bedre Middag. Efter at Officererne havde faaet deres Del, aad Oppasseren og jeg Resten, og saa skulde der altsaa serveres Kaffepunche. Oppasseren kogte Kaffen, og jeg, Kromandens Søn, bryggede efter de fineste Kromandsmønstre de fineste Punche. De første Stykker drak Officererne i deres eget Selskab, men efterhaanden, (97) som Tiden gik, blev Oppasseren og jeg indbudt til at være med i Selskabet. Det blevet vældig muntert Gilde, og vi festede med Brask og Bram lige til Midnat, og at det var nogle gode og velsmagende Punche, som vi kender dem her paa Tønderegnen, fremgaar af, at Officererne klappede mig paa Skulderen og roste mig for min enestaaende og storartede Evne til at blande den livlige Drik. - Skulle en Kromands Søn ikke ogsaa kunne lave en god Punch?

Carl Hansen, Højer.

Den kære Søvn.

I Begyndelsen af Krigen 1914/18 var jeg med en Fuhrparkkolonne i Rusland. Vi kørte Ammunition, Proviant o.l. fra et Skib, der laa paa Weichselfloden, ca. 50 km øst for Fæstningen Thorn, til Fronten mellem Lods, Kutno m. f1. Byer. En saadan Tur tog op imod 10 Dage at gennemføre. Ved Dage skal forstaaes Døgn. Under en af disse Ture faldt jeg i Søvn. Vi havde faaet udleveret nye, store, svære Faareskindspelse og Pelsstøvler. Iklædt disse Goder sad jeg hyggeligt og varmt inde i Vognen under Sejlet, men faldt i Søvn. Da jeg vaagnede op igen, stod mine Heste og aad af en Halmstak. Jeg kunde til at begynde med ikke faa regnet ud, hvorledes det var gaaet til. Efterhaanden gik det op for mig, at mine

Slot i Chiry — Ikke færdigbygget

Det unge Frankrig i Ervillers 1916

Russiske Dreng

Russisk Landsbyidyl

Heste ligesom jeg selv maatte være faldet i Søvn under Kørselen og paa den Maade være gaaet ud af Geleddet og fortsat, indtil de havde stødt Næsen ind i Halmstakken, som ikke var nogen Halmstak, men en mægtig stor Kornhejse, indeholdende Havreneg. Da Hestene var helt runde, kunde jeg regne ud, at jeg maatte have holdt der i længere Tid, for en Hest skal jo bruge en god Portion Tid for at faa Maven saa fuld, at det kan ses paa den. Jeg saa paa mit Ur. Klokken var 6, men da Uret stod, var jeg ikke klar over, om Kl. var 6 Aften eller om det var Morgen. Efterhaanden blev det (98) klarere og klarere, og endelig stod Solen op. Det var atter Dag. Fra et nærliggende Vandhul hentede jeg Vand til Hestene og til mig selv. Efter at jeg havde faaet min Morgenmad, bestaaende af en Knold Brød, lidt Konserver og en Taar Vand, vendte jeg Køretøjet om og fulgte Sporet tilbage. Da hen under Aften Mørket faldt paa, og jeg endnu ikke var naaet ud af den Mark, jeg kørte paa, gjorde jeg Holdt til Natteophold. Næste Dags Morgen kørte jeg saa atter videre. Op paa Dagen naaede jeg ud til en russisk Landevej. Da jeg ikke vidste, om mine Kammerater kørte i østlig eller i vestlig Retning, spændte jeg Hestene fra et lille Stykke inde paa Marken. I fulde 3 Døgn bivuakerede jeg der, uden at der var nogen, der brød sig om mig. Paa fjerde Dag kom den Kolonne, som jeg hørte til, tilbage østfra. Forrest red vor Ritmester og Veterinær. De kendte mig ikke. Vor Vagtmester, der red bag ved Kolonnen, kendte mig imidlertid og fik mig atter startet og tilsluttet Kolonnen, som det sidste Køretøj i Rækkefølge. Da jeg stadig havde Læs, medens de andre Køretøjer var tomme, sjakkede jeg hurtigt bagud igen. Vagtmesteren holdt øje med mig og passede paa, at jeg fulgte med. Det varede derfor heller ikke ret længe, før mine Heste dampede som et Lokomotiv. Under et Hvil kom Vagtmesteren hen til mig. Han skulde jo have at vide, hvor jeg havde været under min Fraværelse fra Kolonnen, og hvorfor jeg ikke var fulgt med. Efter at han havde faaet Redeligheden herpaa at vide, spurgte han mig om, hvad jeg saa var læsset med. Da jeg saa kunde oplyse ham om, at jeg havde 15 Sække Havre om Bord, blev vi ret hurtigt gode Venner igen, for Havren var en eftertragtet Vare, og snart var jeg Lasten kvit, undtagen 1 Sæk, som jeg vilde beholde til mine egne Heste. Kolonnen havde ikke noget Feltkøkken med. Til hver 12 Mand var der tildelt Kogekar, og 3 Mand havde altid travlt med at tilberede Maaltidet, naar der blev gjort Hvil Som Tiden gik, syntes jeg at mangle noget varmt Mad, hvorfor jeg søgte hen til Kokken for at orientere mig om Menuen og (99) Tidspunktet for Serveringen. Kokken beklagede sig over, at han ikke rigtigt havde noget at putte i Gryden. Paa min Forespørgsel om, hvad han ellers havde i Gryden, svarede han, Ærter, men der er for lidt Kødvarer i den. Da jeg havde nogle Konserver i Behold, hentede jeg 4 Daaser deraf og bragte disse hen til Kokken, som han en, to, tre fik hældt ud i Gryden. Dette Maaltid Ærter var den bedste Middag, jeg har nydt under hele Krigen 1914/18. Efter et Ophold paa ca. 3 Timer kørte vi atter videre, og da var jeg atter med. Jeg havde faaet sovet ud og spist godt og var atter veltilpas.

Peter Nissen.

Jeg blev Vagtmand over Krigsfanger.

Jeg hørte til dem, der blev indkaldt paa Krigens første Dag og skulde stille ved Landstormen i Aabenraa. Indkaldelsesordren bragte mig i en slem Forlegenhed, idet jeg havde seks moderløse Børn, som jeg først maatte se at faa anbragt.

Vor Tjeneste i Aabenraa bestod i at holde Vagt ved Kysten, ligesom vi gennempatroljerede Farvandene ved Hjælp af en Motorbaad. Det var en overkommelig Bestilling. Engang havde vor Motorbaad revet sig løs og var sunket, og det viste sig umuligt for Mandskabet at faa den op igen; men da det rygtedes, at jeg havde behørigt Kendskab til Baade og deres Behandling, fik jeg sammen med min Kammerat Jens Mathiesen fra Rinkenæs overdraget det Hverv at, bjærge den. Naturligvis lykkedes det. Vi fik den ind til Slæbestedet ved Havnen. Jeg slog en Trosse om hele Baaden og sendte Bud til Kompagniet med Anmodning om at faa tilsendt nogle Mænd, der kunde hjælpe os at hale Baaden paa Land. Der kom nu Mandskab nok, for man sendte os hele Kompagniet til Assistance; men en Underofficer; der mente, at han burde overtage Ledelsen, kritiserede min (100) Anbringelse af Trossen og beordrede den anbragt i Baadens Stævn, hvorefter Mandskabet lagde Kræfterne i; ja, de halede saa voldsomt, at hele Stævnen med et Ryk røg ud af Baaden. - Saa fik vi Lov til at følge min Anvisning, og vi fik da ogsaa Resten af Baaden paa det tørre. Nu fik jeg sammen med Snedker Brodal fra Bovrup, Smed Clausen fra Rønshoved og Chr. Mikkelsen fra Traasbøl Mark et behageligt og langvarigt Job med at sætte Baaden i Stand igen; men da den var færdig og blev sat i Vandet igen, viste det sig, at Motoren var ubrugelig. Det blev aldrig til Baad mere; men saa var den Tid da gaaet for os.

Vi kom senere til Haderslev, men da vi var for mange, der holdt af de hvide og røde Farver, blev vort Ophold der kun af meget kort Varighed.

Min Bestilling var ellers hele Krigen igennem at være Vagtmand for Krigsfanger. Det var navnlig i Holsten, jeg opholdt mig, og vi flyttede en Del rundt til forskellige Fangelejre. Fangernes Kaar var ikke misundelsesværdige, tværtimod! De var meget haarde. Fangelejrens Kommandant var en ren Skurk over for Fangerne. Han behandlede dem sjofelt og paa en for Mennesker uværdig Maade. Fangerne maatte arbejde haardt. De arbejdede med Hække, Skovl og Spade i Moserne, nogle blev sat til at pløje et Stykke Mosejord op. Man spændte 24 Fanger for en tung Moseplov og lod dem trække Ploven. Naar Arbejdet ikke gik hurtigt nok fra Haanden, kunde Kommandanten finde paa at lænke Staklerne til Ploven, hvor de saa maatte staa i Timevis uden at faa vaadt eller tørt. Blev Fangerne syge, beholdt han dem i Lejren, hvor de under hans Opsyn maatte udføre svært legemligt Arbejde, og hvis en af dem vovede at rette Ryggen et øjeblik, slog han løs paa dem med en Kæp, ofte til Stakkelen "faldt bevidstløs om. Kosten var under al Kritik og meget knapt tildelt. Intet Under, at saa mange maatte blive syge og underernærede. Naar de skulde tilbage fra Arbejdet i Mosen, stormede de af Sted for at komme først (101) ind mellem Barakkerne i Haab om at finde lidt spiseligt, ja, nogle prøvede endda at spise Græs.

Det var et trist Sted at være Vagtmand. Anderledes rimeligt var det dog paa Eggen ved Hamborg, hvor Fangerne arbejdede hos Landmændene. Da jeg kom dertil, klagede Fangerne over, at min Forgænger purrede dem ud saa urimelig tidligt om Morgen. De mente, at de sagtens kunde overkomme det Arbejde, der krævedes af dem, selvom de begyndte noget senere. Jeg lod det komme an paa en Prøve, og da den faldt godt ud, indførte vi straks Forandringen, og den var til begge Parters Tilfredshed. Vi kom godt ud af det med hinanden.

Fangerne var i det store og hele flinke, villige og medgørlige, og vi havde sjældent Vrøvl med dem; men Fransk mændene var dog mere iltre og udspekulerede. De gjorde helst det modsatte af det, de var sat til, og ofte lod de Arbejdsredskaberne forsvinde i Moser og Vandhuller. Det kunde dog ogsaa ske, at vi, Vagtmændene, havde Vrøvl med vore foresatte, fordi vi tog Fangerne i Forsvar og vilde mildne deres Kaar. Da Kommandanten engang bebrejdede mig, at Fangerne bestilte for lidt, sagde jeg til ham, at jeg nok troede at have mere Forstand paa at vurdere, hvad en Mand kunde præstere end han. Resultatet blev, at jeg blev forflyttet. Ligeledes sagde en Underofficer engang: "Du er nok noget højere i Rang end jeg, men du maa ikke tro, at jeg er bange for saadan en Gademusikant fra Flensborg!" - Og saa fik han naturligvis ogsaa straks Marchordre; men hellere det end se paa uværdig Mishandling.

*Asmus P. Hansen,
Graasten.*

En Baderejse under Krig.

Dixmuiden i August 1915 (fra Dagbogen).

(102) Sammen med min Gruppe var jeg forleden Dag beskæftiget inde i Jernbanedæmningen, der førte gennem de forreste Stillingen og videre over Furnes mod Havet. Formaalet var at drive en saakaldt Minegang frem til vor første Stilling. Ved Skæret fra en blussende Carbidlampe foregik Arbejdet inde i den mørke Gang, hvor der var ret knebent med Plads. Forrest i Gangen sad der to Pionerer, Mauere, kaldtes de i Bjergmandssproget, og huggede løs i den haarde Lerjord med deres kortskaftede Hakker. Dernæst fulgte saa Weber og jeg, der fyldte den løse Jord i Sække, der af andre blev lagt paa en lille lav Vogn og slæbt hen til Indgangen, hvor Sækkene blev stablet op til om Natten, da de blev bragt hen til Opbygning og Sikring af en over mandshøj Jordvold, der fra Byen førte ud til Jernbanedæmningen. Naa, Arbejdet gik støt og roligt derinde i Dæmningen. Snakken gik livligt, og der spøjte s og lo. Vognens Hvin og Knirken lød ind imellem. Selvom der ikke blev arbejdet ret meget, saa havde man det rigeligt med Varme herinde i den trange Gang, hvor der herskede en forpestet Luft. Der var pludselig en af de bagved værende Kammerater, der kom med denne for os næsten utrolige Meddelelse: - Vi skal i Bad! - Naar vi kommer tilbage denne Gang, saa skal hele Bataillon en i Bad!

„1 Bad!" - prustede Weber og virrede med Hovedet. Det er da vist Løgn. Hvor skulde det for Resten være. Her har vi jo ikke andet end Mudder". - "Nej, nej, det skal da være sandt. Anden Bataillon skal allerede have været i Ostende for at bade," lød det i Mørket bagved. Ja-ja, la' vos nu se, sa' Weber og virrede videre med Hovedet, saa Skyggerne dansede i Skæret fra den blafrende Lampe.

(103) - Men, selvfølgelig var det igen en af de saa godt kendte Latrinparoler. Dog Snakken gik stadig livligt, saa noget maa der vel have været om det. Endelig var vor Tid omme. Vi forlod Gangen og gav Plads til det næste Hold. Hvor var det herligt at komme ud i Guds frie Natur igen og fylde Lungerne med frisk Luft. Solen skinnede, og Fuglene kvadrede i Luften over vore Hoveder, og ogsaa herude gik Passiaren livligt. Det drejede sig om den omtalte Baderejse.

Nogle Dage senere blev vi en Aften afløst og drog tilbage til vore Hvilekvarterer bag Fronten. Vi laa dengang endnu i Byen Vladsløo. Tøjet og Udrustningen blev set efter, og vi havde faaet den fornødne Hvile. Saa en Aften hed det ved Parolen: „I Morgen Kl. 8 møder Bataillonens Kompagnier med let Udrustning paa Alarmpladsen, hvorefter der marcheres til Zarren. Herfra gaar det med Tog til Ostende, for der at bade!“. Og saadan skete det da.

Den næste Morgen drog vi saa ud paa Skovturen, til Havet. Gamle Mejersahm var i Dagens Anledning kommen til Hest; stolt sad han i Sadlen paa sin Rosinante. Foran spillede Musikken, og bagefter den Gamle fulgte saa Kompagnierne, der saa lidet militæriske ud i deres brogede Blanding af store Dreng, Mænd med lidt Skæg og andre, der lignede Bedstefædre med deres Pryd, en frodig Skægvækst. Alle var de glade og fornøjede, og man sang lystigt med paa de kendte Schlagere og Soldatersange - "Es war in Schöneberg -" eller "Hej - es war die base Schwiegermama-ma-ma!" og hvad de ellers hedder. Vi naaede da til Stationen og indtog vore Pladser i de tomme Godsvogne. Toget satte sig i Bevægelse, og ved Middagstid var vi i Osten de. Fra Banegaarden marcherede vi om til Stedet, hvor vi skulde bade. Geværerne blev stillet sammen. Klunset blev lagt af, dernæst af med Tøjet, og saa gik det ud i de kølige og forfriskende Bølger. Det var vel nok dejligt! Som kaade Børn lo Kammeraterne og pjaskede rundt i de salte Bølger.

(104) Lidt efter lidt vandrede Kammeraterne i Land igen og iførte sig Tøjet, hvorefter Turen gik op i Byen, for at man rigtigt kunde nyde den korte Frihed. Jo, det blev en dejlig Tur for mange. Her var der Estaminet'er, hvor man kunde købe sig en Rus for sine Penge, og ~ her var der Kvinder. Tiden for Afmarchen nærmede sig. Kammeraterne kom dryssende enkeltvis eller flere i Flok; mange af dem var mere eller mindre i løftet Stemning og gik noget usikre paa Benene, hvilket jo nok skyldtes den indtagne Mængde af forskellige Læskedrikke i Form af Øl og Snaps.

Kaptajn Mejersahm lod til at være ret langmodig i Dag. Endelig svang han sig i Sadlen. En enkelt Efternøler kom endnu dinglende og saa satte Bataillonens sig i Bevægelse. Der marcheredes ad en anden Rute om til Banegaarden: undervejs skulde vi forbi Prins Eitel Friedrichs Kvarter. I Parademarch skulde det gaa forbi denne Herres Bolig. Der blev nu raabt: "Achtung! die Augen links!" men det blev rigtigt nok et Syn for Guder at se denne "Hammelherde" paradere forbi. Foran spillede Musikken. Hornene skrattede og Trompeterne lød. Oppe paa sin Balkon stod Prinsen og nikkede og bukkede, jeg tror nok, han morede sig over vor Forbimarch. Pludselig lød der foran et højt Brøl. Manden der trakteredes Stortrommen, var faldet over sine egne Ben, og nu laa han der paa Gaden og sparkede for at komme paa Benene igen. - Jo, det kan nok være, vi morede os.

Vi naaede da Banegaarden, og under endeløs Latter og stor Staahej blev alle Mændene lempet ind i Godsvognene igen. Toget satte sig i Bevægelse, og et Par Timer efter naaede vi tilbage til Zarren igen. Lidt før Stationen standsede Toget. Indkørselssignalet var nok ikke hejst. Underofficer Wegener vilde absolut en lille Tur ud her, for som han sa': "Man maa da kunne komme ud paa Naturens Vegne". Man fik den udvendige Slaa listet fra, Døren gik op, og lidt hurtigere kanske end beregnet kom Wegener ned fra Vognen, han rullede et

(105) Par Gange rundt og endte med et Plask nede i den vandfyldte Grøft, hvor han, til stor Moro for os andre, nu laa og sprællede og gav ondt fra sig.

- "Aa-nej, aa-høj, aa-ha!" - Toget satte sig i Bevægelse. Vi naaede ind paa Stationen og steg ud. Der blev saa sendt to Mand ud langs Linjen for at bjerge den evigglade Korporal ind.

Under Resten af Turen herskede der en forventnings- fuld og dyster Stemning over Bataillon. Der var ingen Sang, og Musikken tav ogsaa. Saa stod vi da atter paa den hjemlige Alarmplads. I Tusmørket holdt vor Gamle nok foran Fronten paa sin Hest. Han var ædende gal, erfarede vi nu, og hvor kunde han denne Aften skælde ud. Dagligt en halv Times Strafekserceren, dikterede han harmfnysende.

- Jo, Bataillon havde begaaet en lav og lumpen Handling. Æren, ja, særlig hans Ære, var pint og krænket. forsikrede han os højlydt.

Det blev rigtignok baade den første og sidste Baderejse, vi kom ud paa.

N. L.

Haarde Dage.

Jeg har som Infanterist i Aarene 1908-10 aftjent min Værnepligt i Byen Graudenz i Østpreussen.

Da Verdenskrigen i 1914 brød løs; havde jeg Ordre til at give Møde ved Inf. Regiment 84 i Haderslev. Med dette Regiment drog vi i Felten den 8. August og blev udladet i Nærheden af Aachen. Herfra rykkede vi ind i Belgien, hvor vi deltog i nogle Træfninger ved Lüttich og andre Steder. Den slesvigske Brigade, hvortil ogsaa mit Regiment hørte, rykkede i lange anstrengende Dagsmarcher videre frem og passerede snart den fransk-belgiske Grænse. - Disse anstrengende Marcher, vil de, der deltog i dem, aldrig kunne glemme.

(106) Kampene og Fremmarchen gik videre. I Ilmarch nærmede vi os Paris, der var vort endelige Maal; der blev sagt til os, at nu var der kun 100 Kilometer tilbage. Saa maatte da Krigen være forbi - haabede vi.

Den 6. September laa vi ved Bredden af Marnefloden. Det var Søndag den Dag. Det hed sig, at vi skulde have Hviledag. - Hvilket dog lød ganske utroligt.

Morgen var herlig. Solen skinnede, og Duggen perlede i Græsset. - Et rigtigt Sommersøndagsvejr. Vi laa og nød Hvilen, som vi bedst kunde. Fuglene sang og kvidrede i Buske og Træer, og - ikke ret langt borte tordnede Kanonerne. Naa, vi laa alligevel og nød Hvilen og det herlige Vejr.

Men - men jeg tvivlede dog stærkt paa, at Freden vilde vare ret længe.

Lidt før Middag blev der Uro; snart genlød Stilheden af Alarmhornets skingrende Kalden. Kompagnierne tog Opstilling, og snart gik det videre bag efter de flygtende Fransk-mænd, der her for største Delen bestod af Fremmedlegionens afrikanske Soldater.

Egnen, vi passerede, var her meget kuperet og med mange Skovaaser ind imellem de ret frugtbare Marker. Under stadige Smaafægtninger med de farvede Soldater rykkede vi fremad fra det ene Skovstykke til det andet. Vi havde just passeret en Skov, og da de første af os viste sig i Skovbrynet, blev vi modtaget af en morderisk Ild, der fik os til at trække os lidt tilbage. Det var ret uhyggeligt her. Kuglerne peb og fløjtede om Ørene paa os, og Shrapnelgranaternes Blykugler fejede gennem Træernes grønne Bladhæng.

Det viste sig, at Franskmændene havde besat en Stilling paa en Bakketop omkring en Kilometer foran os, og det var derfra, de nu havde aabnet den voldsomme Ild mod os. Gennem Larmen lød snart Kommandoen: "Fremad!" Vi rykkede frem over Marken og formede Kæde. Under store Tab rykkede Kompagniernes Delinger frem. Hornene gjaldede deres - Ta-tatata-ta - Ta-tatata-ta og ta. (107) Vi havde vel passeret godt Halvdelen af Vejen til de franske Stillinger, saa kunde vi heller ikke mere, men kastede os ned og gav os til at grave os ned for at finde lidt Dækning mod Franskmændenes Kugleregn. Der blev signaliseret bagud efter Forstærkning, men denne lod af gode Grunde vente paa sig. Allerbedst som vi nu laa der og gravede os ned i den ret haarde Lerbund, begyndte Franskmændene at beskyde os med deres forbandede "Syv-kamma-femmer". Granaterne slog ned mellem Stillingerne. Det hele stod snart i en Taage foran os af Røg og Støv. Snart vilde de naa os med deres Ild. - Hvad var nu her at gøre?

Et eller andet Sted fra hørte jeg gennem Larmen en Mand raabe:

- "Utneien!" - "La os se at komme tilbage, før det er for sent!".

Dækkede, som vi var af Røgskyerne fra de foran os eksploderende Granater, var det ikke saa vanskeligt for os at trække os temmelig usete tilbage. Vi satte det lange Ben foran, og snart naaede vi Skoven, hvor vi dog ikke standsede, men fortsatte Løbet videre bagud, ustandseligt beskudt af Franskmændene med Shrapnelgranater. I Skoven havde en Del af vore Officerer søgt Dækning, medens Kompagnierne havde forsøgt at storme Franskmændenes Stilling. Nu forsøgte de at faa os til at standse. Blandt Officererne befandt sig ogsaa Hauptmann Knapp, der havde været med os fra Haderslev. Knapp sprang ud foran os og raabte:

- "Halt - halt!" - "Alles hört auf mein Kommando!" samtidig pegede han truende paa os med Pistolen. En eller anden havde sagt noget om et - "Tilbage", og snart lød Raabet: - "Befehl von aben" - "Alles soll zurück!".

Kaptajnens Forsøg paa at standse Folkene havde derfor ikke den ønskede Virkning. Flugten fortsattes videre bagud, og det viste sig nu, at Officererne var nogle af de ivrigste i det vilde Kapløb med Døden i Hælene. - Ja, hvor (108) kunde d'Hrr. Officerer og Befalingsmænd den Dag bruge Benene.

Endelig naaede vi halvt døde og forpustede udenfor Artilleriets Rækkevidde. Brigadens Rester samledes. En sørgelig Samling var blevet tilbage af den slesvigske Brigade, hvorunder som bekendt hørte Regimenterne 84 - 75 og 31erne.

Ja, saadan oplevede jeg Tyskernes første Tilbagetog under Marneslaget.

A. S. Sp.

Ikke tysk nok til at blive Postbud.

Den 5. Oktober 1914 blev jeg saaret første Gang. Det var under et Stormangreb i Nærheden af Amy, at en fransk Kugle forvildede sig ind i min højre Skulder og gav Rejsepas til Tyskland. Men kun 4 Maaneder senere var jeg i Frankrig igen, og den 28. April 1915 fik jeg Kugle Nr. 2, denne Gang i venstre Skulder. Og denne Gang traf Franskmændene saa godt, at jeg for al Tid var færdig med at være Frontsoldat. Den første Forbinding fik jeg af Jørgen Brag fra Undelev, der var Sanitetssoldat, og saa gik det til Laon og herfra til Noyon, hvor jeg blev opereret. Medens jeg laa her, kom min Udnævnelse til Underkorporal, og samtidig fik jeg Jernkorset og en Medalje, fordi jeg to Gange havde været saaret. Men Armen, den dur ikke mere.

Over Lazaretter i Arnes og Rheyd havner jeg i Flensborg, hvor jeg kommer i ortopædisk Behandling hos Dr. Scharf, men det nytter altsammen ikke noget, Armen er og bliver ubøjjelig, og jeg skrives 30 pCt. arbejdsudygtig. I Januar 1916 maatte jeg søge hos Landraaden i Aabenraa for at komme hjem til min Svigerfaders Begravelse, og i de tre Dage, Orloven varede, havde jeg at melde mig hver Dag hos Majoren i Aabenraa. Lidt uforstaaeligt for en haardtsaaret Soldat, men saadan var det.

(109) Saa bliver jeg skrevet g. v., og sammen med nogle andre kommer jeg til Landstormsdragonerne i Parchim i Meklenborg. Jeg skal lære at ride, med en stiv Arm, som jeg ikke kan løfte. Hjælpsomme Mennesker løfter mig op paa Hesten, men den gamle Vagtmester udbryder: "Wenn du noch reiten willst, hast du'n Vogel!" Og da jeg ikke havde en "Vogel", slap jeg for Ridningen og blev Postordonnans og kom senere ind paa Skrivestuen. Da jeg gik herinde, kom den Tanke at søge ind til Postvæsenet. Og det gjorde jeg saa. Men der var lang Vej, inden jeg naaede saa vidt.

Først blev Eskadronen flyttet til Haderslev, og efter en 14 Dages Ridt blev jeg tildelt Husarerne i Parchim. De vilde absolut have mig op paa en Hest, og nu gik den samme Komædie om igen. Endelig kom der Besked, at jeg kunde begynde ved Postvæsenet, og det endda hjemme i Kliplev, og glad forlod jeg Kavalleriet.

Selvfølgelig troede jeg, at jeg straks kunde begynde, men den ene Dag gik med den anden, og stadig kom der ikke Besked om at komme i Gang. Jeg forstod ikke Grunden til alt dette, og skrev saa til Distriktskommandoen i Flensborg og spurgte, hvad Meningen var. Allerede Dagen efter fik jeg Ordre til at tage fat. Forklaringen fik jeg først senere. Det var Amtsforstanderen, som var Ophavsmanden til dette, idet han holdt Haanden over et andet Postbud, som, saasnart jeg overtog Bestillingen, skulde møde i Flensborg. Amtsforstanderen var samtidig Postekspeditør.

Saa gik der et Stykke Tid, hvor der ikke skete noget, men saa kom Amtsforstanderen, alias Postekspeditøren, en Dag ind til mig og forklarede mig med et lumsk Smil i Ansigtet, at jeg ikke kunde blive fast ansat. Nogen Grund nævnede han ikke. Dette var heller ikke nødvendigt, jeg vidste Besked: Jeg var ikke tysk. Hvor kunde jeg dog være tysk, min Fader var her fra Egnen og havde staaet ved Fredericia, og min Moder var Københavner.

Det var dog mærkeligt, sagde jeg til ham, jeg er (110) kommen hjem fra Krigen som Invalid og med en Civilforsørgelsesattest, der berettiger til Ansættelse i Statens Tjeneste, og saa kan jeg ikke blive ansat. Men vi faar se. Saa skrev jeg selv en Ansøgning til Generalkommandoen i Altona og fik ogsaa kort efter Svar, hvori de forlangte indsendt en Attest

paa, at jeg var uduelig til andet Arbejde. Det gjorde jeg saa med det ønskede Resultat, og Amtsforstanderen fik en lang Næse.

Ved Genforeningen rejste han sydpaa, men jeg blev her og gik over til det danske Postvæsen.

Asmus J. Asmussen, Genner.

To Mand kom ikke tilbage.

Det var i Efteraaret 1917. 2. Battl. af Linje Rgt. 86 laa i forreste Linje ud for Pont-a-Mousson, til højre for os Regt. 90 i Præsteskoven, til venstre Regt. 30 i Kongeskoven. Stillingen var ikke særlig truet, da vi havde Fæstningsbatterierne fra Metz i Ryggen.

Det var en Dag hen paa Eftermiddagen, da min nu afdøde Svoger, Peter Gram, kom ude fra Skyttegravene og sagde Farvel til mig. Det skete i en Hestestald i Champey, hvor Jørgen Grau fra Barsø og jeg laa indkvarteret.

- Jeg har faaet 14 Dages Orlov, sagde Peter Gram med et Stænk af Ironi. Vi snakkede lidt sammen om Udsigter til Fred og andet, og han gav mig saa Haanden til Farvel. Han smilede til mig med et eget Blink i øjet. - Jeg kommer ikke tilbage, sagde han sagte.

- Farvel og hils derhjemme!

Saa skuldrede han Tornystret, gik strunk langs Slotsfløjen og hilste forskriftsmæssigt paa flere Officerer, som stod og sludrede ved Indgangsportalen. Jeg fulgte med øjnene hans Gang ud af Byen, han vendte sig ikke om, hans Beslutning var taget, aldrig mere tilbage til dette Svineri, som Krigen jo er.

(111) Saa gik jeg ind igen og traf Jørgen Grau i Færd med at pudse Stabslægens Hest. Jeg havde den allerstørste Lyst til at betro mig til ham, men turde alligevel ikke. Ikke af Frygt for, at han skulde røbe noget, men vi kunde saa let i Ubetænksomhed sige et Ord for meget. Jeg tav.

Saa gik der 14 Dage.

Det var i Middagsstunden, vi havde spist vor Mad og var i Gang med Opvasken, da Jørgen Grau halvhøjt raabte: "Hvad fejler den gamle mon, han er jo rød i Hovedet som en Kalkun". Hauptmann Kohler kom i Luntetrav langs Slotsfacaden henimod Stalddøren og raabte allerede paa Afstand: "Hansen, kom herhen!". Jeg gik saa hen i Døren og blev modtaget med følgende Salut: "Ja, det er et kønt Svineri, der er kommet ind i Bataillon, to Mand er rømmet, Faneflugt, en Anholrn og en Gram fra 6. Kompagni er ikke kommet tilbage fra Orlov, og denne Gram skal jo være Deres Svoger. Jeg siger, det er en Gemenhed, men hvad siger De?"

Ja, jeg kendte jo ikke noget til denne Sag.

Saa faar han Kig paa Jørgen Grau.

- Ja, I er jo begge Danske!

- Javel, Hr. Hauptmann.

Nu var Jørgen Grau et Menneske med en enestaaende Ro, og dette irriterede Hauptmann Kohler, saa han gav ham en værre Overhaling. Men over dette forglemte han sit egentlige Ærinde, og idet han forlod Valpladsen, mumlede han nogle uforstaaelige Ord, rettet til mig. Senere paa Dagen fik vi af Kasinoordonnans Dankerdt en Forklaring paa, hvorfor Hauptmann Kohler var blevet saa ophidset.

Der var gaaet to Dage over Tiden, og Telegrafan havde meldt, at Regimentet ikke kunde vente P. Gram og Andreas Anholm tilbage. Sagen drøftedes ved Middagsbordet, og Hauptmann Kohler siger lidt kæphøj til Løjtnant Bohlmann: "Det kan ogsaa kun forekomme hos. Dem, Hr. Løjtnant Bohlmann". Nu kendte Løjtnant Hase mit Slægtsskab med Peter Gram og stikker følgende ud til (112) Hauptmann Kohler: "Ikke saa kæphøj, Hr. Hauptmann Kohler, Deres Oppasser er da Svoger til denne Gram". Og dermed revnede Ballonen. Den gamle Overtolder blev helt desperat og havde nær væltet Bordet for at komme ned til mig for at faa Vished om, at Løjtnant Hase talte sandt.

Alt dette fik vi at vide af Dankerdt, og mere endnu.

I Kasinoet var ellers rørende Enighed om, at Danskerne var gode Folk. De fleste var afkommanderet, 5 som Officers-Oppassere, en Tid lang bestod hele Køkkenpersonalet udelukkende af Danskere, og Underofficer Hansen fra 3. Komp. var Leder af et større Landbrugskommando i Loray. Saaledes, sluttede Dankert, bliver Danskerne omtalt og favoriseret paa Bekostning af Landets egne Børn.

Men nu skal det være Slut.

Naa, vi mærkede ingen Forandring ud over, at det den første Tid var lidt vanskeligere at faa Orlov. Et Par Dage efter havde Th. Simonsen, der var Oppasser hos Løjtnant Bohlmann, et Udklip af "Ribe Stiftstidende" med en Omtale af Flugten. Dette Udklip gik fra Haand til Haand imellem os Danske, men selvfølgelig i dybeste Hemmelighed.

*Jørgen. Hansen, Endrupskov ved Gram,
(død den 21. 4, 1945).*

Ligrøvere.

Det var i Forsommeren 1918, da Tyskerne foretog deres sidste Modoffensiv ved Marne. Offensiven var stort anlagt, og der opnaaedes ogsaa Fremskridt, men kun ganske kort Tid, saa maatte vi løbe igen. Men, som sagt, der var de første Dage Resultater at opvise, og mange Englændere og Franskmænd maatte lade Livet. Tyskerne skød med Gasgranater og gjorde rig Høst, Lig af Mennesker og Dyr laa tæt. Det var paa et Tidspunkt, hvor de tyske Soldater var saa udsultet, at de skar Kødstykker ud (113) af de faldne Heste og aad det. Længe havde vi med Brændenælder og andet Ukrudt givet os selv Tilskudsfoder til vor knapt tilmaalte Ration, Uniformen hang i Laser. Det var en slagen Hær, som lavede Offensiven.

Sammen med en Kammerat gik jeg en Middagsstund ind over Markerne. Allerede flere Dage havde Solen skinneth fra en skyfri Himmel, det var kvælende varmt, og Luften flimrede for øjnene af os. Paa en Mark laa en Del faldne Englændere, paa hvem Solen og Varmen allerede havde gjort deres Virkning. Det lugtede af Lig.

Ved den ene Tommy var to tyske Soldater i Gang med at trække Strømperne af ham, hans lange Snørestøvler og Livremmen var allerede væk. Vi standsede og saa paa dem, til Trods for, at Harmen og Væmmelsen kom op i os. Min Kammerat var Hamborger.

"Føj for Pokker, at I ikke skammer jer, I Ligrøvere", sagde jeg til dem.

Opløsningen af Liget var vidt fremskredet, og Huden fulgte med Strømperne, det var til at brække sig over.

Aah, hvad", grinte den ene frækt til mig, "Tommy mærker ikke noget, og min Kone kan vaske Strømperne ud, saa kan jeg godt bruge dem, det er gode Strømper. Jeg sender dem hjem til min Kone".

Det var Østpreussere.

H.H.

Forskellen mellem Dansk og Tysk.

Jeg laa aktiv i Bremen 1893-95 ved 6. Komp. 75er. Saa var det i Kejsermanøvren, at Løjtnant von Frantzin sendte mig ind i en Skov med 6 Mand som Side-Patrolje. Naa, vi fik os godt gemt inde i Skoven, hvor vi blev liggende, indtil der blæstes "Holdt" og "Samling". Da vi kom til Udkanten af Skoven, sprang jeg som første Mand over en Bæk op paa en Skovvej og saa da Kejser Wilhelm med Stab komme ridende hen imod mig. Jeg raabte (114) saa til mine Kammerater "Holdt" og "Præsenter Gevær". Selv stod jeg paa Grøftekanthen og præsenterede Gevær, Kammeraterne paa den anden Side Grøften.

Til Trods for, at han havde hele Vejen til Raadighed, red han helt inde paa Grøftekanthen, og hvis jeg ikke havde ladet mig falde ned i Grøften, havde han redet mig ned. Og ikke saa meget som et Blik værdigede han mig, jeg var fuldstændig Luft for ham. Jeg blev saa rasende, som jeg aldrig siden har været, og havde jeg haft en skarp Patron i Bøssen, havde han faaet den. Da jeg kom op af Grøften, saa jeg forfærdelig ud af Mudder og Pløre, skældte ud gjorde jeg, men der var ingen andre end mine Kammerater, der hørte det. Kammeraterne var ogsaa godt gale paa ham, og da jeg fortalte min Løjtnant det, syntes han ogsaa, at det ikke var pænt gjort.

Det var altsaa den tyske Kejser.

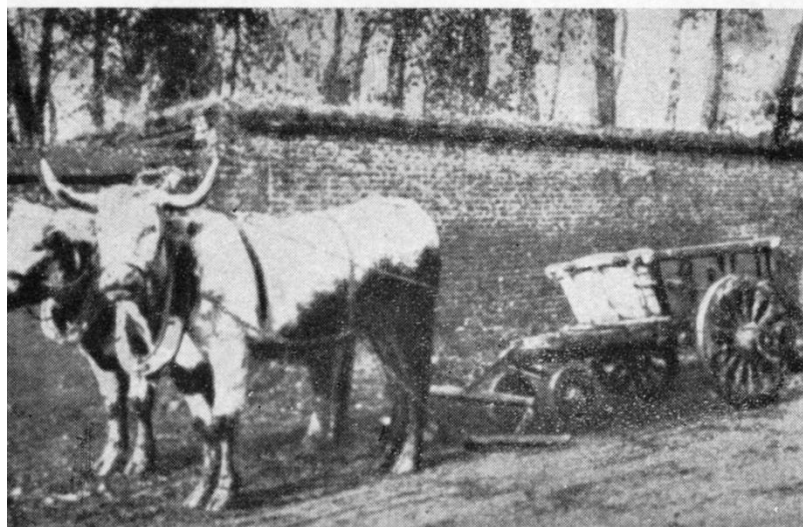
Ved Genforeningen i 1920 aflagde vor Konge ogsaa et Besøg paa Gram Slot, og Greven sammen med nogle Herrer tog imod ham. Da Kongens Vogn holdt ved Trappen, gik jeg hen og lukkede op, hvorpaa Greven, da Kongen steg ud, præsenterede de tilstedeværende Herrer, der stod paa Trappen. Jeg stod endnu ved Vognen, da Greven siger til Kongen ... "Ja, og det er Falkenberg, han har ogsaa været med i Krigen". I et Par Spring er Kongen

„Stærekassen“
Flandern

Et Studekøretøj
ved Somme

Gammel fransk Hytte i Flers ved Somme

Kampterræn ved Geluvelt i Flandern

igen nede hos mig, griber begge mine Hænder og spørger mig ud om meget fra Krigens Tid. Vi taler længe sammen, saa først gaar Kongen sammen med Greven og de andre Her-
rer ind. Ogsaa under Serveringen ved Middagen talte Kongen med mig, ligesom vi flere
Gange, naar jeg traf Kongen i Gangen, fik en Passiar. Lige saa flink og elskværdig var
Kongen imod mig helt indtil han tog bort igen. Det var altsaa vor Konge.

Martin Falkenberg.

En Friser finder hjem.

(115) Ved Verdenskrigens Begyndelse aftjente jeg min Værnepligt ved Fod-Artilleri-
Regiment Nr. 20 i Lockstedter Lager. Jeg var dengang 22 Aar og havde ingen Mening om
den nationale Kamp, som førtes hernede i Sønderjylland, fordi jeg var født Friser, og mit
Modersmaal var det frisiske Sprog. Min Bedstefader (Morfader) var ogsaa Friser, men naar
han havde faaet for mange Tepunche, talte han altid om, at han var "Muss-Preusse", og det
har givet mig mange Tanker bagefter.

Ja, saa kom Verdenskrigen, og der mødte straks en Del Reservister ved mit Batteri, sær-
lig fra Als, Sundeved og hele Sønderjylland, som talte Dansk indbyrdes. Jeg stod og lyttede
og tænkte, det kunde være godt at lære dette Sprog. Snart kom jeg i Forbindelse med Jacob
Petersen fra Stevning (Als), som holdt "Hejmdal", og han lærte mig at læse Annoncer. Det
blev for mig Begyndelsen til at tage Del i den nationale Kamp.

Vi rykkede i Felten, blev udladet i Herbesthal og gik den 5. August over Grænsen til
Belgien. Den tyske Tolder aabnede Bommen for os, og vi var i fremmed Land. Den første
Dag laa vi i Bivua, og det blev os forbudt at tage noget fra Civile, da det var forgiftet og
meget andet. Sammen med nogle Kammerater kom jeg til et lille Husmandssted, da Man-
den og Konen kom fra Marken med to Spande Mælk. De satte dem hen til os, og vi kunde
nyde al den Mælk, vi havde Lyst til. Det gjorde vi selvfølgelig ogsaa, og der skete ingen-
ting.

Næste Dag gik Rejsen videre til Spa og for første Gang, kom vi i Ilden ved Liège. Bel-
gierne skød med Shrapnels efter os, og vor Skomager og Skrædder, der havde opslaaet
deres Telte, fik en Ladning ind til sig, men de slap med Skrækken. Saa faldt Liège, og vi
marcherede hurtigt gennem Belgien ind i Frankrig. I en Landsby kom vi ind paa en stor
Gaard, hvor der skulde (116) have været Familiefest. Bordet stod dækket med alt, hvad der
hørte til en finere Middagsmad. Kartofflerne dampede, Stegen duftede, og da Beboerne var
flygtede, satte vi os til Bords og nød det gode Maaltid, som rigtig var noget for os. Ved St.
Quentin kom vi for første Gang sammen med engelsk Kavalleri, som havde attackeret Infan-
teriet. Paa den videre March gennem Frankrig efter Marne til havde jeg en morsom Ople-
velse. Paa en Mark ved Landevejen gik en smuk Skimmel, og jeg spurgte Vagtmesteren,
om den ikke skulde hentes. "Jo", sagde han, "du maa gerne hente Dyret". Jeg forsynede mig
med et Stykke Reb, og inden ret længe lykkedes det mig at fange Hesten. Snart sad jeg paa

dens Ryg, og saa gik det af Sted i strakt Galop bagefter vor Afdeling, forbi hele Batteriet til Spidsen, hvor Kaptajnen og de øvrige Officerer red. Da "den gamle" saa mig, raabte han: "Aber, Jacobsen, wo wollen Sie denn hin? Sie können doch nicht Paris alleine nehmen!". Imidlertid var Vagtmesteren naaet op ved Siden af mig og fik Uhyret standset, saa jeg slap for at komme til Paris.

Efter Marneslaget maatte vi tilbage over Epernay til Reims, hvor vi indtil Aarets Udgang laa i forskellige Stillinger og fejrede den første Krigsjul lige over for Berry-au-Bac. Den længselsfuldt ventede Julepakke, der var afsendt hjemmefra den 18. November, fik jeg desværre først den 9. Februar 1915.

To Maaneder senere, den 25. April, kom vi paa Jernbanefart til den russiske Front over Trier, Kassel, Halle, Øvre-Schlesien til Galizien og blev udladet i Neu Sandek. I Løbet af Sommeren flyttede vi en Del omkring, og da vi den 18. September fra Bialystok satte Kursen mod Antwerpen, havde Batteriet kun mistet en Mand. I den belgiske Havneby fik vi anvist Kvarter i et Uldspinderi i Forstaden Hoboken, men Freden varede kun nogle faa Dage. Den 27. September blev vi alarmeret, naaede næste Dag Rethel og kom den 29. i Stilling ved Somme-Py, Klokken seks næste Dags Morgen blev jeg saaret ~eg kom fra 561. Infanteri-Divisions (117) Feltlazaret til Kriglazaretet i Vauxiers og saa til Stuttgart.

Den 1. August 1916 blev jeg hjemsendt som krigsuduelig, og da jeg ikke var i Stand til at genoptage Tømmerhaandværket, kom jeg til Postvæsenet. Jeg fik en Rute i det nuværende Grænseland og kom til af leve med i den Kamp, der er blevet ført og endnu føres hernede. Snart følte jeg mig hjemme Nord for Grænsen, hvor jeg blev godt behandlet, og jeg kom til at forstaa den Uret, der er øvet mod Sønderjyderne, og i Dag tager jeg aktiv Del i den nationale Kamp.

J o h a n n e s J a c o b s e n, Landpostbud i Jejsing.
(Født i Gudskog den 16. August 1891, død under et
Besøg hos Lægen i Tønder den 12. Februar 1945.)

En tyk Streg under.

Jeg er født den 10. Juni 1877 i Kirkeby, Hoptrup Sogn, paa en Landejendom, som jeg overtog den 1. Maj 1905 efter mine Forældre. Jeg giftede mig med min Kusine, Christine Paulsen fra Løjt, og vi har to raske Drenge. Den ældste er 39 Aar, er gift og har overtaget Ejendommen. Den yngste er 32 Aar og bor hos os i et pænt Hus tæt derved, som jeg købte 1918. Han har en Lastbilforretning. Jeg aftjente min Værnepligt ved Grenadier Regiment Graf Kleist. L Westpr. Nr. 6, 5. Komp. i Posen, fra 1899-1901. Den 2. Aug. 1914 blev jeg indkaldt til Krigen ved Landst. I Bat. Flensborg III og laa først i Haderslev ved Vagttjeneste, senere paa Aarø og ved Grænsevagten i Gram. I Marts 1915 blev vi forflyttet til Fangelejren i Parchim, vistnok fordi vore Hjemmetyskere ikke kunde taale os Danskere ved

Grænsevagten. Vi talte for meget med de danske Grænsebetjente, og det var farligt. Den 1. Maj 1915 kom vi til Galizien til Etapetjeneste ved den tyske Sydarme. Vi var der indtil 1. Febr. 1917. Der havde jeg en Oplevelse, (118) som jeg gerne vilde fortælle lidt om, det er om "den dicken Strich".

Min Kone havde sendt en Ansøgning ind om at faa mig hjem paa Orlov, og det blev ogsaa bevilget. Jeg blev saa en Dag kaldt op til Feldwebelen paa Skrivestuen, hvor han fortalte mig, at jeg kunde rejse hjem paa Orlov, men han vilde gerne bede mig om en Ting, at jeg vilde love ham bestemt at komme igen og ikke stikke af til Danmark. De ved jo nok, sagde han, at det er Lov, at alle, som rejser og skal Nord for Flensborg, skal have en telegrafisk Underskrift fra Landraaden, at de ikke er "fluchtverdächtig". Det kan De ikke naa at faa inden Orlovstoget gaar, og derfor har jeg saa selv givet Dem Lov til at rejse, og hvis De ikke kommer igen, saa kan det koste mig min Stilling som Bureaufeldwebel, og derfor beder jeg Dem om at komme rettidig igen; thi, sagde han, "Sie sind ja ein Däne" (De er jo Dansker). Jeg sagde nej, jeg er preussisk Statsborger. Ja, sagde han, men "dänisch gesinnt" (danskisindet). Det har jeg vidst ikke bevist i min Tjeneste. Nej, tværtimod, sagde han, men der er "ein dicker Strich unter Ihrem Namen". Jeg blev helt overrasket og sagde, om jeg maatte spørge Hr. Feldwebel, hvem der havde givet Ordre til at strege mit Navn under paa mine Militærpapirer. Ja, sagde han, jeg maa jo ikke sige noget, men det var kommen fra Myndighederne derhjemme. Jeg lovede ham paa Tro og Love, at jeg nok skulde komme igen. Han gav mig saa mine Orlovspapirer, og jeg kunde rejse. Jeg kunde ikke godt glemme den Ondskab af Hjemmetyskerne. først at sørge for, at faa os tvunget i Krigen, og saa derefter at blive stemplet som "fluchtverdächtig" af dem. Et Par Dage efter, at jeg var kommet hjem paa Orlov, kom der et Brev til mig om at tegne tysk "Kriegsanleihe", som selvfølgelig havnede i Ilden. Da min Orlov var omme, kom jeg igen og meldte mig paa Skrivestuen, og saa var Feldwebelen til, freds. Min Kone havde herefter ikke saa let ved at faa en Ansøgning underskrevet, vistnok, fordi jeg ikke vilde tegne "Kriegsanleihe", Ondskab igen. Omkring 1. Februar 1917 (119) rejste vi fra Galizien og kom til Stade og var ogsaa en Maanedstid ved Fangelejren i Güstrow og til sidst i Hamborg. I Marts 1918 blev jeg tildelt 11. Komp. Landst. I Regiment 37 i Rumænien, hvor jeg var til Krigens Slutning. Jeg kom hjem til mine Kære i Hoptrup den 8. Jan. 1919, efter at have gjort Krigen med i 4½ Aar. Jeg troede, at Dannebrog havde været hejst hist og her, da vi kom hjem til Sønderjylland, men det var ikke saa vidt endnu.

Det varede ikke saa længe, saa fik jeg to Flagstænger sat ved begge Ejendomme, saa at de var færdige, til Afstemningsdagen kom. Men der gik omtrent et helt Aar, inden Dagen oprandt, men da var Sønderjylland ogsaa klædt i rødt og hvidt, og det var et herligt Syn at se. Paa Grund af den stærke Regn og Storm, som det var den Dag, blev alle Flag godt afprøvede. Min hjemmetyske Nabo vilde jo ogsaa hejse sit tyske Flag i Dagens Anledning, men da det var kommet godt til Tops, knækkede den øverste Del af Stangen, og Snoren brast. Det tyske Flag fløj over Laden og havnede nede paa hans Mødding, til stor Morskab for os Danske i Byen. Jeg sagde til ham, at det var et Tegn paa, at Danskerne skulde nok gaa af med Sejren, efter at hans tyske Flag var faldet ned paa Møddingen. Jeg har ellers ikke sparet ved at vise mit Sindelag og lade vort skønne Flag gaa til Tops. Mine kæreste Oplevelser var Genforeningen og nu sidste Aar den tyske Kapitulation. Gudskelov, Danmark er igen frit.

Hoptrup Kirkeby, den 20. Febr. 1946.

Morten Busk.

To smaa Situationer.

Naar jeg mindes mine Oplevelser fra den første Verdenskrig, er det næsten altid de smaa, morsomme, ofte komiske Situationer, som faar mig til at smile og tænke paa Sønderjydens Sans for Humor midt i den grimme Krig, som jeg, lille Soldat, skulde være med i.

(120) Nr. 1: En af de første Dage i min Rekruttid paa Gymnasiet i Flensborg (E. R. 86), gik jeg og var ked af det hele. Det var slet ikke morsomt for en Aandens Arbejder som mig. Sort saa det ud, og tilmed en Frontrejse forude. Da, en Dag, kom en meget høj og kraftig Underofficer hen til mig. Jeg tænkte ved mig selv, nu er den gal igen. Men saa fulgte følgende Ordskifte: "Er du ikke en Søn af Smed Joh. Petersen i Dyndved?". "Jo, jo - kender Hr. Underofficer min Far?" (Jeg blev saa glad og saa varm indvendig). "Naar vi to er alene, maa du godt kalde mig Julius, ellers hedder jeg "Underofficer Hansen" (fra Nørreals), "Ja, jeg kender godt din Far, han er en dygtig Haand. værker, og derfor, naar du kommer i Kni-be, lille Ven, saa henvend dig til mig, og Julius skal nok ordne Sagerne for dig". - "Mange Tak, det skal jeg aldrig glemme dig, Julius". Fra det Øjeblik saa jeg igen Lyst paa Livet, jeg havde truffet "en Underofficer", som var et godt Menneske.

Nr. 2: En Dag skulde vi ud paa den store Øvelsesplads ved Hanved. I den ene Del var der allerede dengang Flyverskole med tilhørende Skolemaskiner. Vi saa smaa Maskiner, der fløj et Par Hundrede Meter og landede igen. Det gik ikke altid lige godt med Flyvekunsten. Men det morede mig vældigt, meget mere end det, jeg selv skulde passe. Til sidst stod vi opstillede i 3 Kolonner (Zugkolonne). Vi skulde hjemad, dejligt. Men saa vilde Skæbne, at 4 Øvelsesmaskiner skulde komme lige over vore Hoveder for at tage Jorden et lille Stykke fra os. Det var spændende. Jeg fulgte Maskinerne med øjnene og tilbageholdt Aandedræt, indtil de var landet og glemte fuldtændigt min Deling. O, Skræk, - da jeg saa paa min Formation, stod hele Kompagniet med "Gewehr über". Kun en lille Soldat, der havde været uopmærksom, stod med sin Kanon ved Foden. Ja, det saa meget komisk ud, men jeg fik travlt med at lægge min Muskedonner paa Plads. Uvejret var allerede brudt løs over mig. En meget vred Kompagnifører kom, han mente virkelig mig, for han standsede lige ud for mig: "Wie lange sind Sie (121) Soldat?". 12½ Tage, Hr. Kompagniführer". - "Eine Stunde Nachexerzieren!" - Jeg var ikke stolt, men en Trøst - Maskinerne kom godt ned alle fire. - Underofficer Jost glemte at lade mig, Grønskolling, eksercere efter, og det var pænt af ham. - Men tænk, sikken et Syn: Alle med "Gewehr über" og Hans Petersen med Kanonen ved Fod.

Hans Petersen, Blans.

Fra min Garnisonstid.

I mine unge Aar var det mig meget imod at blive preussisk Soldat, jeg havde mest Lyst til at udvandre. Men Oplevelser i min Drengetid og senere gav mig en levende Forstaaelse af, at min Plads var her i Landsdelen. Den preussiske Soldatertid maatte da tages med, som et nødvendigt Onde, noget af den Pris, det kostede at blive i Hjemstavnen under de daværende Forhold. Et meget svagt Haab havde jeg om at blive blandt de heldige, der slap fri. Jeg husker endnu saa godt, da jeg blev undersøgt af Lægen paa Generalsessionen. Som saa mange andre var jeg den Dag befængt med mange Svagheder, saa Undersøgelsen blev ret grundig. Da Undersøgelsen var færdig, sagde Lægen noget, som jeg forstod som "taugt nicht", men før jeg naaede Døren, lød der en anden Røst, der sagde: "Infanterieregiment 141". Jeg havde hørt fejl. Lægen havde sagt: "tauglich", duelig.

Det var ikke alle, der forstod min Modvilje mod at blive Soldat, for det var dog ikke værre, end hvad et sundt, ungt Menneske kunde holde ud. Det var heller ikke det, der var i Vejen, men det var mig saa meget imod, at spille 2 Aar ved Preusserne, jeg syntes ikke, jeg havde Tid til at afkorte min Ungdomstid med 2 Aar. Efter at jeg havde været Soldat de 2 Aar, havde jeg ikke ændret mit Syn paa det, det var tværtimod blevet styrket. Soldatertiden bød paa alt for lidt af Værdi. Der kunde til Tider være Strabadser og Anstrengelser nok, men som Helhed var (122) Tjenesten mig en Skuffelse. Der lærtes alt for lidt, og der var jo Tid nok til at lære os noget mere, baade i og uden for Tjenesten.

Uden for Tjenesten var det vanskeligt at finde noget at Værdi i den lille polske By. Sproget var en stor Hindring. Jeg besøgte dog ret ofte en Skræddermester, der stod i det polsk-nationale Arbejde, og her traf jeg ogsaa andre Polakker. Det var meget interessant at høre om, hvordan de bar sig ad med at hævde sig overfor Tyskernes Angreb. Det var mit Indtryk, at Polakkerne saa paa den nationale Forsvarskamp under noget større Perspektiver, end vi gjorde herhjemme. De opholdt sig ikke saa længe ved Smaaligheder, men deres korte Uoverensstemmelse kunde afstedkomme meget heftige Udbrud. Deres indbyrdes Tillid var stor, der skulde meget til, før de beskyldte nogen for at være tyskvenlig. "Lad os først se, hvad der kommer ud af det", sagde Skræddermesteren en Dag i et bestemt Tilfælde, "det kan være, han er ved at dreje Tyskerne en Knap".

Den største Part af min Soldatertid var jeg afkommanderet, baade i og uden for Garnisonen. Saaledes var jeg i 1911 i Berlin fra 1. Marts til 1. August. Vor Rekrutløjtnant havde et Kursus paa Officerernes Gymnastikinstitut, og da det forlangtes, at han skulde medtage en Oppasser, der var i 1. Gymnastikklasse, tog han mig med. I Berlin kom vi til at bo i Wilmersdorf paa et Pensionat. Det var Løjtnantens Mor og Søster, som boede i samme Gade, der havde sørget for det. Gymnastikinstituttet laa inde i Berlin, men ved at benytte Ringbanen kunde vi komme nemt og billigt derind, en Maanedsbillet over 5 Stationer kostede 3,15 Mark.

Oppasningen ved Løjtnanten var meget moderat, og Tjenesten ved Gymnastikinstituttet var som Regel 2 Timer om Formiddagen to Gange om Ugen, men naar det ikke passede os, fik vi vor Løjtnant til at sige, at vi ikke havde Tid. Kun naar vi stod til Raadighed for Officerernes Uddannelse, var der ingen Vej udenom.

(123) For at faa Tiden til at gaa bedst muligt, benyttede jeg Lejligheden til at læse Bøger af de tyske Forfattere og til at se mest muligt.

En Formiddag hen paa Forsommeren var jeg inde at se "Marstall" med Kejserens Heste og Vogne. Bagefter gik jeg over i Tøjhuset. De kolossale Malerier i "Ruhmeshalle" af Begivenheder og Mænd, der førte til Tysklands Storhed, tiltrak mig ikke. Rum og Maleriernes Størrelse stod ikke i noget godt Forhold, Malerierne virkede noget plumpe, og Rummet lidt dystert. De mange af Preussens erobrede Genstande og de mange Uniformer gjorde et vist Indtryk paa mig, saa Tankerne af og til vandrede hen til de Begivenheder, der laa bagved. Det var blevet Middag, og fra den anden Ende af "Unter den Linden" hørte jeg Vagten med Musik i Spidsen trække op. For at se dette, vilde jeg gaa over til den Side, der vendte ud mod Gaden, men da var der noget, der fik mig til at staa stille. Foran mig saa jeg mange Dannebrog stillet op i en Kreds, og noget længere tilbage en lignende Kreds, alle taget i 1864. Flere Gange havde jeg gaaet i Dybbøl Skanser og tænkt mig tilbage til den 18. April og det, der fulgte. Paa Sandbjerg Mark, bag Skoven, havde jeg pløjet Granatstumper op fra 64, og i Skoven set, hvor Preusserne havde deres Artilleristillinger, da de gik over Sundet til Als, og set de skønne Bøgetræer i Skoven bære indskaarne Navne af preussiske Soldater. Nu stod jeg her uventet over for disse Dannebrog, i den samme Uniform, som de Mænd bar, der tog Fanerne fra de danske Soldater. Jeg følte mig mere utilpas i Uniformen end nogen Sinde før ved det uventede Møde. Varsomt, men inderligt, tog jeg om en af Fanerne, som en stille dansk Hilsen, med Tankerne vendt mod vor fælles Skæbne. Og i noget trykket Stemning forlod jeg Tøjhuset. Efter den Dag holdt jeg helt op med at læse tyske Bøger og læste kun danske, jeg trængte til nogen dansk Ballast for at holde Humøret oppe.

Et Par Dage efter sendte min Løjtnants Søster Bud efter mig. Hun havde i nogen Tid taget Undervisning i (124) Dansk for at kunne læse H. C. Andersens Eventyr paa Digterens Modersmaal, og nu vilde hun gerne have lidt Hjælp hjemme. Det var meget interessant at yde hende lidt Hjælp ved dette, men det betød ogsaa noget af en Oprejsning for den Nederlagsfølelse, som jeg havde saa vanskeligt ved at holde borte efter Besøget paa Tøjhuset. Men mere Oprejsning fulgte. En Dag først i Juli kaldte Løjtnanten mig ind og sagde, at jeg skulde sørge for, at hans bedste Gymnastiktøj var i Orden, for der kom et Hold svenske Gymnaster til Gymnastikinstitutet i nær Fremtid, og da skulde de tyske Officerer ogsaa vise, hvad de kunde, og dertil var han udtaget.

Naa, Dagen kom, og jeg tog hen med Tøjet, noget spændt paa, om jeg kunde faa noget af den svenske Gymnastik at se. Da jeg kom ind i Gangen paa Gymnastikinstitutet, saa jeg nogle unge Mennesker løbe over Gangen i den anden Ende, men de saa ikke særligt svenske ud, for de bar Dannebrog paa Brystet. Efter at jeg havde været inde med Løjtnantens Tøj og ordnet, hvad jeg skulde, vendte jeg tilbage for at se nærmere paa de unge Mænd. Da jeg kom tilbage i Gangen, kom der en Flok unge Piger i Gymnastikdragt ud fra et af Omklædningsværelserne, livligt snakkende paa Dansk om, hvordan de skulde finde op paa Balkonen. Roligt gik jeg hen og aabnede Døren til Balkontrappen og sagde: "Værs'god, herer Trappen, der fører op til Balkonen". Pigernes Overraskelse kan vist let tænkes, den var nemlig stor. At blive tiltalt paa Dansk af en tysk Soldat paa dette Sted, kom dem meget uventet. Men en Forklaring var hurtigt givet, og snart var jeg midt inde i Flokken. En af dem, Frk. Kjems, en Kusine til Peter Gad, var særlig energisk for at tale med mig. Hun havde Aftenen forud været sammen med Peter Gad og var noget ængstelig for, at han ikke var kommet tidligt nok til Kasernen. Resultatet blev, at jeg kom med op paa Balkonen, hvor det selvfølgelig ikke var tilladt, at vi menige Soldater kom den Dag. Netop, som jeg kom ind paa Balkonen og kunde se ud over Salen, blev (125) der kommanderet "Ret" ved Ribberne, og jeg saa Jens Oves en staa midt i Salen og en Række unge danske Mænd med

Dannebrog paa Brystet foran Ribberne, med Helge Bjerg paa Fløjen . Hvordan denne Spændbøjning blev udført, det ved jeg ikke, for det, der betog mig i dette øjeblik, var, at der i de tyske Officerers Gymnastikhøjborg stod en Række unge danske Mænd, stærkt beundret af de tyske Officerer for deres Præstationer under Dannebrog. Situationen tog mig, saa jeg glemte Tid og Sted, og jeg blev staaende nogen Tid og saa paa Gymnastikken. Men ret længe varede det ikke, før vor Feldwebel fra Kontoret saa mig, han gik om bag Officererne og gjorde Tegn til, at jeg skulde komme ned. Jeg gjorde, som om jeg ikke saa det, men satte mig blandt Pigerne paa den bagerste Bænk. Men Feldwebelen var ihærdig, og noget efter kom han op efter mig. Selvfølgelig tog han stærkt paa Vej, "unerhörte Frechheit" o. s. v. Jeg søgte at komme til Orde, men det mislykkedes, og hans Raseri tog til; jeg blev stillet op foran Skrivestuedøren, saa Majoren kunde tildele mig min velfortjente Straf, saa snart Tiden tillod det, I sit Raseri glemte han imidlertid at notere Navn eller Regiments Nr., og da han ellers ikke havde noget med os at gøre, kendte han os ikke, og saa snart han havde fjernet sig, gjorde jeg det samme. Det lykkedes mig at komme ind at se Springene og Smidighedsøvelserne, for da var Officererne saa optaget af det, de saa, at de ikke tænkte paa, at jeg var gaaet ind mellem dem og roligt stod og saa paa det ved Siden af dem. Da Holdet marcherede ud, fulgte jeg med ned i Omklædningsrummet, hvor jeg lidt efter hørte vor Feldwebel antaste en Mand ude paa Gangen, som han mente, var mig, "jo, jeg tager ikke Fejl, for han havde Skydesnor", hørte jeg Feldwebelen sige. Jeg var ikke sen til at faa min Skydesnor i Lommen. Jens Oves en spurgte, hvorfor gør du det? Jeg fortalte ham det, og de omkringstaaende Gymnaster var ikke sene til at stille sig op, saa ingen kunde se mig udefra i Tilfælde af, at Døren blev aabnet.

(126) Da Opvisningen var færdig paa Gymnastikinstituttet, tog Gymnasterne til Dresden, hvor de havde flere Opvisninger ved en Udstilling. Der var tre Hold. Jens Ovesen med et Karlehold og Seminarielærer O. Schrøder med et Pigehold, og saa var der et svensk Hold; saa vidt jeg forstod, var det et Studenterhold.

Gymnastikinteresserede tænker maaske paa, hvordan de tyske Officerer dengang saa paa den danske Gymnastik Ja, hvad Kvindegymnastikken angaar, fik jeg det Indtryk, at det var noget, de ikke syntes, passede for Damer, en enkelt af Lærerne gik stærkt ind for Kvindegymnastikken, men de fleste af Officererne sagde omtrent saadan: ".Ja, det var smukt og godt, hvad de danske Piger lavede, men synes du, at vor Søster skal med til saadan noget". Om Karlegymnastikken skrev min Løjtnant til vor Kompagnihauptmann paa et Postkort: "Vi har ikke drevet det vidt, derimod var Danskernes og Svenskernes Gymnastik i Gaar fremragende".

Da det blev kendt blandt Officererne, at jeg havde været paa Skole ved Jens Ovesen, blev der stillet mig mange Spørgsmaal. Til at begynde med vilde de ikke tro, at det danske Hold bestod af Bønderkarle. Først efter at jeg havde slaaet nogle Kraftspring og lign., og vist nogle af de Øvelser, som de fandt særlig gode, begyndte de at tro paa det. Af Samtaler blandt Lærerne fremgik det tydeligt, at det var det danske Hold, de syntes bedst om. En af Lærerne udtrykte det saadan: "Svenskernes Gymnastik var god, men de havde samme Fejl, som vi har selv, de var for stive, og der er ikke meget, vi kan lære af dem. Derimod var Danskerne smidige og naturlige i deres Bevægelser, og det er det, vi trænger til".

Da de danske Gymnaster var færdige i Dresden, tog de et 2-Dages Ophold i Berlin, hvor jeg var sammen med dem begge, Dage. Fra mit Ophold paa Ryslinge Højskole og et Gymnastikkursus paa Vallekilde Højskole kendte jeg flere af Gymnasterne, saa det er nemt at forstaa, at de to Dage blev en Oplevelse for mig. Den første Dag (127) havde jeg ogsaa

faaet fat i Peter Gad. der ellers i de Dage var paa Øvelsespladsen Døberitz. Vi spiste sammen med Gymnasterne paa et Hotel paa Postsdamerplads. Her holdt Gymnastikinspektør Knudsen en meget pæn Tale og udbragte et Leve for os to Soldater i de forkerte Uniformer, og vi blev i det hele taget betragtet som meget velkomne Gæster i Selskabet. Naa, vi gjorde os da ogsaa nyttige med Sproget og Stedkendskabet. Inspektør Knudsen og Jens Ovesen var meget spørgende for at høre noget om, hvad Officererne sagde om Gymnastikken. Andendags Formiddag havde jeg Tjeneste og kunde ikke være sammen med dem før Middag. Da de spurgte mig om, hvad de skulde foretage om Formiddagen, fortalte jeg om mit Besøg paa Tøjhuset og sluttede med at takke dem, fordi de havde vist det danske Flag i Berlin paa en anden Maade, end jeg saa dem paa Tøjhuset.

Da jeg næste Dag mødte Gymnasterne, var de meget optaget af Besøget paa Tøjhuset. En ung Mand fra Vestjylland kom hen til mig, greb min Haand og sagde meget rørt: "Tak, fordi du fik os til at gaa paa Tøjhuset, og det, du sagde til os i Aftes, det fik os til at se paa de erobrede Faner paa en Maade, som jeg aldrig vil glemme. Jeg troede ikke, man kunde føle sig saa dansk, som jeg gjorde, da jeg stod over for disse Faner". Samværet med Gymnasterne den Eftermiddag blev præget af Besøget, og saa det, at jeg var Sønderjyde. Afskeden om Aftenen paa Stettiner Banegaard blev meget hjertelig. I et Brev skrev jeg bl. a.: "Jens Ovesen og Knudsen beholdt min Haand længe, da de sagde Farvel til mig og takkede mig for Samværet, og det samme gjorde Gymnasterne, skønt det var mig, der havde saa meget at takke for, da disse Dage havde været en stor Oplevelse for mig. Mange gode og velmente Ønsker blev udtalt for mig om, at jeg maatte slippe godt ud af Preussernes Kløer. To af Pigerne satte deres Dannebrogsgnaal paa min Uniform. Den Aften gik der en dansk Nordslesviger i preussisk Infanteriuniform gennem Berlins Midte med to Dannebrogsgnaale paa (128) Brystet. Jeg tog nemlig ikke Sporvognen, før jeg naaede Leipzigerstrasse, da jeg lige efter Afskeden ikke var oplagt til at rumle i Sporvognen. Jeg trængte til at være ene med de Tanker, Samværet med de danske Gymnaster havde fyldt mig med".

Jeg blev dog samme Aften revet noget ud af disse Tanker. Officererne paa Gymnastikinstituttet havde denne Aften været samlet, og min Løjtnant kom hjem lidt efter mig og fortalte følgende: Spændingen mellem Tyskland og Frankrig angaaende Marokko er meget stor, og der er overhængende Fare for Krig. Saa snart Mobiliseringen kommer, skal vi omgaaende tilbage til vor Garnison og melde os ved Kompagniet. Vi skal være klar til meget hurtig Afrejse, og det er derfor bedst, at vi endnu i Aften pakker noget af Tøjet.

Der kom dog ikke Krig denne Gang, Tyskland bøjede af for Frankrig.

I en fortrolig Skrivelse, kun for Officerer, fra Generalstaben, stod der bl. a., at Generalstaben har fraraadet Regeringen at tage Krigen nu, da Frankrig har et meget stærkt Artilleri, særlig Feltartilleri, som maaske er det tyske helt jævnbyrdigt. Den treaarige Tjeneste i Frankrig har øget Frankrigs mobile Slagkraft, saa der maa regnes med Jævnbyrdighed, da Tyskland ikke kan blotte østgrænsen helt. Den staaende tyske Arme maa derfor øges med baade Artilleri og flere Divisioner Infanteri o. s. v.

Den følgende Vinter blev en Hærlov, indeholdende Generalstabens Ønsker om Forøgelsen af den staaende Arme, forelagt Rigsdagen og vedtaget. I Efteraaret 1912 blev det første Mandskab indkaldt til de nyoprettede Formationer, og før dette Mandskab havde tjent deres to Aar, kom Krigen, Verdenskrigen 1914-18, der voldte Sønderjylland saa store, blodige Tab, men som ogsaa bragte os den store Oplevelse, Genforeningen. H. P. Hanssen gav dette saa godt et Udtryk ved Mødet paa Folkehjem den 17. November 1918. Idet han sagde: "En lysere og lykkeligere Tid vil snart oprinde. Og da haaber vi, at ogsaa de, der (129) er ramt

haarddest, vil kunde sige med Terje Vigen: "Stort har jeg mistet, men stort jeg fik, saa faar du ha' Tak da, Gud.

Peter Frank, Aabenraa.

Orlov for 25 Penning.

Da det begyndte at knibe med at skaffe Guld, blev der som bekendt lovet 8 Dages Orlov for et Par Guldringe, Guldstykker e.l. Jeg syntes ogsaa, at jeg kunde trænge til Orlov, og meddelte Feldwebelen, at jeg havde en grumme fin Guldring derhjemme, som jeg vilde ofre paa Fædrelandets Alter. Men den var opbevaret saaledes, at kun jeg kunde finde den. Jeg fik altsaa 6 Dages Orlov for at hente Ringen og afleverede den efter min Tilbagekomst til Garnisonen til Feldwebelen. Han kiggede paa Ringen og paa mig og kastede den saa foragteligt fra sig: Din Abekat, den kan man købe i enhver Butik for 25 Penning. Og han havde Ret.

Naar Landsmænd mødes.

Min største Oplevelse i Verdenskrigen havde jeg i 1916, da jeg inde i Polen fik Lejlighed til at træffe nogle Landsmænd. Jeg havde gjort Tjeneste i L. R. 250, som bestod af lutter Badensere. Jeg maatte altsaa lægge mit Modersmaal paa Hylden. Heldigvis fik jeg hjemme fra sendt "Hejmdal", saa jeg havde i hvert Fald Lejlighed til at læse Dansk. I Kampen omkring Narotsch Søen i 1916 blev Regimentet fuldstændig oprevet. Vi var kun 30 Mand tilbage. Jeg blev afkommanderet til et Feltbageri. Da Regt. 266, som skulde afløse os, kom forbi paa Vej til Fronten, stillede jeg mig op ved Vejen og raabte paa godt sønderjydsk: "Er her Danskere med?". Heldigvis blev der kommanderet Holdt, og medens Regimentet rastede, traf jeg sammen (130) med en hel Del Landsmænd: Bagermester Jak. Petersen, Kliple, Snedker Bossen, Kliple, Hjulmager Lind, Sønderborg, Møller Hansen, Holm, Murer Æbelø, Trappen, Urmager Hørlyck, Løgumkloster o. fl. Det var for mig den største Glæde i hele Krigen her at træffe Landsmænd, og der blev talt dansk, saa det forslog noget. Jeg var jo desuden i Stand til at beværte mine Landsmænd med Mad og Drikke.

Vi var alle glade for saa langt borte fra Hjemmet at træffe sammen med Landsmænd.

Hjulmager *N. Chr. Hansen*, Stubbæk,
nu Storegade, Højer.

Sønderjydske Krigsdeltagere i Fangenskab.

For alle de Kammerater, der kom i Fangenskab, saa er det ligegyldigt, hvor de tilbragte Fangenskabet, staar Hjemreisen og Modtagelsen i Danmark som den største og glædeligste af alle Begivenheder under Krigen. De fleste har herunder mødt en storslaaet Hjælpsomhed fra Landsmænds Side, ja en Hjertevarme, hvis Glød føles endnu saa mange Aar efter i de tidligere Krigsfangers Sind.

Kammeraterne fra Feltham og Aurillac kom hjem i Foraaret 1919, de, der havde været med i Kampene som Kolonitropper i Afrika, naaede Danmark i Eftersommeren samme Aar, og Fangerne fra Rusland, der vel nok havde den langvarigste Hjemrejse, kunde endnu inden Julen 1919 hilse paa deres Kære derhjemme.

Stort set gik der kun godt et Aar, inden de sidste Kammerater, hvor de end havde været paa Jordkloden, naaede hjem fra Fangenskabet.

Ikke saadan fra den sidste Verdenskrig.

Endnu, halvandet Aar efter Tysklands Kapitulation, befinder sig mange dansksindede sydslesvigske Krigsdeltagere i allieret Fangenskab.

(131) Straks fra Begyndelsen af "vor" Krig traadte varmhjertede danske Mænd og Kvinder til for at lette sønderjydske Krigsdeltagere deres tunge Lod som Krigsfanger i tysk Trøje blandt Tysklands Modstandere. Endnu lyser Navnene paa dem, der gjorde den største Indsats her, Gymnastikinspektør Rasmussen, Præsterne Troensegaard-Hansen og N. A. Jensen, hjulpet paa det smukkeste af Sønderjydernes trofaste Ven, Franskmanden Professor Verrier.

Alt det gode, disse Mænd samt deres Hjælpere hjemme i Danmark har gjort for de af vore Kammerater, der faldt i Fangenskab, glemmes aldrig. Ja, efter som Aarene er gaaet, kan man vel bedre og bedre vurdere den store Kærlighed til Sønderjyderne, disse maatte være i Besiddelse af, for at det vanskelige Hverv, de selv havde lagt paa sig, kunde krones med Held.

Ikke saadan med vore sydslesvigske Landsmænd i den anden Verdenskrig.

De blev glemt.

Derfor var det godt, at der paa DSK-Aarsmødet i Tønder blev vedtaget en Resolution til Udenrigsministeriet om at gøre alt for at faa vore sydslesvigske Landsmænd friet ud af Fangenskabet. DSKerne forstaar, bedre end andre, hvilke Lidelser der er forbundet med i Aarevis at være Krigsfange i den forhadte Trøje, langt fra sine Kære og den elskede Hjemstavn.

Ære være deres Minde

Følgende Kammerater, tilhørende vor Forening,
er afgaaet ved Døden

Tiden fra 1. Juli 1945 til 30. Juni 19•

Aabenraa Amt

Aabenraa Afdeling:

N. Biel, Aabenraa,	16. 9. 45
A. Skrøder, Aabenraa	7. 12. 45
Nis Wolter, Aabenraa	8. 11. 45
M. Christensen, Aabenraa	17. 3. 46

Bov Afdeling:

H. P. Hansen, Krusaa	5. 7. 45
A. Philipsen, Smedeby	20. 3. 46

Graasten Afdeling:

Rasmus Boysen, Traasbøl	19. 7. 45
Hans P. Jacobsen, Graasten	2. 10. 45
Gustav Ohlsen, Graasten	20. 2. 46
Christian Jensen, Ladegaardskov	3. 6. 46

Kliplev Afdeling:

Lorens Koch, Kliplev	25. 7. 45
Hans Peter Larsen, Kliplev	5. 10. 45

Rise Afdeling:

Andreas Petersen, Rødekro	17. 1. 46
---------------------------	-----------

Varnæs Afdeling:

Jørgen Kaufman, Bovrup	9. 8. 45
Jes Hinrichsen, Varnæs	8. 11. 45
Nikolaj Schmidt, Varnæs	30. 11. 45
Chr. Christiansen, Bovrup	19. 12. 45

Haderslev Amt

Agerskov Afdeling:

Hans Frei, Agerskov	3. 8. 45
Anders Karton, Vellerup	21. 9. 45
Henrik Nielsen, Agerskov	2. 10. 45

	Johannes Lund, Gestrup	27. 11. 45
	Anton Schmidt, Agerskov	26. 12. 45
	Rasmus Olesen, Agerskov	30. 12. 45
	J. Christiansen, Bjørnskov	15. 1. 46
Aller Afdeling:		
	Kristian Rasmussen, Anslet .	11. 1. 46
Bevtoft Afdeling:		
	H. P. Hansen, Bevtoft	27. 8. 45
	P. Lorenzen, Hjartbro	12. 9. 45
	Nis Sandholdt, N. Jerstal	22. 5. 46
Branderup Afdeling:		
	Thomas Thomsen, Branderup	1. 8. 45
	Laust Krog, Branderup	25. 3. 46
Fole Afdeling:		
	Morten P. Møller, Fole	29. 12. 45
Haderslev Afdeling:		
	Chr. Asmussen, Haderslev	46
	Hans Dahl, Haderslev	46
	Wilh. Damm, Thomashus	46
	Peter Ebbesen, Haderslev	46
	G.M. Petersen, Haderslev	46
	H.Rattenborg. Grøftholdt	46
	H. Schmidt, Haderslev	46
Hoptrup Afdeling:		
	Christian Mikkelsen, Hoptrup	30. 7. 45
	Nicolaj Cornet, Hoptrup	22. 12. 45
	Laue Nielsen, Marstrup	16. 5. 46
Jels Afdeling:		
	Peter Lauritzen, Jels	7. 10. 45
	Andreas Gram, Jels	22. 3. 46
	Jens Jensen, Jels	29. 5. 46
Lintrup Afdeling:		
	Niels Junker, Dover	23. 9. 45
	Lorenz Haar, Dover	26. 12. 45
Nustrup Afdeling:		
	Andreas Jacobsen, Haugaard	14. 7. 45
	Peder Lund, Gabøl	2. 8. 45
	Simon Hørlyk, Brøndlund	17. 6. 46
Rødding Afdeling:		
	Peter Skov, Rødding	20. 7. 45
	Chr. M. Christophersen, Rødding	18. 11. 45
	Peter Lange, Gammeleng, Rødding	17. 1. 46
Sdr. Hygum Afdeling:		
	Nils Lorensen, Hygum	2. 5. 46
Skodborg-Skrave Afdeling:		
	Mads Paaske, Skodborg	1. 2. 46

Spandet Afdeling:	C. C. Berndsen, Spandet	31. 12. 45
	H. Chr. Petersen, Spandet	20. 5. 46
Starup Afdeling:	Jens Nissen, Lunding	6. 11. 45
	Marius Hansen, Brorsbel	17. 5. 46
Stepping Afdeling:	Niels Hansen, Stepping	30. 7. 45
	Johannes Lund, Andrup	12. 2. 46
Toftlund Afdeling:	Hans Meier, Toftlund	5. 5. 45
	Laurids Jørgensen, Rømet, Toftlund ..	11. 9. 45
	Chr. Nissen, Toftlund	21. 11. 45
Tyrstrup-Christiansfeld Afdeling:	Th. Elgaard, Tyrstrup	
	Jørg. Kliver, Christiansfeld	
Vedsted Afdeling:	Jes Bruhn, Skovby	2. 9. 45
	Christian Thomsen, Vedsted	27. 11. 45
Vojens Afdeling:	Jens Jensen, Vojens	25. 5. 46
Øster Lindet Afdeling:	Peter Bjørnshauge. ø. Lindet .	2. 11. 45
Øsby Afdeling:	Hans Wind, Øsby	18. 2. 46
	Nis Have, Øsby .	2. 3. 46

Sønderborg Amt

Asserballe Afdeling:	N. Olsen, Ketting	6. 9. 45
	C. Eilersen. Asserballe	12. 12. 45
	H. Skelgaard, Ketting	10. 2. 46
Augustenborg-Ketting Afdeling:	Jørgen Krogh, Osbæk, Augustenborg	20. 11. 45
	Peter Petersen, Augustenborg	18. 3. 46
	Niels Clausen, Ketting	4. 6. 46
Broager Afdeling:	Jørgen Horne, Brunsnæs	23. 7. 45
	Peter T. Schmidt, Broager	16. 9. 45
	Rasmus Tychsen, Gammelgab	2. 10. 45
	Christian Olsen, Broager	23. 10. 45
	Peter Hansen, Broager	6. 12. 45
	Jacob Hansen, Broager	27. 12. 45
	Asmus Møller, Iller	21. 4. 46
	Jørgen Knudsen, Iller	10. 5. 46
	Jørgen Wolf, Smøl	18. 5. 46

Egen Afdeling:

Peter Johansen. Østerholm	19. 10. 45
Laur. Christensen, Stolbro	19. 10. 45
Chr. Nymand, Guderup	7. 12. 45
And. Andersen, Stolbrolykke	28. 3 . 46

Lysabild Afdeling:

Peter Møller, Skovbyballe	29. 10. 45
---------------------------	------------

Nordborg Afdeling:

Chr. Petersen, Nordborg	15. 6 46
Jørgen L. Petersen, Nordborg	

Nybøl Afdeling:

Karl Ludvigsen, Nybøl	22. 1. 46
-----------------------	-----------

Sottrup Afdeling:

Hans Philipsen, Snogbæk	22. 6. 46
-------------------------	-----------

Sønderborg Afdeling:

Jørgen Jensen, Sønderborg	2. 8. 45
Christian Jørgensen, Ulkebøl	28. 8. 45
Peter Evald Jochimsen, Sønderborg	18. 9. 45
Laurits Aarø Hansen, Sønderborg	22. 4. 46
Johs. Thomsen, Sønderborg	9. 5. 46
Hans Christensen Bonde, Sønderborg	23. 5. 46
Jørgen Peter Knudsen, Sønderborg	26. 5. 46

Tandslet Afdeling:

Peder Krogh, Tandshede	3. 8. 45
Peter Christensen, Tandslet	25. 5. 46

Tønder Amt

Bredebro Afdeling:

Christian Madsen, Bredebro	19. 5. 46
----------------------------	-----------

Burkal Afdeling:

Peter Sørensen, Rens	2. 9. 45
----------------------	----------

Emmerlev Afdeling:

Boysen-Hansen, Emmerlev	4. 10. 45
Niels A. Hansen, Sdr. Sejerslev	30. 11. 45

Hostrup Afdeling:

Erik Obling, Rørkær	4. 7. 45
---------------------	----------

Løgumkloster Afdeling:

Richard Lund, Løgumkloster	15. 5. 46
----------------------------	-----------

Mjolden Afdeling:

Hans Peter Petersen, Mjolden	3. 3. 46
------------------------------	----------

Møgeltønder Afdeling:

Andreas Lytzen Gudtmann, Møgel- tønder	31 l. 46
---	----------

Rabsted Afdeling:

Peter Schack, Rabsted	15. 9. 45
-----------------------	-----------

Skærbæk Afdeling:

	Søren Christian Kastberg, Ø. Gasse	2. 1. 46
	Joh. Peter Christiansen, Skærbæk	11. 3. 46
Tinglev Afdeling:		
	Hans Rinbak, Terkelsbøl	3. 9. 45
Tønder Afdeling:		
	Ludvig H. Nissen, Sæd	29. 6. 46
Københavns Afdeling:		
	Frederik Horn, København	22. 4. 46

